

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 13/56
Datë: 26.01.2022

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe të nenit 93 paragrafi 4 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores Nr. 02/2021 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive e ndryshuar dhe e plotësuar me Rregulloren Nr. 04/2021, në pajtim me nenin 19 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës Nr. 09/2011, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 26 janar 2022, merr këtë:

V E N D I M

1. Aprovohet Koncept-dokumenti për Verëtarinë.
2. Obligohen Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural dhe institucionet tjera kompetente për zbatimin e këtij Vendimi, në pajtim me Rregulloren e Punës së Qeverisë.
3. Vendimi hyn në fuqi ditën e publikimit në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës.

Albin KURTI

Kryeministër i Republikës së Kosovës

Iu dërgohet:

- Zëvendëskryeministrave
- Të gjitha ministrave (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-së
- Arkivit të Qeverisë

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

**Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural - Ministarstvo Poljoprivrede,
Šumarstva i Ruralnog Razvoja - Ministry of Agriculture, Forestry and Rural
Development**

PROJEKT KONCEPT DOKUMENT PËR VERËTARINË

Janar 2022

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Përmbajtja	
Hyrje	3
Kapitulli 1: Përkufizimi i problemit.....	5
Kapitulli 2: Objektivat	29
Kapitulli 3: Opsionet	30
3.1: Opsioni asnjë ndryshim.....	30
3.2: Opsioni për përmirësimin e zbatimit dhe ekzekutimit	30
3.3: Opsioni i tretë përcaktohet veç e veç për secilin koncept dokument.....	31
Kapitulli 4: Identifikimi dhe vlerësimi i ndikimeve të ardhshme te vendoset tabele	32
Kapitulli 4.1: Sfidat me mbledhjen e të dhënave	35
Kapitulli 5: Komunikimi dhe konsultimi.....	36
Kapitulli 6: Krahasimi i opsioneve	37
Kapitulli 6.1: Planet e zbatimit për opsionet e ndryshme	38
Kapitulli 6.2: Tabela e krahasimit me tri opsionet	44
Kapitulli 7: Konkluzionet dhe hapat e ardhshëm.....	46
Kapitulli 7.1: Dispozitat për monitorimin dhe vlerësimin.....	49
Shtojca 1: Forma e vlerësimit për ndikimin ekonomik	50
Shtojca 2: Forma e vlerësimit për ndikimet shoqërore.....	53
Shtojca 3: Forma e vlerësimit për ndikimet mjedisore	57
Shtojca 4: Forma e vlerësimit për ndikimin e të drejtave themelore.....	60

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Hyrje

Tabela me informacione të përgjithshme për koncept dokumentin

Titulli	Koncept Dokumenti për Vreshtarinë dhe Verëtarinë
Ministria bartëse	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural Departamenti për Vreshtari dhe Verëtar
Personi kontaktues	Bekim Hoxha, 044/ 117 225; Ylber Kuçi, 044 – 303 -372
Plani Strategjikë dhe operacional	1. Qëllimi strategjik: 1.1 Hartimi i politikave për Bujqësi dhe Zhvillim Rural në pajtim me Politikën e Përbashkëta Bujqësore (PPB) dhe rishimi i kornizës Ligjore: 1.1.20. Hartimi i koncept dokumentit për Verërat.
Prioriteti strategjik	Programi i Qeverisë së Republikës së Kosovës 2021 - 2025 2.10. Bujqësia, Pylltaria dhe Zhvillimi Rural 2.10.2. Krijimi i konkurrencës së Sektorit Agro – Ushqimor Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit Asociimit 2019 (PKZMSA) Kapitulli 11 i acquis-së , Bujqësia dhe Zhvillimi Rural, Protokoli II; Aktiviteti 3.11.4. Koncept Dokumenti për Verërat Mbi koncesionet preferenciale reciproke për verërat e caktuara, njohja reciproke, mbrojtjen dhe kontrollin e verërave, verërave të aromatizuara dhe pijeve alkoolike. Objektivi strategjik: Përcaktimi dhe definimi i origjinës së mbrojtur dhe treguesve gjeografikë në verë dhe pije të forta alkoolike. Objektivat specifike: - Mbrojtja e tokës bujqësore - vreshtave nga ndërtimet e paplanifikuara urbane, ndotja, erozioni, degradimi etj;
Grupi punues	Me Vendimin Nr.2312, Ref.ZSP 426/21 i datës 27.05.2021 Sekretari i Përgjithshëm i MBPZHR-ës emëron Grupin Punues për hartimin e Koncept Dokumentit për Vreshtarinë dhe Verëtarinë- Bekim Hoxha, MBPZHR - Kryesues, Albert Behrami, Këshilltar Politik i Ministrit, Ylber Kuçi, MBPZHR, Nesim Morina, MBPZHR, Isah Rudaku MBPZHR, Ekrem Ahmeti ZKM/SKQ, Ruzhdi Haxhijaha, SHVK "Enologjia", Fatmire Mirena, MBPZHR, Albulena Blaku, MFPT, Hysni Nura ZKM, Ismet Fejzullahu, ZKM, Valbona Fetahu ZKM, Violeta Hasani, Dogana e Kosovës, Nezir Gashi, MINT, Selatin Kaçaniku SHKK, Bajram Imeri, MBPZHR Leonora Arifi, MBPZHR .

Informata shtesë	Në vitin 2016 MSA ka hy në fuqi. Në kuadër të kësaj marrëveshje në Shtojcën II përcaktohet edhe njohja dhe mbrojtja reciproke ndërmjet B.E – së dhe Republikës së Kosovës për verërat, verërat e aromatizuara dhe pijet e forta alkoolike. Rekomandim i vazhdueshëm që del nga takimet vjetore të DPSA –së është zbatimi i MSA –së për këtë pjesë. Prandaj në Projekt Ligjin për Verërat dhe Verërat e aromatizuara duhet të trajtohet një kapitull i veçant për Emërtimet e Origjinës dhe Treguesit e Mbrojtur Gjeografikë. Raporti për Kosovën i Komisionit Evropian i vitit 2020 për Bujqësinë thekson : - Kosova ka një nivel të përgatitjes për bujqësinë dhe zhvillimin rural. Në përgjithësi është bërë progres i limituar, e veçanërisht në zbatimin e programeve vjetore të zhvillimit agro-rural dhe vlerësimin e tij, por progresi në konsolidimin e tokës dhe mbrojtjen e tokës është i pamjaftueshëm. Meqenëse jo të gjitha rekomandimet e vitit 2019 janë kryer, në vitin e ardhshëm, Kosova në veçanti duhet të: → Kryejë një vlerësim cilësor të efektivitetit të masave mbështetëse të parashikuara në programin e bujqësisë dhe zhvillimit rural; → Miratojë ligjin për organizatat e përbashkëta të tregut; → Marrë masa urgjente, efektive për të ndaluar humbjen e tokës bujqësore dhe të zbatojë legjislacionin për planifikimin hapësinor. Raporti për Kosovën i Komisionit Evropian i vitit 2019 për Bujqësinë (pika 6.17) thekson: “Kosova ka një nivel të përgatitjes për bujqësinë dhe zhvillimin rural. Progres i kufizuar është bërë në përmirësimin e zbatimit të programit të bujqësisë dhe zhvillimit rural. Në vitin e ardhshëm, Kosova duhet në veçanti: → Të përmirësojë vlerësimin dhe monitorimin e granteve dhe pagesave direkte në kuadër të programit; → Rishikimin dhe përditësimin e programit në mënyrë që investimet në sektor të jenë më efikase; → Të marrin masa urgjente dhe efektive për të ndaluar humbjen e tokës bujqësore dhe për të zbatuar legjislacionin për planifikimin hapësinor.
-------------------------	--

	Raporti për Kosovën i Komisionit Evropian i vitit 2018 për Bujqësinë thekson: “Ndryshimet ligjore në shfrytëzimin e tokës bujqësore vazhdojnë të ndikojnë në disponueshmërinë edhe ashtu të kufizuar të tokës së punueshme dhe produktivitetin e fermave. Nuk ka informata se sa tokë bujqësore humb Kosova në baza vjetore, si dhe nuk ka ndonjë strategji apo plan veprimi për të adresuar këtë çështje. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës duhet të ndërmarrë masa urgjente për të ndalur humbjet e mëtutjeshme të tokës bujqësore, si dhe të zbatojë legjislacionin që rregullon planifikimin hapësinor”.
--	--

Kapitulli 1: Përkufizimi i problemit

Republika e Kosovës me sipërfaqe vreshtash prej 3,471 ha, bën pjesë në shtetet e vogla që prodhojnë verë. Shtrirja e vreshtave është e kufizuar vetëm në disa komuna. Sektori i rrushit dhe verës ka një rëndësi të veçantë ekonomike për komunat me vreshta. Zonat vreshtare më të përfaqësuara janë: Rahoveci, Suhareka, Prizreni, Gjakova, Malisheva. Sektori i Vreshtarisë dhe Verëtarisë në vazhdimësi ka qenë sektor i rëndësishëm socio-ekonomik, përfshirë këtu ndërmarrjet të cilat janë bartëse të prodhimit dhe eksportit të rrushit dhe verës. Nga ky sektor në mënyrë direkte janë të përfshirë rreth 30,000 persona dhe 4,000 persona në mënyrë indirekte. Lufta e fundit në Kosovë ka lënë pasojë në zhvillimin ekonomik e rrjedhimisht edhe në vreshtari, ndërkohë që janë reduktuar dy të tretat e sipërfaqeve vreshtare. Megjithatë, në Kosovë ekziston një potencial i madh për kultivimin e hardhisë dhe prodhimin e verës.

Duke pasur parasysh synimin e Republikës së Kosovës për anëtarësim në BE, do të jetë e nevojshme që në vitet e ardhshme të harmonizohen në mënyrë të vazhdueshme legjislacioni dhe stukturat. Që ky proces të mund të drejtohet dhe realizohet drejt

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

objektivit në mënyrë efektive dhe me resurset ekzistuese, është e nevojshme që kjo politikë të zhvillohet nga të gjithë akterët dhe të përdoret si bazë për të gjitha detyrat që dalin për të ardhmen.

Koncept Dokumenti ka për qëllim të adresojë çështjet të cilat kanë penguar në menaxhimin e drejtë të vreshtarisë dhe verëtarisë, me theks të veçantë por edhe mangësitë e kornizës ligjore në fuqi.

Sfidat kryesore në Sektorin e Vreshtarisë dhe Verëtarisë lidhen me përcaktimin e qartë të bazës ligjore:

- Përcaktimin e Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të Mbrojtur Gjeografikë në verë dhe pije të forta alkoolike
- Prodhimin, ruatjen, shitjen e brendshme,
- Eksportin dhe importin e verës
- Mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit përmes inspektoreve qendror;
- Ridizajnimi i ndarjes regjionale për kultivimin e hardhisë së Rrushit

Ky Koncept Dokument ndërlidhet me planet zhvillimore të komunave të zonave vreshtare si: Rahoveci, Prizreni, të aprovuara për periudhat kohore si vijon:

- Plani zhvillimor i Komunës së Rahovecit 2011- 2022
- Plani zhvillimor i Komunës së Prizrenit 2013 – 2025
- Strategjia për zhvillimin ekonomik lokal të Suharekës 2021 - 2026

Arsyet e inicimit të hartimit të këtij koncept dokumenti, është krijimi i kushteve për avancimin e sektorit drejt një perspektive fitim prurëse për fermerët dhe ekonominë e Kosovës.

Humbja e sipërfaqeve me vreshta

Në vitin 1998 Kosova kishte afër 9,000 hektarë vreshta. Që nga ajo kohë sipërfaqet e tokës të mbjella me vreshta janë zvogëluar për rreth 65%, apo 5,834 ha. Humbjet kaq të mëdha të sipërfaqeve me vreshta rezultojnë nga shkatërrimet e mëdha që përjetoi Kosova gjatë periudhës së luftës, si dhe organizimin e sektorit të vreshtarisë në ato vite. Sektori shoqëror pothuajse u shkatërrua plotësisht gjatë këtyre 18 viteve. Sektori privat gjithashtu kishte humbje të mëdha, por jo në ato përmasa çfarë ishin në sektorin shoqëror. Nga 9,000 hektar të mbjellë me vreshta para vitit 1998, më shumë se 1/3 ishin në komunën e Rahovecit, ndërsa komuna e Suharekës, Prizrenit dhe e Malishevës, secila kishte sasi të ngjashme të sipërfaqeve (vetëm nën 20% secila) dhe pjesa tjetër e sipërfaqeve i takonte dy komunave tjera (10% Gjakovës, 2% Istogut).

Prodhimtaria Vreshtare

Si pasojë e kushteve të papërshtatshme klimatike, viti 2019 është karakterizuar me dëme në vreshtari e të cilat ndikuan në rënie të prodhimtarisë. Edhe pse ka pasur rritje të sipërfaqes së vreshtave për 3%, prodhimtaria e rrushit ka pësuar rënie për 29% në vitin 2019 krahasuar me vitin 2018. Kjo si pasojë e rendimentit të ulët në vitin 2019 i cili ishte 5.7 tonë për hektar, apo 31% më i ulët se në vitin 2018. Në tabelën në vijim, vërejmë se rrushi i tryezës shënoi rritje më të madhe të sipërfaqes për 8%, ndërsa rrushi i verës vetëm 1%. Sa i përket prodhimtarisë, rrushi i verës ka pasur rënie më të madhe për 34% kurse rrushi i tryezës për 9%.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Tabela Sipërfaqja, prodhimtaria dhe rendimenti i rrushit, 2015-2020

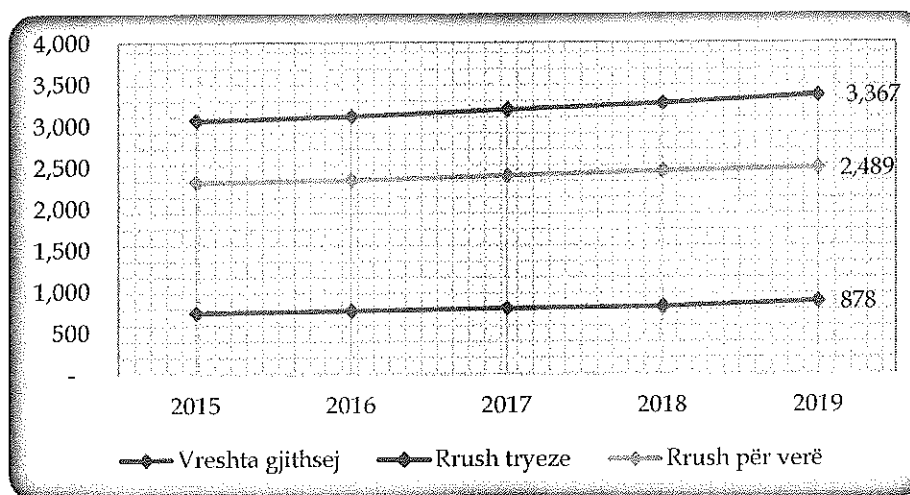
Kultura	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sipërfaqja	ha					
Vreshta	3,068	3,117	3,199	3,272	3,367	3,437
Rrush tryeze	747	769	799	816	878	911
Rrush për verë	2,321	2,348	2,400	2,455	2,489	2,525
Prodhimtaria	t/ha					
Vreshta	25,422	23,666	15,364	27,322	19,318	26,330
Rrush tryeze	6,996	6,866	3,187	4,998	4,546	6,281
Rrush për verë	18,426	16,800	12,177	22,324	14,772	20,049
Rendimenti	t/ha					
Vreshta	8.3	7.6	4.8	8.4	5.7	7.66
Rrush tryeze	9.4	8.9	4	6.1	5.2	6.89
Rrush për verë	7.9	7.2	5.1	9.1	5.9	7.93

Burimi: Departamenti për Vreshtari dhe Verëtarë, përpunuar nga DAESB - MBPZHR

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Figura në vijim paraqet të dhëna lidhur me sipërfaqen e vreshtave nga viti 2015 deri në vitin 2019. Gjatë kësaj periudhe, në përgjithësi ka pasur trend të rritjes së sipërfaqes me vreshta.

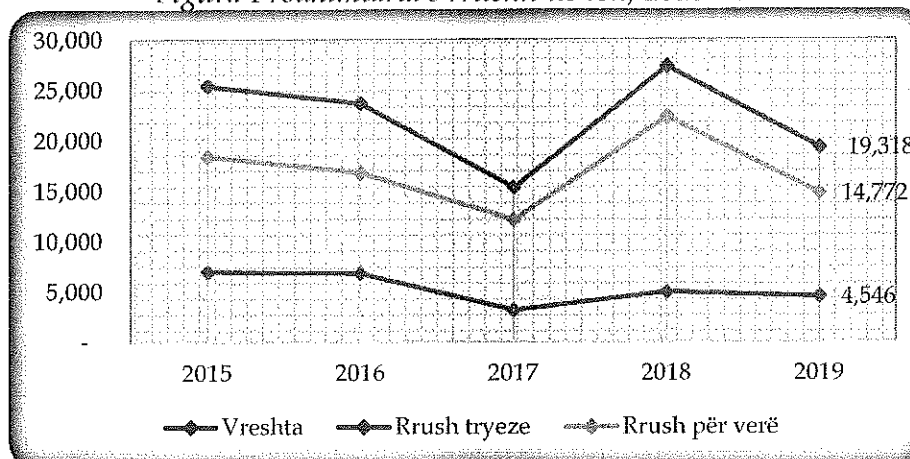
Figura Sipërfaqja e vreshtave në ha, 2015-2019

Burimi: Departamenti për Vreshtari dhe Verëtarë, përpunuar nga DAESB – MBPZHR

Prodhimtaria e rrushit e cila është paraqitur në figurën në vijim, gjatë periudhës '15-'19 ka pasur luhatje të vazhdueshme. Viti 2017 ishte viti me rënien më të theksuar gjatë kësaj periudhe, për të vazhduar me rritje për 78% në vitin 2018. Megjithatë, sërish kushtet klimatike ndikuan që në vitin 2019 të ketë rënie për 29%.

Figura Prodhimtaria e rrushit në ton, 2015-2019

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Burimi: Departamenti për Vreshtari dhe Verëtar, përpunuar nga DAESB – MBPZHR

Tabela Bilanci i furnizimit për rrush tryeze, 2015-2019

Zërat e bilancit	Njësia	2015	2016	2017	2018	2019
Sipërfaqja me vreshta	ha	3,068	3,117	3,199	3,272	3,367
Sipërfaqja me rrush tryeze	ha	747	769	799	816	878
Pjesëmarrja	%	24	25	25	25	26
Rendimenti	t/ha	9.0	8.9	4.0	6.1	5.2
Prodhimi	t	6,996	6,866	3,187	4,998	4,546
Importi i rrushit të tryezës	t	2,025	2,624	3,592	2,554	3,538
Furnizimi me rrush tryeze	t	9,021	9,490	6,779	7,552	8,084
Eksporti i rrushit të tryezës	t	28	112	75	173	103
Përdorimi vendor	t	8,993	9,379	6,704	7,379	7,981
Shkalla e vetëmjaftueshmërisë	%	78	73	48	68	57
Çmimi i prodhimit	€/kg	0.91	0.84	1.15	0.67	0.68
Vlera e prodhimit	mil.€	6.4	5.8	3.7	3.3	3.1
Bilanci tregtar	mil.€	-0.9	-1.2	-1.8	-1.2	-1.7

Burimi: ASK - Statistikat e Tregtisë së Jashtme; Departamenti për Vreshtari dhe Verëtar; kalkulime nga DAESB-MBPZHR

Sipërfaqja e kultivuar me varietete të rrushit të verës në vitin 2019 ishte gjithsej 2,489 ha, që nuk dallon shumë me vitin paraprak, vetëm 1% rritje. Sipërfaqja e kultivuar me varietete të rrushit për prodhim të verës së kuqe ishte 1,628 ha, ndërsa ajo e kultivuar me varietete për prodhim të verës së bardhë ishte 861 ha. Nga sipërfaqja e kultivuar me varietete për prodhim të verës së kuqe prinë varieteti Vranç me 497 ha, pasuar nga varieteti Prokupë me 354 ha, varieteti Game me 244 ha, Burgundez i Zi me 164 ha, Zhametë me 103 ha, si dhe lloje tjera që përbëjnë sipërfaqen e kultivuar me varietete të kuqe me gjithsej 266 ha.

Prodhimi i Verës

Prodhimi i verës në vitin 2019 ka pësuar rënie të dukshme shkaku i dëmeve të shkaktuara në vreshta, gjë që ka ndikuar në rënie të madhe të rendimentit dhe përgjysmim të sasisë së verës së prodhuar krahasuar me vitin paraprak. Nga 11,744 mijë litra sa ishte në vitin 2018, sasia u zvogëlua në 5,754, apo për 51% në vitin 2019. Krahasuar me vitin 2018, në vitin 2019 prodhimi i verës së bardhë ka pësuar rënie për 46%, i verës së kuqe për 57%, ndërsa i verës roze u zvogëlua për 29%.

Tabela Prodhimi i verës 2015-2020, '000 litra

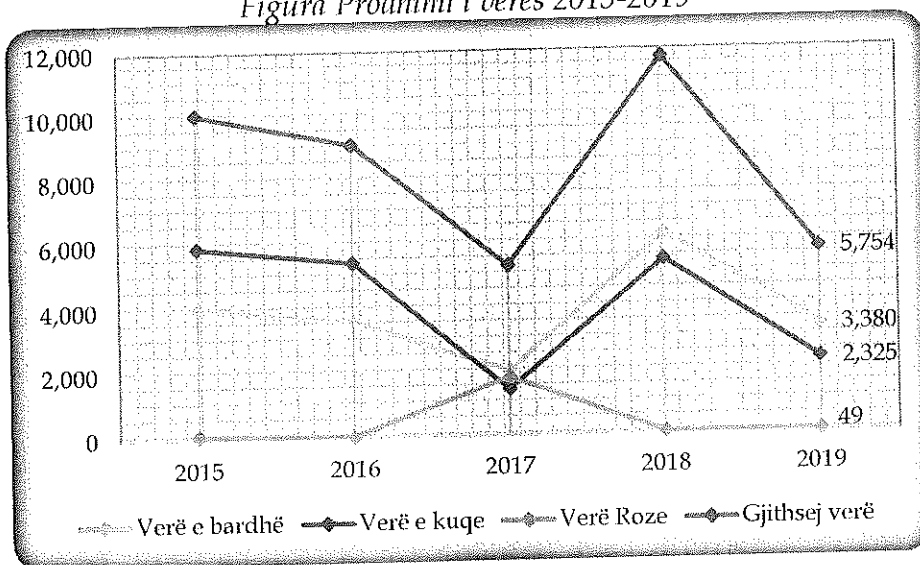
Prodhimi	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verë e bardhë	4,044	3,613	2,024	6,234	3,380	5,099
Verë e kuqe	5,938	5,446	1,455	5,441	2,325	4,294
Verë roze	97	59	1,826	69	49	35
Gjithsej verë	10,079	9,118	5,305	11,744	5,754	9,428

Burimi: Departamenti për Vreshtari dhe Verëtarë, përpunuar nga DAESB - MBPZHR

Figura e mëposhtme paraqet prodhimin e verës së bardhë, të kuqe, roze dhe gjithsej prodhimin e verës gjatë periudhës '15-'19. Në këtë figurë mund të vërehen mjaft luhatje në prodhimin e verës gjatë periudhës në fjalë. Përveç verës roze, i gjithë prodhimi tjetër i verës ishte më i ulët në vitin 2017, gjë që ndërlidhet me prodhimin e rrushit i cili po ashtu kishte prodhimin më të ulët në këtë vit. Viti më i mirë për prodhim të verës ishte viti 2018, ndërsa viti 2019 karakterizohet me rënie mjaft të madhe.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Figura Prodhimi i verës 2015-2019

Burimi: Departamenti për Vreshtari dhe Verëtarë, përpunuar nga DAESB - MBPZHR

(Burim i informacionit Raporti i Gjellber i Kosoves 2019 Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, Prishtinë 2020) .

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Dokumentet përkatëse të politikave, ligjet dhe aktet nënligjore

Dokument i politikave, ligj ose akti nën-ligjor	Lidhja (linku) me politikën apo dokumentin planifikues përmes internetit ose me aktet ligjore në Gazetën Zyrtare	Institucioni(-et) shtetëror (e) përgjegjës(e) për zbatim	Roli dhe detyrat e Institucionit(-eve)
Ligji Nr.02/L-8 PËR VERËRAT	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2438 https://www.mbpzhr-ks.net/repository/docs/RA2005_47_ALA02L_08.pdf Ligji per vererat sh.pdf	MBPZHR	Rregullohet prodhimi dhe qarkullimi i rrushit për prodhimin e verës, prodhimi dhe kushtet e vënies në qarkullim të verës dhe produkteve të tjera të përpunimit të rrushit dhe verës,
Ligji Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2759 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/ligjet/?dy=2011	MBPZHR	

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Ligj për Treguesit Gjeografik dhe për Emërtimet e Origjinës Ligji Nr. 05/L-051	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11348	MINT	Përcakton rregullat dhe procedurat për regjistrimin e treguesve gjeografikë dhe emërtimeve të origjinës që rrjedhin nga regjistrimi dhe zbatimi i këtyre të drejtave.
Udhëzim Administrativ Nr. 24/2008, për regjistrat e brendshëm dhe të jashtëm të ndërmarrjeve prodhuese, rrushit, verës dhe prodhimeve tjera nga	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2008	MBPZHR	Rregullon regjistrat e brendshëm dhe të jashtëm të ndërmarrjeve prodhuese, rrushit, verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

rrushi dhe vera			
UDHËZIMI N ADMINISTRATIV NR. 03/2009, Për Përcaktimin e Territorit Vreshtar në Kosovë	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009	MBPZHR	Rregullon Përcaktimin e Territorit Vreshtar në Kosovë;
UDHËZIM ADMINISTRATIV NR. 11/2009, Për caktimin e kriterëve për importin, eksportin dhe tregtinë e brendshme të verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Rregullon kriteret për importin, eksportin dhe tregtinë e brendshme të verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera;
			Rregullon caktimin e parametrave të analizave fiziko-kimike të verës dhe
UDHËZIM ADMINISTRATIV NR. 15/2009,	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Rregullon caktimin e kriterëve për vënien e shënimeve në etiketë

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Për Caktimin e parametrave të analizave fiziko- kimike të verës UDHËZIM ADMINISTRATIV NR. 16/2009, Për caktimin e kriterëve për vënien e shënimeve në etiketë U.A. 02/2013 - Për caktimin e lartësisë së kompensimit material për shërbimet e kryera në lëmin e vreshtarisë	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013	Rregullon lartësinë së kompensimit material për shërbimet e kryera në lëmin e vreshtarisë dhe verëtarisë të ofruara nga enti i vreshtarisë dhe verëtari Rregullon regjistrimin e kultivuesve të rrushit, prodhuesve të verërave dhe prodhimeve tjera nga rrushi e vera.
--	--	---

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

dhe verëtarisë të ofruara nga enti i vreshtarisë dhe verëtarisë U.A. 06/2013 - Për regjistrimin e kultivuesve të rrushit, prodhuesve të verërave dhe prodhimeve të tjera nga rrushi e vera.	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014	Rregullon kushtet për shënimin e verërave me prejardhje të mbrojtur gjeografike dhe shënimin e lokaliteteve me indikacione të mbrojtura gjeografike
U.A. nr. 01/2014, Për caktimin e kushteve për		Rregullon kriteret për marrjen e mostrave, analizën e mushtit, verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera si dhe vlerësimin organoleptikë

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

shënimin e verërave me prejardhje të mbrojtur gjeografike dhe shënimin e lokaliteteve me indikacione të mbrojtura gjeografike. U.A. 04/2014 Për caktimin e kriterëve për marrjen e mostrave, analizën e mushtit, verës dhe prodhimeve të tjera nga rrushi dhe vera si dhe vlerësimin organoleptik të verës U.A. 01/2017 Për regjistrin e vreshtave,	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2017		
--	--	--	--

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

deklarimet e obligueshme, dokumentet përcjellëse dhe evidencat në bodrumet e verës.			Përcakton kushtet për regjistrin e vreshtave, deklarimet vjetore dhe dokumentet përcjellëse.
---	--	--	--

Problemi kryesor, shkaqet dhe efektet

Pema e problemit, që paraqet problemin kryesor, shkaqet e tij dhe efektet

Efektet	<u>Rregullat nuk zbatohen siç duhet – Rregullat janë të pakompletura</u> - Pamundësia e eksportit të verës së ambalazhuar në shishe; - Humbja e tregjeve Evropiane; - Humbja e identitetit të prodhimit të verës e cila eksportohet në të shumtën si verë masive - refuz; - Mos afirmimi i zonave vreshtarë në Kosovë; - Mungesa e njohjes dhe mbrojtjes reciproke e verës Kosovë – BE.
Problemi kryesor	Menaxhimi jo i qëndrueshëm i Vreshtarisë dhe Verëtarisë
Shkaqet	- <u>Rregullat nuk zbatohen siç duhet</u> - Mos zbatimi i protokollit II të MSA –së për verërat, verërat e aromatizuara dhe pijet e forta alkoolike. - Mangësitë e përcaktuara në legjislacionin përkatës në fuqi për rregullimin e kësaj fushe.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	- Mos definimi specifik i rregullave për Vreshtari dhe Verëtari. - Përcaktimi jo i qartë i kompetencave të nivelit qendror AUV/ZKM dhe MBPZHR. - Mbrojtja e Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve Gjeografikë në Verë, verërat e aromatizuara dhe pijeve të forta alkoolike.
	Rregullat janë të pakompletuara Ndryshimet në legjislacionin për verërat Mangësitë në kornizën përkatëse ligjore në fuqi për Vreshtarinë dhe Verëtarinë ▪ Korniza përkatëse ligjore në fuqi për Verërat në Kosovë nuk e krijon mbrojtje dhe njohjen reciproke. Përcaktimi i emërtimeve të origjinës së mbrojtur është i padefinuar qartë, mungojnë procedurat dhe trupat e autorizuar. ▪ Ligji për Verërat nuk e përcakton prodhimin e verërave frutore dhe të aromatizuara.

Shkaqet e problemit

- **Rregullat nuk zbatohen siç duhet**
- **Mos zbatimi i protokollit II të MSA –së për verërat, verërat e aromatizuara dhe pijet e forta alkoolike.**

Aktualisht deri tani nuk është zbatuar Protokoli i II –të i MSA –së për verërat, verërat e aromatizuara dhe pijet e forta alkoolike. Baza ligjore për zbatimin e Protokollit është e mjaftueshme për të filluar pasi ekziston Ligji për Treguesit Gjeografik dhe për Emërtimet e Origjinës Ligji Nr. 05/L-051. SHVK “Enologjia” ka bërë kërkesat për mbrojtje të Treguesve Gjeografike dhe Emërtimeve të Origjinës për verërat me emërtimin “Rahoveci”.

MINT (në tekstin e mëtejshëm Ministria e Industrisë Ndërmarrësisë dhe Tregtisë) – deri tani ka krijuar një komision për shqyrtimin e aplikacioneve.

- **Mangësitë e përcaktuara në legjislacionin në fuqi për rregullimin e kësaj fushe.**

Në legjislacionin në fuqi Vera nuk trajtohet si produkt i veçant, por procedurat për mbrojtje i ka të ngjajshme me produktet tjera me origjinë bujqësore. MINT ka kërkuar nga Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural që në pajtim me Nenin 29 Ligji Nr. 05/L-051 për Treguesit Gjeografik dhe për Emërtimet e Origjinës të nxirret një U.A për verifikimin e produkteve bujqësore. Aktualisht është formuar Grupi punues dhe ka filluar puna në nxjerrjen e Udhëzimit Administrativ.

- **Mos përcaktimi specifik i rregullave për Vreshtari dhe Verëtari.**

Në bazë të Ligjit Nr. 04/-l-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/l-8 për Verërat nuk kemi një përcaktim specifik të rregullave për Vreshtari dhe Verëtari të cilat përcaktojnë kushtet dhe procedurat për njohje dhe mbrojtje reciproke të verërave. Në kuadër të Ligjit të ri duhet një kapitull i veçant për rregullimin e njohjes dhe mbrojtjes së treguesve gjeografike dhe emërtimeve të origjinës për verërat, verërat e aromatizuara.

- **Përcaktimi jo i qartë i kompetencave te nivelit qendror AUV/ZKM dhe MBPZHR.**

Me Ligjin Nr. 04/-l-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/l-8 për Verërat, janë të përcaktuara kompetencat ndërmjet AUV –së dhe MBPZHR. Por ajo çka mbetet është zbatimi i tyre, në veçanti pjesës së AUV –së te importi i verës dhe në pjesën e mbikqyerjes dhe inspektimit të tregut të brendshëm, eksportin dhe importin.

Rregullat nuk zbatohen siç duhet – Rregullat janë të pakompletura

- **Pengesat në eksportin e verës së ambalazhuar;**

Pas viteve të pasluftës Kosova ka pas vështirësi në plasimin e verës në vendet e B.E –së. Eksporti tradicional në Gjermani i trashëguar nga vitet e 80 – ta tani është reduktuar në minimum. Kompanitë prodhuese të verës ngadalë po e gjejnë tregun

por ky treg po kushtëzohet nga çmime të ulta të eksportit, mesatarja vjetore për l/ € sillet nga 0,47 cent deri në 0,58 cent. Oferta aktuale për eksportin e verës së ambalzhuar më shumë afirmon paketimet në Pet Bio 2, 3 dhe 5 litërshe dhe Bag in Box

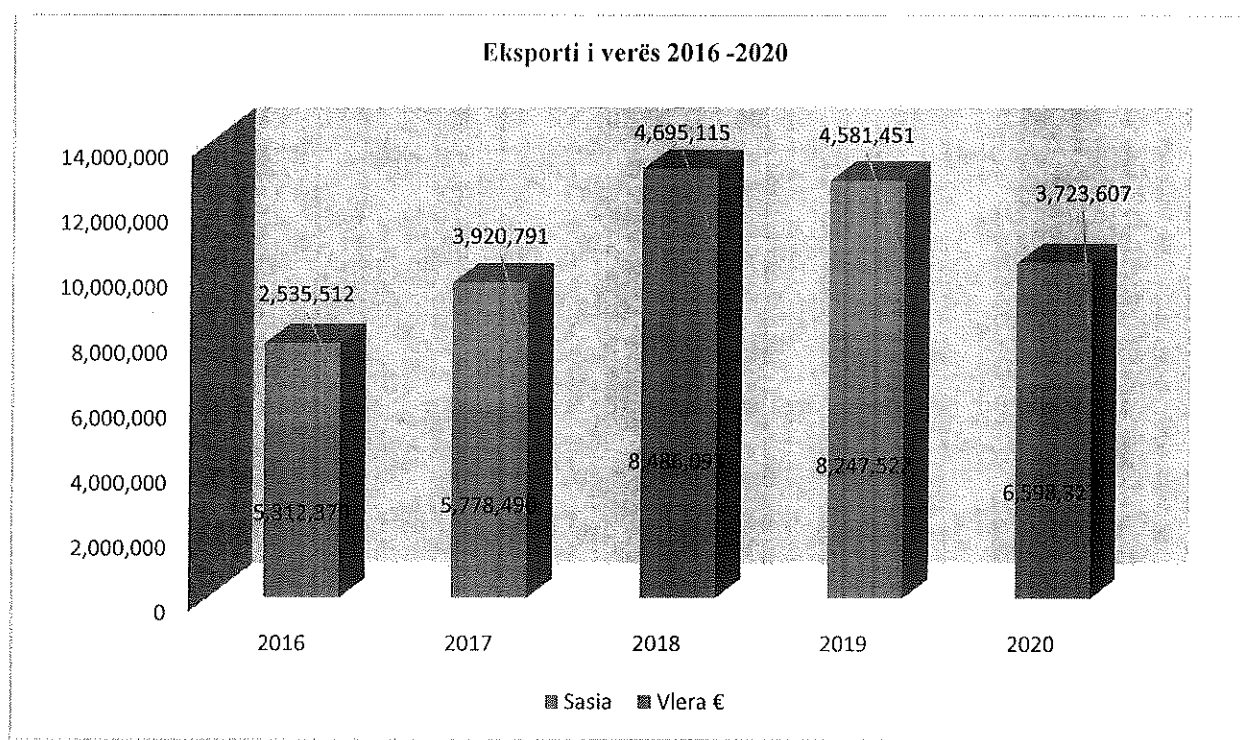
- **Humbja e tregjeve Evropiane;**

Humbja e tregjeve Evropiane ka ardh në shprehje pas situatës së krijuar në vitet e 90 – ta atëherë ku shumica e punëtorëve Shqiptarë u larguan nga vendet e tyre të punës. Luftërat në hapësirat e ish Jugosllavisë patën efektin e tyre edhe në Kosovë. Në atë kohë Eksporti i konsoliduar në Gjermani diku 30 milion litra pushoi në vitet e 90 –ta. Bodrumet e verës pothuajse u mbyllën.

- **Humbja e identitetit të prodhimit të verës e cila eksportohet në të shumtën si verë masive - refuz;**

Vendosja e masave të dhunshme në Ndërmarrjet Bujqësore e më këtë edhe në Bodrumet e verës shkaktoi një ndërprerje të eksportit. Vera Kosovare e njohur mirë në tregun Gjerman “Amsfelder” filloi të mos jetë prezentë në tregun Gjerman. Vendet tjera nga Rajoni e shfrytëzuan këtë vakum dhe e mbushën tregun me prodhimet e tyre. Rikthimi në tregje Evropiane është i vështirë kur kemi në konsideratë edhe ndërrimin e pronësisë shitjen e kompanisë Racke nga Bingeni, partneri kryesor që ka pasur Kosova në Eksportin e verës.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Eksporti i verës 2016 – 2020 sasia dhe vlera e eksportit.

- Mos afirmimi i zonave vreshtarë në Kosovë;

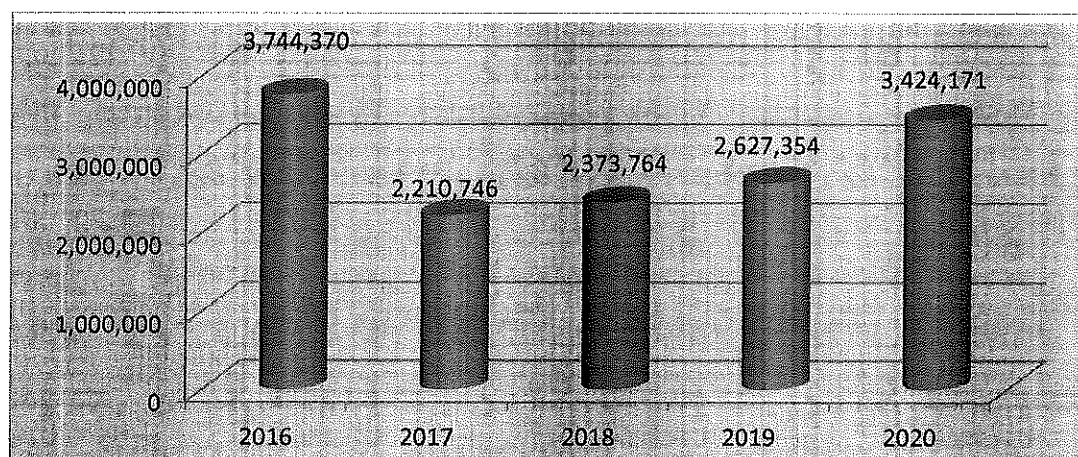
Zonat Vreshtare të Kosovës janë të definuara me Ligjin Ligjin Nr. 04/-1-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/1-8 për Verërat dhe Udhëzimet Administrative për ndarjen territoriale të Vreshtarisë. Këto zona fal kushteve klimatike tokësore ofrojnë potencial të lartë prodhues të hardhisë së rrushit e me këtë edhe të verëra me cilësi të lartë. Insolacioni diellor me mbi 260 ditë me diell gjatë vegetacionit, reshjet e mjaftueshme, erërat dhe tipet e tokave i bënë të veçanta këto zona të kultivimit por edhe konkurente të denja me zonat kultivuese në Rajon dhe Evropë.

- Mungesa e njohjes dhe mbrojtjes reciproke e verës Kosovë – BE.

Edhe pse është trajtuar me Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit, Kosova ende nuk ka arritur të krijoj sistemin për mbrojtje dhe njohje reciproke të verës ndërmjet Kosovës dhe B.E. –së. Ka filluar trajtimi i lëndëve të para për mbrojtje por akoma nuk është finalizuar. Treguesit Gjeografikë dhe Emërtimet e Origjinës janë faktor kyq që një tip i verës të

përfaqësohet denjësisht e me këtë edhe promovimi i zonave të kultivimit të hardhisë së rrushit.

Eksporti i verës në vendet anëtare të B.E. pas kuotave të miratuara nga marrëveshja e Stabilizim Asocimit

Kosova nga viti 2016 -2020 ka eksportuar në 17 vende anëtare të B.E. por asnjëherë që nga miratimi i koutave për eksport pa tarifa doganore në vendet e B.E. –së nuk ka arritur ti plotësoj ato. Orientimi i eksportit në vitet e fundit ka qenë dukshëm në vendet e rajonit si Serbi, Shqipëri e Bosnjë e Hercegovinë.

Palët me interes

Pasqyrë e palëve të interesuara bazuar në përkufizimin e problemit

Emri i palës së interesuar	Shkaku-qet me të cilat është e lidhur pala	Efektet-et me të cilat është e lidhur pala	Mënyra me të cilën pala është e lidhur me këtë shkak (shkaqe) apo efektin (efektet)
MBPZHR	Mbikqyrja e zbatimit të legjislacionit për Vreshtari dhe Verëtarë; Mungesa e inspektoreve të verës dhe produkteve tjera nga rrushi dhe vera për mbikqyrjen e zbatimit të ligjit;	Zvoglimi, shkulja e vreshtave; Degradimi i tokës bujqesore fragmentimi i vreshtave në parcela të vogla që ndikon në zvogëlimin e potencialit për vreshtari;	MBPZHR është përgjegjëse për hartimin e politikave dhe legjislacionit dhe mbikqyrjen e zbatimit të legjislacionit për Vreshtari dhe Verëtarë.
MINT	Mbikqyrja e zbatimit të legjislacionit për Emërtimet e Origjinës së mbrojtur dhe Treguesve Gjeografikë të mbrojtur.	Procedura për mbrojtjen e Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve Gjeografikë të mbrojtur.	MINT është përgjegjëse për hartimin e politikave dhe legjislacionit dhe mbikqyrjen e zbatimit të legjislacionit për Emërtimet e Origjinës dhe Treguesve Gjeografikë të mbrojtur.
Agjencia e Ushqimit dhe Veterines (AUV)	- Mbikqyrja e zbatimit të legjislacionit për Vreshtari dhe Verëtarë;		Agjencia e Ushqimit dhe Veterines (AUV) Mbikqyrjen e aktiviteteve për përdorimin e drejtë të procedurave enologjike, mbikqyrjen dhe inspektimin në prodhimin e verës dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera.

Praktikat e vendeve te Rajonit lidhur më menaxhimin e sektorit V.V.

Për qëllim të këtij KD, në këtë Kapitull është përdorë shembulli i rregullimit të kësaj çështje në Kroacinë dhe Mal të zi.

Shembulli i Republikës së Kroacisë

Ligji për verërat i datës 13 Shtator 2018 në kapitullin e gjashtë i trajton Emërtimet e Origjinës dhe Treguesit e mbrojtur Gjeografikë. Në këtë pjesë të ligjit trajtohen të gjitha procedurat kombëtare për mbrojtje.

Në lidhje me zonat gjeografike të kultivimit të rrushit në Republikën e Kroacisë për verërat kroate mund të përcaktohet

- emërtimet e mbrojtura të origjinës në nivel të nënrajonit të verës, vreshtave dhe pozicioneve të prodhimit të verës.
- emërtimet e mbrojtura me origjinë gjeografike (në tekstin e mëtejshëm: në nivelin e e rajonit të vreshtarisë

Procedura e mëparshme kombëtare për mbrojtjen e emërtimeve të origjinës dhe treguesve gjeografikë për verërat Kroate inicohet nga grupi i prodhuesve ose prodhuesi duke paraqitur një kërkesë në Ministri, të shoqëruar me dokumentacionin teknik dhe specifikimet e produktit në përputhje me nenet 94 dhe 95 të Rregullores. (BE) Nr. 1308/2013.

Në rast se Ministria konstaton se kërkesa është e pakompletuar dhe/ose e pajustificuar, nxjerr vendim me të cilin refuzohet ose refuzohet kërkesa.

Kundër aktvendimit nuk mund të parashtrohet ankesë, por mund të ngritet kontest administrativ.

Ministria me akt nënligjor e përcakton dokumentacionin e nevojshëm teknik dhe kërkesat minimale lidhur me të, si dhe formularin e aplikimit për procedurën për mbrojtjen e emërtimeve të origjinës dhe treguesve gjeografikë, dispozitat e hollësishme

lidhur me paraqitjen e kërkesave dhe publikimin e specifikimeve dhe specifikimeve dhe aplikacionet.

Rregullimi i kritereve dhe kërkesave minimale si dhe procedurave për mbrojtje me akte nënligjore në Republikën e Kroacisë bëhet me qëllim që kërkesat teknike gjatë procesit të mbrojtjes së një Emërtimi të mbrojtur Gjeografike apo një Treguesi Gjeografikë të respektohen dhe të jenë në harmoni të plotë me Rregulloret nga Bashkimi Evropian. Dokumentet teknike të cilat janë pjesë e aplikacionit është e pamundur që të jenë pjesë e Ligjit për atë arsye ato janë bartur në akte nënligjore si rregulloere apo Udhëzime Administrative, të cilat mbajnë në vete të gjitha detalet, procedurat dhe dokumentet e nevojshme. Specifikat e mbrojtjes të Emërtimeve të mbrojtura Gjeografike dhe Treguesve Gjeografikë janë të definuara sipas zonave të kultivimit të hardhisë së rrushit në Republikën e Kroacisë.

Shembulli i Republikës së Malit të Zi

Ligji për verën është botuar në “Gazetën Zyrtare të Malit të Zi”, nr. 41/2016 nga 7/6/2016 vit, dhe ka hyrë në fuqi më 14.7.2016. Emërtimet e Origjinës, Treguesit Gjeografike Origjina dhe termat tradicionale janë trajtuar në Ligjin për Verë në kapitullin e tretë.

Në Republikën e Malit të zi Rregullat për emërtimet e origjinës, treguesit gjeografikë dhe shprehjet tradicionale zbatohet për: verë, verë liker, verë të gazuar, verë të gazuar cilësore, verë e gazuar aromatike cilësore, verëra kulminante, verëra kulminante të gazuara, pjesërisht musht i fermentuar, verë nga rrushi i tharë dhe verë nga rrushi i tejpekur.

Specifikimi i produktit u lejon palëve të interesuara të kontrollojnë në përputhje me rrethanat kushtet e prodhimit në lidhje me përcaktimin e origjinës ose treguesin gjeografik.

Specifikimi i produktit duhet të përmbajë sa vijon:

1) emri që duhet mbrojtur;

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

2) përshkrimi i verës:

- në lidhje me emërtimin e origjinës, vetitë fiziko-kimike dhe organoleptike më të rëndësishme;

- për nga treguesi gjeografik, vetitë fizike dhe kimike më të rëndësishme dhe vlerësimi i vetive organoleptike të tyre;

3) praktikat enologjike të përdorura në prodhimin e verës dhe kufizimet e tyre prodhimi sipas nevojës;

4) përcaktimi i zonës gjeografike;

5) rendimentet maksimale për hektar;

6) emërtimet e varietetit ose varieteteve të hardhisë nga e cila është prodhuar vera;

7) detajet e emrit të produktit dhe cilësinë specifike, reputacionin ose të tjera karakteristikat që i atribuohen asaj origjine gjeografike;

8) të dhëna të tjera me kërkesë të Ministrisë;

9) emrin dhe adresën e njësisë organizative të Ministrisë që kontrollon përputhshmërinë specifikimet e produktit me këtë ligj.

Edhe në Republikën e Malit të zi Regjistri i shenjave të mbrojtura mbahet nga Ministria. Mënyra e mbajtjes së regjistrit të shenjave të mbrojtura, mënyra më e afërt e paraqitjes së kërkesës dhe verifikimi respektimi i specifikimeve përcaktohet nga Ministria me akte nënligjore.

Kapitulli 2: Objektivat

Objektivat relevante të Qeverisë

Qëllimi i përgjithshëm i politikës – Shfrytëzimi i vreshtave për prodhimtari të rrushit dhe verës për të siguruar prosperitet ekonomik të vendit	
Objektivi strategjik: Përmirësimi i menaxhimit të qëndrueshëm në Vreshtari dhe Verëtar Objektivat specifike: - Ridefinimi i Teritorit në Vreshtari - Kultivarët e autorizuar dhe të rekomanduar për mbjellje në Republikën e Kosovës - Mbrojtja e Emërtimeve të origjinës dhe treguesve gjeografikë në verë për tetë zonat vreshtare;	Programi i Qeverisë së Republikës së Kosovës 2021 - 2025 2.10. Bujqësia, Pylltaria dhe Zhvillimi Rural 2.10.2. Rritja e konkurrencës së Sektorit Agro – Ushqimor Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit 2019 (PKZMSA) Kapitulli 11 i acquis-së , Bujqësia dhe Zhvillimi Rural, Protokoli II; Aktiviteti 3.11.4. Koncept Dokumenti për Verërat Mbi koncesionet preferenciale reciproke për verërat e caktuara, njohja reciproke, mbrojtjen dhe kontrollin e verërave, pijeve alkoolike të, dhe emrat e verërave të aromatizuara. 1.1 Hartimi i politikave për Bujqësi dhe Zhvillim Rural në pajtim me Politikën e Përbashkëta Bujqësore (PPB) dhe rishimi i kornizës Ligjore.
Objektivat specifike Opsioni 2: • Ngritja e kapaciteteve për zbatimin e Ligjit	Të hartuara për nevojat e këtij KD
Objektivat specifike Opsioni 3: • Avancimi i kornizës legjislativ dhe rregullative për vreshtari dhe verëtar	Të hartuara për nevojat e këtij KD

Kapitulli 3: Opsionet

3.1: Opsioni asnjë ndryshim

Opsioni i parë është që të vazhdohet me zbatimin e politikës dhe kornizës ligjore aktuale për menaxhimin e Vreshtarisë dhe Verëtarisë. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural do të vazhdonte me zbatimin e Ligjit për Verërat. Por, zbatimi i këtij ligji në praktikë ka qenë sfidues për MBPZhR-në, MINT-në dhe AUV -në. Me vazhdimin e opsionit pa ndryshime do të vazhdojnë edhe vështirësitë e paraqitura. Pra, do të vazhdojë të mos funksionojë skema për mbrojtjen e Emërtimeve të origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografike, do të vazhdojë të shënohet në përmbajtje të etiketës së verës një përshkrim që nuk ka të bëjë me mbrojtje, do të mbetet pa zbatuar Protokoli II i MSA -së

Do të vazhdonte mungesa e mbikëqyrjes adekuate të zbatimit të Ligjit nga ana Inspektoratit përkatës të definuar me Ligjin për Verërat. Do të vazhdonin problemet e eksportit të verës në shishe, për arsye të përmbajtjes së etiketave dhe mos shënimit në pajtim me Rregulloret përkatëse të B.E. që rregullojnë fushën e mbrojtjes së Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë.

3.2: Opsioni për përmirësimin e zbatimit dhe ekzekutimit

Departamenti për Vreshtari dhe Verëtarë në MBPZhR është përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit për Verërat përmes inspektorëve adekuatë të zbatimit të Ligjit nga ana Inspektoratit përkatës të definuar me Ligjin për Verërat.

Aktualisht në kuadër të këtij Departamenti nuk ka asnjë inspektor për mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat. Inspektorët përkatës Fitosanitar veprojnë në kuadër të AUV -së por në shumicën e rasteve nuk arrijnë të jenë funksional për shkak të numrit të vogël të tyre.

Për përmirësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të Vreshtarisë dhe Verëtarisë Opsioni 2 parasheh të ndërmerren këto masa:

- Rritjen e buxhetit për aktivizimin e inspektorëve të Verës dhe pijeve të forta alkoolike në nivelin qendror;

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

- Koordinim me të mirë ndërinstitutional në mes të nivelit qendror (MBPZHR, MINT, AUV) për harmonizimin e politikave në menaxhimin e qëndrueshëm të Vreshtarisë dhe Verëtarisë;
- Në veçanti, përmirësimin e koordinimit me MINT rreth aplikimit dhe procedurave të shqyrtimit të aplikacioneve për Emërtimet e Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë.
- Trajnimet e stafit në nivel qendror për inspektim dhe mbikqyerje në Vreshtari dhe Verëtarë;

3.3: Opsioni i tretë përcaktohet veç e veç për secilin koncept dokument

Ky opsion parasheh plotësim-ndryshimin e Ligjit Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat, i cili do të eliminonte shkaqet dhe efektet e cekura të definimi i problemit:

Ky ligj do të adresonte çështjet që janë të parregulluara apo kanë zbrazëtira juridike. Përmes këtyre ndryshimeve do të rregullohet në mënyrë me precize:

- Menaxhimi i drejtë dhe i qëndrueshëm Vreshtarisë dhe Verëtarisë.
- Tregtimi i brendshëm, eksporti dhe importi i verës.
- Përcaktimi i Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë.
- Regjistri i vreshtave dhe Sistemi për menaxhimin e Cilësisë së verërave.
- Definimi më i qartë i kompetencave të inspektorëve dhe trupave të autorizuar.
- Ndarja Teritoriale e kultivimit të hardhisë
- Kultivarët e autorizuar dhe të rekomanduar për mbjellje në Republikën e Kosovës

Projektligji i ri do të përcaktojë:

- Menaxhimin e drejtë i Vreshtarisë dhe Verëtarisë;
- Vreshtaria dhe prodhimi i verës;
- Trupat kompetente dhe laboratorët e autorizuar ;
- Zonat gjeografike për kultivimin e rrushit dhe listën e kultivarëve kombëtar;
- Përcaktimi i Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë;

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

- Kategoritë e verërave;
- Analizat fiziko – kimike dhe organoleptike;
- Regjistri i vreshtave, potenciali prodhues, dokumentet shoqërues, regjistrat e brendshëm dhe të jashtëm;
- Zbatimi i praktikave të miratuara enologjike;
- Prodhimi i Verërave Frutore;
- Fushat e mbikqyerjes dhe inspektimit;
- Tregtimi i brendshëm, eksporti dhe importi;

Praktikat e vendeve të rajonit, të cilat mund të gjejnë zbatim në Republikën e Kosovës dhe të cilat do të mirren parasysh gjatë hartimit të Ligjit të ri janë:

Përcaktimi i Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë,

Praktika e Republikës së Kroacisë, Ligji për Verën i cili bën Përcaktimin e Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë sipas të cilës Ministria e Bujqësisë me akte nënligjore i rregullon të gjitha kriteret dhe procedurat dhe është më e pranueshme për rastin tonë.

Kapitulli 4: Identifikimi dhe vlerësimi i ndikimeve të ardhshme të vendoset table
Ndikimet më të rëndësishme të identifikuara për kategorinë e ndikimit

Kategoritë e ndikimeve	Ndikimet përkatëse të identifikuara
Ndikimet ekonomike	Bërja e biznesit (qasjen në financa për biznes) Tregtia (ndryshimi i flukseve aktuale të importit dhe eksportit) Investimet (investime në veprimtari të reja, investimet nga diaspora) Ndikimi në NVM Ndikimet ekonomike rajonale Zhvillimi i përgjithshëm ekonomik
Ndikimet shoqërore	Kultura (ruajtja e trashëgimisë kulturore) Arti i kultivimit të hardhisë dhe përpunimit të rrushit në Kosovë ngjan me ato të trevave tjera shqiptare dhe Ballkanike me më

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	shumë se 2000 vjet lashtësi të kultivimit të hardhisë. Dëshminë e kultivimit të hardhisë në këto troje e vërtetojnë të dhënat historike, toponimet e ndryshme dhe zbulimet arkeologjike. Ndër artefaktet më të rëndësishme arkeologjike vlen të theksohen gjetjet e dy pllakave në fshatin Reti të Komunës së Rahovecit, ku janë skalitur përmbajtja tekstuale që lidhet me hardhinë, gjethin dhe kalaveshin e rrushit. Po ashtu, në Teqenë e Madhe Helvetike në Rahovec ruhet mbishkrimi në gur varri (epitaf) i viteve '30 të shekullit të II, ku pos tekstit në latinisht rreth pllakës është gdhendur hardhia me kalavesh rrushi, gjë që dëshmon lashtësinë mijëvjeçare të kultivimit të rrushit. Rëndësia e sektorit të verës shkon përtej performancës së saj ekonomike. Vera reflekton një atmosferë të veçantë, ndihmon identifikimin e banorëve me vendin e tyre, traditën, kulturën, hap dyert për krijimin e kontakteve në fushën shoqërore, ekonomike dhe politike. Shëndeti dhe siguria publike (jeta e njerëzve dhe cilësia e ushqimit, cilësia e tokës)
Ndikimet mjedisore	Cilësia e ujit (cilësia e ujërave nëntokësore) Politika e re do të mundësojë përmirësimin e cilësisë së ujrave nëntokësore përmes ruajtjes dhe mbrojtjes së tokës bujqësore dhe përdorimit të agroinputeve bazuar në standardet evropiane. Falë kushteve të favorshme agroklimatike, traditës dhe përkushtimit të fermerëve për t'u marrë me këtë veprimtari, sektori i vreshtarisë, me theks të veçantë prodhimi i rrushit të tryezës, duhet të konsiderohet si sektor mjaft i rëndësishëm për investime dhe me shumë potencial për zhvillimin ekonomik të Kosovës. Inputet në vreshtari e verëtari janë element bosht i zhvillimit të cilat kryesisht importohen nga jashtë. Mekanizimi bujqësor nuk prodhohet në Kosovë
Ndikimet në të drejtat themelore	Administrimi i mirë (mënyra e marrjeve të vendimeve nga administrata)
Ndikimi gjinor	Garancitë ligjore dhe dispozitat shoqërore që sigurojnë të drejta të barabarta

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Ndikimet e barazisë sociale	
Ndikimet tek të rinjtë	
Ndikimet në ngarkesën administrative	
Ndikimi i NMV-ve	

Ndikimet ekonomike

Bërja e biznesit

Me vendosje të kësaj politike investitorëve do të iu mundësohet qasja në thithjen e kredive në institucionet financiare për biznes, sepse do të rregullohet qeshtja e Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë

Korniza ligjore do të iu mundësoi bizneseve të reja të kenë politika të mirëfillta në apsketin e prezantimit, përshkrimit dhe etiketimit të verës dhe produkteve nga rrushi dhe vera.

Tregtia

Me vendosjen e këtyre politikave synohet përmirësimi i kushteve për prodhimtari bujqësorë përmes menaxhimit me të mire të vreshtave, prodhimit të verës dhe, pijeve të forta alkoolike;

Me këto politike një pjesë e tipeve të caktuara të verërave do të jenë konkurruese në treg për nga aspekti i cilësisë dhe sigurisë ushqimore, të njohura dhe të prezantuara mirë.

Investime

Mendohet të krijohet klimë e re e investimeve në sektorin e verëtarisë duke marrë parasysh menaxhimin e qëndrueshëm të vreshtave dhe kapaciteteve përpunuese - Bodrumeve të verës;

Me menaxhimin e qëndrueshëm të vreshtave dhe bodrumeve do të ketë lehtësira dhe do të rriten investime nga diaspora

Ndikimi në NVM

Ofrimi i këshillave konsultuese të specializuara dhe asistencës teknike për ngritjen e kapaciteteve njerëzore dhe organizative të, NVM -ve, trajnimet në planifikim të prodhimit të verës, marketing, klasifikim dhe paketim të produkteve .

Ndikimet ekonomike rajonale

Do të ndikohet Sektori i Bujqësisë gjegjësisht Vreshtaria dhe Verëtaria në mbarë Regjionin Prodhues në Kosovë.

Zhvillimi i përgjithshëm ekonomik

Rritja e investimeve në Sektorin e Bujqësisë ndikon në zhvillimin ekonomik të vendit

Kapitulli 4.1: Sfidat me mbledhjen e të dhënave

Ndikimi i të dhënave në hartimin e Koncept Dokumentit (mbledhja e të dhënave)

Gjatë hartimit të Koncept Dokumentit për Verëtarinë jemi shërbyer me të dhëna, të cilat burim të informacionit kanë Departamentin për Vreshtari dhe Verëtar, Departamentin e Analizave Ekonomike dhe Statistikave Bujqësore, Regjistrimin e fundit të Bujqësisë të vitit 2015 nga Agjencia e Statistikave të Kosovës, komunat, etj.

Sigurimi i të dhënave nga fusha e Vreshtarisë dhe Verëtarisë nuk është problem falë Regjistrimit elektronik dhe sistemit për menaxhimin e cilësisë së verës. Në regjistër janë të digjitalizuar të gjitha vreshtat në Republikën e Kosovës. Të dhënat janë të sakta dhe në kohë reale falë sistemit "Kaveko" dinamik që e ka në pronësi MBPZHR.

Departamentin për Vreshtari dhe Verëtar është gjeneruesi më i autorizuar i të dhënave, ku çdo ditë, muaj dhe vit përditëson të dhënat në varësi nga ndryshimet në teren. Në bashkëpunim edhe me AZHB – në bazë vjetore evidentohen ndryshimet dhe barten në sistem ku më vonë integrohen në certifikatën e vreshtarit e cila përdoret si dokument zyrtar gjatë subvencionimit për pagesa direkte.

Gjithashtu, në MBPZHR aplikacioni që përfshinë Sistemin e Identifikimit të Parcelave të Tokës (LPIS) dhe Regjistri i Fermave realizuar me programin GIS, ka arritur të krijoj një bazë të qëndrueshme me të dhëna hapësinore për përdorimin e tokës e që është në funksion të skemave mbështetëse për grante dhe pagesa direkte për fermerët.

Vlenë të përmendet se MBPZHR-ja ka realizuar edhe hartën digjitale pedologjike (e dheut) dhe vreshtave, ku përfshihen tipet e tokës me të dhëna strukturës së tokës, thellësisë, drenazhit, etj.

Edhe të dhënat për sistemet e ujitjes dhe shtrirjen e tyre në hapësirë i posedon MBPZHR-ja në formë hartografike, ku çdo vit bëhet azhurnimi i tyre me sipërfaqe të shtuara të këtyre sipërfaqeve.

Kapitulli 5: Komunikimi dhe konsultimi

Përmbledhje e aktiviteteve të komunikimit dhe konsultimit të kryera për një koncept dokument

Procesi i konsultimit synon:

- [Jepni informacionin këtu]
- [Kur KD-ja dërgohet për konsultime publike, kolona për buxhet duhet të fshihet.]
- [Kur KD-ja dërgohet për konsultime publike, titulli i kolonës 'Afati Indikativ' duhet të ndryshohet në 'Afati kohor'.]

Qëllimi kryesor	Grupi i synuar	Aktiviteti	Komunikimi/njoftimi	Afati indikativ	Buxheti i nevojshëm	Personi përgjegjës
Konsultimi për definimin e problemit	Të gjitha palët e interesuara	Takimi i parë publik	Njoftimi i dërguar përmes postes elektronike zyrtare	Me 14.07.2021 Është mbajtur takimi i parë publik.		Bekim Hoxha Ylber Kuçi
Konsultimi paraprak ndërministror	Incitacionet relevante sipas nenit 7 të Rregullores së punës së Qeverisë	Dërgimi i Projekt KD	Përmes postës elektronike zyrtare			Bekim Hoxha Ylber Kuçi
Konsultimi publik me shkrim	Incitacionet relevante, palët e interesuar a	Publikimi i draft KD në portalin e konsultimeve publike	Publikimi në web faqe dhe në llogarinë e facebookut të MBPZHR dhe njoftimi për mediat vendore			Bekim Hoxha Ylber Kuçi

Përmbledhje nga aktivitetet publike për koncept dokumentin

(kjo pjesë do të plotësohet tutje pas konsultimeve publike)

1. Organizimi fillestar me palët me interes ka qenë me datë 08.07.2021, ftesat për pjesëmarrje janë dërguar tek këto institucione: SHVK "Enologjia" MF&T (MFPT), MINT, SKQ/ZKM, ME (Ministria e Ekonomisë), AKP, Doganat e Kosovës, ZKM / AUV, Shoqata e Konsumatorëve., në korespondencë dhe të njoftuar me materialin kanë qenë të gjithë anëtarët e Grupit punues për hartimin e koncept dokumentit për Verëtarin.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Ndërkaq, ftesës për pjesëmarrje i janë përgjigjur këto institucione: Doganat e Kosovës, Shoqëria civile, Shoqata e Vreshtarëve, SHVK "Enologjia" dhe kompanitë prodhuese të licencuara nga MBPZHR.

Grupi punues ka prezantuar para pjesëmarrësve fillimin e punës për krijimin e një politike për menaxhimin më të mirë të Vreshtarisë dhe Verëtarisë, me qëllim të zhvillimit të veprimtarisë bujqësore.

Menaxhimi jo i drejtë i Vreshtarisë dhe Verëtarisë, zbatimi jo adekuat i legjislacionit në fuqi, bashkëpunimi i pamjaftueshëm ndërinstitucional për zbatimin e politikave dhe legjislacionit, administrimi dhe menaxhimi jo i drejtë i procedurave si dhe ndryshimet e fundit në kornizën ligjore të B.E. së për Vreshtari dhe Verëtari ishin çështjet kryesore që u diskutuan në këtë takim.

2. Konsultime paraprake ndërministrore, dokumenti do të shpërndahet tek institucionet: MFPT, MIE, SKQ, ZPS, ZL-ZKM, ZKP-ZKM, MD, MPB, MAPL, MMPHI, ME, MINT, Dogana, AGJENCIA E PRIVATIZIMIT, FAKULTETI I BUJQËSISË DHE VETERINARISË, AVOKATI I POPULLIT, AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE/ZKM, ZQM/ZKM, ASOCIACIONI I KOMUNAVE TË KOSOVËS, Agjencia Kadastrale e Kosovës .

3. Publikimi në platformën online: Njoftimi për këtë në rrjetin social Fcb të MBPZHR-së e bashkë me këtë edhe hartimi i njoftimit (lajmit) për web faqen e MBPZHR-së dhe media

Të gjitha publikimet në media që lidhen me temën e koncept dokumentit do të bashkëngjiten përmes linqeve në këtë koncept.

Kapitulli 6: Krahassimi i opsioneve

- Mos ndryshimi i gjendjes aktuale do të vazhdoj menaxhimi jo i qëndrueshëm, humbja e sipërfaqeve me vreshta dhe ndarja dhe fragmentimi i vreshtave për qëllim të ndërrimit të destinimit.
- Menaxhimi jo i drejtë dhe jo i qëndrueshëm i Vreshtarisë dhe Verëtarisë do të vazhdoj të shfrytëzohet për qëllime jo bujqësore, fragmentimi i vreshtave në parcela më të vogla e humb efektin për të qenë konkurrues, fermerët në të shumtën e rasteve nuk do të kenë mundësi të jenë pjesë e procesit të përfitimit të granteve dhe subvencioneve si rezultat i fragmentimit.

Kapitulli 6.1: Planet e zbatimit për opsionet e ndryshme

Për përmbushjen e obligimeve që dalin nga Ligji për Verërat, dhe adresimin e disa shkaqeve të problemit **Opsioni 2** parasheh:

- Rritjen e buxhetit dhe angazhimin e së paku (2) inspektorëve për mbikëqyrjen e zbatimit të Ligji Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat,
- Harmonizimin e politikave në menaxhimin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e Vreshtave, në nivelin qendror MBPZHR, me AUV -në, Doganën dhe MINT dhe akteret tjerë relevant, si dhe në nivelin lokal;
- Vetëdijësimin e popullatës, organizimi i kampanjës dhe sensibilizimi i institucioneve përgjegjëse lidhur me përmirësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të Vreshtave dhe prodhimit të verës, promovimin e produkteve vendore dhe konsumimin e rrushit dhe verës.
- Trajnimet e stafit në nivelin lokal dhe qendror.

Plani i zbatimit për Opsionin 2

PLANI I ZBATIMIT TË OPSIONIT 2								
Qëllimi i Politikës	Menaxhimi i Vreshtarisë dhe Verëtarisë si një resurs natyror dhe e mirë e përgjithshme duke u bazuar në parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, mbrojtjen dhe shfrytëzimin e saj për prodhimtarinë vreshtare për të siguruar prosperitet ekonomik të vendit.							Shifra e kostos së pritur
Objektivi strategjik	Krijimi i mundësive për shfrytëzimin e qendrueshëm të Vreshtave dhe Prodhimin cilësor të verërave, Përcaktimi dhe definimi i origjinës së mbrojtur dhe treguesve gjeografikë në verë dhe produktet tjera nga rrushi dhe vera.							
	Produkti, aktivitetet, viti dhe organizata/departamenti përgjegjës							
Objektivi Specifik Nr.1 Ngritja e kapaciteteve për	Produkti 1.1	Numri i inspektimeve						
			Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 4	Viti 5	Institucioni /departamenti përgjegjës

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

zbatimin e Ligjit për Verërat		Aktiviteti 1.1.1 Rekrutimi i dy inspektorëve për mbikëqyrje në zbatimin të Ligjit	X	38	76	85	102	MBPZHR DVV/ AUV	
	Produkti 1.2	Trajnime të inspektorëve qendror - pesë (5) trajnime							
		Aktiviteti 1.2.1 Trajnimi i inspektorëve	X	X	X	X	X		
		Aktiviteti 1.2.2 Organizimi i trajnimit të parë dhe të dytë		X				MBPZHR DVV/ AUV	
		Aktiviteti 1.2.3 Organizimi i trajnimit të, tretë, katërt dhe të pestë			X			MBPZHR DVV/ AUV	
Objektivi Specifikë Nr.2 Përcaktimi dhe Mbrojtja e	Produkti 2.1	Koordinimi më i mirë institucional në mes të nivelit qendror dhe lokal (MBZHR, MINT, AUV-në, komunat dhe institucionet tjera relevante)							
		Aktiviteti 2.1.1 Organizimi takimeve	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/ MINT, AUV	

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Emërtimeve të origjinës dhe treguesve gjeografikë në verë dhe verërat e aromatizuara		të përbashkëta të rregullta për harmonizimin e aktiviteteve dhe politikave sektoriale bazuar në ligjet dhe rregulloret në fuqi							
Objektivi Specifik Nr.3 Ngritja e vetëdijes për rëndësinë e konsumimit të verërave Kosovare	Produkti 3.1	Kampanja për përmirësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të Vreshtave dhe prodhimit të verërave cilësore							
		Aktiviteti 3.1.1 Përgatitja e materialeve, promovues, përpilimi i broshurave dhe publikimeve senzibilizuese,		X	X			MBPZHR DPBT/DT	
		Aktiviteti 3.1.2 Emetimi dhe shpërndarja e materialit,				X	X		

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

		organizimi i forumeve të verës, ekspozitav e dhe promovim e rajonale.							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

- Për përmirësimin e menaxhimit të Vreshtave dhe prodhimit të verës cilësore **Opsioni 3** parasheh Plotësim-ndryshimin e Ligjit Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat, , i cili do të eliminonte shkaqet dhe efektet e cekura të definimi i problemit:

Ky ligj do të adresonte çështjet që janë të parregulluara apo kanë zbrazëtira juridike. Përmes këtyre ndryshimeve do të rregullohet në mënyrë më precize ridefinimi i territorit vreshtar në Republikën e Kosovës, kultivarët e lejuar dhe të rekomanduar për prodhimin e verërave cilësore, kategorizimin e verërave në pajtim me rregulloret e B.e. –së dhe regjistrin e vreshtave dhe procedurat e kontrollit të kualitetit të verërave.

Projektligji i ri do të përcaktojë:

- Menaxhimin e drejtë i Vreshtarisë dhe Verëtarisë;
- Vreshtaria dhe prodhimi i verës;
- Trupat kompetente dhe laboratorët e autorizuar ;
- Zonat gjeografike për kultivimin e rrushit dhe listën e kultivarëve kombëtar;
- Përcaktimi i Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë;
- Kategorië e verërave;
- Analizat fiziko – kimike dhe organoleptike;
- Regjistri i vreshtave, potenciali prodhues, dokumentet shoqërues, regjistrat e brendshëm dhe të jashtëm;
- Zbatimi i praktikave të miratuara enologjike;
- Prodhimi i Verërave Frutore;

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

- Fushat e mbikqyerjes dhe inspektimit;
- Tregtimi i brendshëm, eksporti dhe importi;

Plani i zbatimit për Opsionin 3

PLANI I ZBATIMIT PËR OPSIONIN 3								
Qëllimi i Politikës	Menaxhimi i Vreshtarisë dhe Verëtarisë si një resurs natyror dhe e mirë e përgjithshme duke u bazuar në parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, mbrojtjen dhe shfrytëzimin e saj për prodhimtarinë vreshtare për të siguruar prosperitet ekonomik të vendit.							
Objektivi Strategjik	Krijimi i mundësive për shfrytëzimin e qendrueshëm të Vreshtave dhe Prodhimin cilësor të verërave, Përcaktimi dhe definimi i origjinës së mbrojtur dhe treguesve gjeografikë në verë dhe produktet tjera nga rrushi dhe vera.							
Objektivi specifik 1: Avancimi i kornizës legislative dhe rregullative të Vreshtarisë dhe Verëtarisë	Produkti 1.1	Ligji për Verërat dhe Verërat e aromatizuara i hartuar						
			2021	2022	2023	2024	2025	Institucioni/Departamenti Përgjegjës
		Aktiviteti 1.1 Hartimi i ligjit		X				MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Aktiviteti 1.3 Hartimi i akteve nënligjore			X			MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
	Produkti 1.2	Baza e të dhënave për sipërfaqet e Vreshtave dhe evidentimi i ndryshimeve						
	Aktiviteti 1.3.1 Mirëmbajtja dhe përditësimi i të dhënave për sipërfaqet e vreshtave.		X	X	X	X		

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

		Evidentimi i ndryshimeve						
		Krijimi dhe përditësimi i të dhënave për sipërfaqet e braktisura dhe të papunuara - inaktive		X	X	X	X	
Objekti specifik 2: Mbrojtja e vreshtave nga ndërtimet e paplanifikuara urbane, ndotja, erozioni, degradimi, etj;	Produkti 2.1	Koordinimi më i mirë institucional në mes të nivelit qendror dhe lokal (MBZHR, MINT, AUV-në, komunat dhe institucionet tjera relevante)						
		Aktiviteti 2.1.1 Organizimi takimeve të përbashkëta të rregullta për harmonizimin e aktiviteteve dhe politikave sektoriale bazuar në ligjet dhe rregulloret në fuqi	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Përgatitja e materialit informues lidhur me mbrotjen e vreshtave nga ndërtimet e paplanifikuara, ndotja dhe degradimi i saj.	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Koordinimi i aktiviteteve me donatorët, të cilët mund të kontribuojnë në përgatitjen e planeve dhe	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

		programeve për shfrytëzim më të qëndrueshëm të vreshtave dhe prodhimin e verës cilësore						
Objektivi specifik 3: Ngritja e vetëdijes për rëndësinë e konsumit të verërave Kosovare	Produkti 3.1	Kampanja për përmirësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të rrushit dhe verërave Kosovare						
		Aktiviteti 3.1.1 Përgatitja e materialeve promovuese për verë	X	X	X	X	X	
		Aktiviteti 3.1.2 Emetimi dhe shpërndarja e materialit promovues. Mbajtja e forumeve dhe panaiereve për rrush dhe verë	X	X	X	X	X	
Objektivi specifik 4: Promovimi i tregjeve për rrush, verëra dhe prodhimet tjera nga rrushi dhe vera	Produkti 4.1	% e zhvillimit të tregjeve të reja për rrush dhe verëra						
		Aktiviteti 4.1.1 Rikthimi në tregjet Rajonale dhe Evropiane	X	X	X	X	X	

Kapitulli 6.2: Tabela e krahasimit me tri opsionet

[Jepni një paraqitje të shkurtër narrative të tri opsioneve. Gjithashtu, paraqitni opsionin e zgjedhur dhe arsyt kryesore përse është zgjedhur.]

Krahasimi i opsioneve

Metoda e krahasimit:			
Ndikimet relevante pozitive	Opsioni 1: Asnjë ndryshim	Opsioni 2: Përmirësimi i zbatimit dhe ekzekutimit	Opsioni 3:
		Rekrutimi i stafit shtesë-inspektorëve	Hartimi i legjislacionit dhe akteve nën ligjore për shfrytëzim të qëndrueshëm të Vreshtave dhe prodhim të Verërave cilësore dhe kulminante.
		Koordinimi më i mirë ndër institucional DVV/AUV, MINT, Dogana	Përgatitja dhe shqyrtimi i Aplikimeve për Emërtimet e Origjinës dhe Mbrojtjen e Treguesve Gjeografikë në verë.
			Zbatimi i legjislacionit nga inspektorët përkatës për Vreshtarinë dhe Prodhimin e verës dhe verërave të aromatizuara.
Ndikimet relevante negative		Ndryshimet e kornizës ligjore nga AUV që kanë të bëjnë me mbikqyerjen e inspektimit të prodhimit të rrushit, verës, verërave të aromatizuara dhe prodhimeve tjera nga rrushi dhe vera.	Ndryshimi i Ligjit aktual për Verërat me qëllim të harmonizimit të politikave sektoriale për menaxhim të Vreshtarisë dhe Verëtarisë. Deklarimet vjetore të prodhimit dhe rezervave.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Kostot relevante									
Vlerësimi i ndikimit të pritshëm buxhetor	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 1	Viti 2	Viti 3
Përfundimi									

Kapitulli 7: Konkluzionet dhe hapat e ardhshëm

Plotësim-ndryshimin i Ligjit Nr. 04/-L-019, për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat, do të eliminonte shkaqet dhe efektet e cekura të definimi i problemit:

Ky ligj do të adresonte çështjet që janë të parregulluara apo kanë zbrazëtira juridike. Përmes këtyre ndryshimeve do të rregullohet në mënyrë me precize: menaxhimi i drejtë dhe i qëndrueshëm i Vreshtave dhe prodhimit të verërave cilësore.

Projektligji i ri do të përcaktojë:

- Menaxhimin e drejtë i Vreshtarisë dhe Verëtarisë;
- Vreshtaria dhe prodhimi i verës;
- Trupat kompetente dhe laboratorët e autorizuar ;
- Zonat gjeografike për kultivimin e rrushit dhe listën e kultivarëve kombëtar;
- Përcaktimi i Emërtimeve të Origjinës dhe Treguesve të mbrojtur Gjeografikë;
- Kategoritië e verërave;
- Analizat fiziko - kimike dhe organoleptike;
- Regjistri i vreshtave, potenciali prodhues, dokumentet shoqërues, regjistrat e brendshëm dhe të jashtëm;
- Zbatimi i praktikave të miratuara enologjike;
- Prodhimi i Verërave Frutore;
- Fushat e mbikqyerjes dhe inspektimit;

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

- Tregtimi i brendshëm, eksporti dhe importi;

Plani i zbatimit të opsionit të preferuar

PLANI I ZBATIMIT PËR OPSIONIN 3								
Qëllimi i Politikës	Menaxhimi i Vreshtarisë dhe Verëtarisë si një resurs natyror dhe e mirë e përgjithshme duke u bazuar në parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, mbrojtjen dhe shfrytëzimin e saj për prodhimtarinë vreshtare për të siguruar prosperitet ekonomik të vendit.							
Objektivi Strategjik	Krijimi i mundësive për shfrytëzimin e qendrueshëm të Vreshtave dhe Prodhimin cilësor të verërave, Përcaktimi dhe definimi i origjinës së mbrojtur dhe treguesve gjeografikë në verë dhe prodhimet tjera nga rrushi dhe vera.							
Objektivi specifik 1: Avancimi i kornizës legislative dhe rregullative të Vreshtarisë dhe Verëtarisë	Produkti 1.1	Ligji për Verërat dhe Verërat e aromatizuara i hartuar						
			2021	2022	2023	2024	2025	Institucioni/Departamenti Përgjegjës
		Aktiviteti 1.1 Hartimi i ligjit		X				MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Aktiviteti 1.3 Hartimi i akteve nënligjore			X	X		MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
	Produkti 1.2	Baza e të dhënave për sipërfaqet e Vreshtave dhe evidentimi i ndryshimeve në vreshta						
		Aktiviteti 1.3.1 Mirëmbajtja dhe përditësimi i të dhënave për sipërfaqet e vreshtave. Evidentimi i ndryshimeve në vreshta.		X	X	X	X	
Krijimi dhe përditësimi i të			X	X	X	X		

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

		dhënave për sipërfaqet e braktisura dhe të papunuara - inaktive						
Objektivi specifik 2: Mbrojtja e vreshtave nga ndërtimet e paplanifikuara urbane, ndotja, erozioni, degradimi, etj;	Produkti 2.1	Koordinimi më i mirë institucional në mes të nivelit qendror dhe lokal (MBPZHR, MINT, AUV-në, komunat dhe institucionet tjera relevante)						
		Aktiviteti 2.1.1 Organizimi takimeve të përbashkëta të rregullta për harmonizimin e aktiviteteve dhe politikave sektoriale bazuar në ligjet dhe rregulloret në fuqi	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Pergatitja e materialit informues lidhur me mbrojtjen e vreshtave nga ndërtimet e paplanifikuara, ndotja dhe degradimi i saj.	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana
		Koordinimi i aktiviteteve me donatorët, të cilët mund të kontribuojnë në përgatitjen e planeve dhe programeve për shfrytëzim më të qëndrueshëm të vreshtave dhe	X	X	X	X	X	MBPZHR DVV/AUV, MINT, Dogana

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

		prodhimin e verës cilësore						
Objektivi specifik 3: Ngritja e vetëdijes për rëndësinë e konsumit të verërave Kosovare	Produkti 3.1	Kampanja për përmirësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të rrushit dhe verërave Kosovare						
		Aktiviteti 3.1.1 Përgatitja e materialeve promovuese për verë	X	X	X	X	X	
		Aktiviteti 3.1.2 Emetimi dhe shpërndarja e materialit promovues. Mbajtja e forumeve dhe panairove për rrush dhe verë	X	X	X	X	X	
Objektivi specifik 4: Promovimi i tregjeve për rrush, verëra dhe prodhimet tjera nga rrushi dhe vera	Produkti 4.1	% e zhvillimit të tregjeve të reja për rrush dhe verëra						
		Aktiviteti 4.1.1 Rikthimi në tregjet Rajonale dhe Evropiane	X	X	X	X	X	
					X			

Kapitulli 7.1: Dispozitat për monitorimin dhe vlerësimin

[Përshkruani dispozitat dhe planifikimin për monitorim dhe vlerësim. Nëse nuk nevojiten dispozita të tilla, shpjegoni pse.]

Shtojca 1: Forma e vlerësimit për ndikimin ekonomik

Kategoria e ndikimeve ekonomike	Ndikimi kryesor	A pritët të ndodhë ky ndikim?		Numri i organizatave, kompanive dhe/ose individëve të prekur	Përfitimi i pritshëm ose kostoja e ndikimit	Niveli i preferuar i analizës
		Po	Jo			
Vendet e punës ¹	A do të rritet numri aktual i vendeve të punës?	po		I lartë/i ulët	I lartë/i ulët	
	A do të zvogëlohet numri aktual i vendeve të punës?		Jo	I ulte	I ulte	I ulte
	A do të ndikojë në nivelin e pagesës?		jo	I ulte		
	A do të ndikojë në lehtësimin e gjetjes së një vendi të punës?		jo	I ulte		
Bërja e biznesit	A do të ndikojë në qasjen në financa për biznes?	po				
	A do të largohen nga tregu produkte të caktuara?		jo			
	A do të lejohen në treg produkte të caktuara?		jo			
	A do të detyrohen bizneset të mbyllën?		jo			
	A do të krijohen biznese të reja?	po				
Ngarkesa administrative	A do të detyrohen bizneset t'i përbushin detyrimet e dhënjes së informatave të reja?		jo	Nuk aplikohet për ne		

¹ Kur ndikon në vendet e punës, gjithashtu do të ketë edhe ndikime shoqërore.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	A janë thjeshtuar detyrimet e dhënjes së informatave për bizneset?		jo			
Tregtia	A pritet të ndryshojnë flukset aktuale të importit?	po				
	A pritet të ndryshojnë flukset aktuale të eksportit?	Po				
Transporti	A do të ketë efekt në mënyrën e transportit të pasagjerëve dhe/ose mallrave?		Jo			
	A do të ketë ndonjë ndryshim në kohën e nevojshme për të transportuar pasagjerë dhe/ose mallra?		jo			
Investimet	A pritet që kompanitë të investojnë në veprimtari të reja?	po				
	A pritet që kompanitë t'i anulojnë ose shtyjnë për më vonë investimet?		jo			
	A do të rriten investimet nga diaspora?	po				
	A do të zvogëlohen investimet nga diaspora?		jo			
	A do të rriten investimet e huaja direkte?	po				
	A do të zvogëlohen investimet e huaja direkte?		jo			
Konkurruesh mëria	A do të rritet çmimi i biznesit të produkteve, siç është energjia elektrike?		jo			

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	A do të ulen çmimi i inputeve të bizneseve, siç është energjia elektrike?					
	A ka gjasa që të promovohen inovacioni dhe hulumtimi?	po				
	A ka gjasa që inovacioni dhe hulumtimi të pengohen?		jo			
Ndikimi në NVM	A janë kompanitë e prekura kryesisht NVM?	po				
Çmimet dhe konkurrenca	A do të rritet numri i mallrave dhe shërbimeve në dispozicion për biznesin apo konsumatorët?	po				
	A do të zvogëlohet numri i mallrave dhe shërbimeve në dispozicion për biznesin apo konsumatorët?		jo			
	A do të rriten çmimet e mallrave dhe shërbimeve ekzistuese?		jo			
	A do të ulen çmimet e mallrave dhe shërbimeve ekzistuese?		jo			
Ndikimet ekonomike rajonale	A do të ndikohet ndonjë sektor i veçantë i biznesit?	po				
	A është ky sektor i koncentruar në një rajon të caktuar?		jo			
Zhvillimi i përgjithshëm ekonomik	A do të ndikohet rritja e ardhshme ekonomike?	po				
	A mund të ketë ndonjë efekt në normën e inflacionit?		jo			

Shtojca 2: Forma e vlerësimit për ndikimet shoqërore

Kategoria e ndikimeve shoqërore	Ndikimi kryesor	A pritët të ndodhë ky ndikim?		Numri i organizatave, kompanive dhe/ose individëve të prekur	Përfitimi i pritshëm ose kostoja e ndikimit	Niveli i preferuar i analizës
		Po	Jo			
Vendet e punës ²	A do të rritet numri aktual i vendeve të punës?	po		I lartë/i ulët	I lartë/i ulët	
	A do të zvogëlohet numri aktual i vendeve të punës?		jo			
	A ndikohen vendet e punës në një sektor të caktuar të biznesit?		jo			
	A do të ketë ndonjë ndikim në nivelin e pagesës?		jo			
	A do të ketë ndikim në lehtësimin e gjetjes së një vendi të punës?	Po		I ulët		
Ndikimet shoqërore rajonale	A janë ndikimet shoqërore të përqendruara në një rajon apo qytete të veçanta?		jo			
	A ndikohen të drejtat e punëtorëve?		jo			
Kushtet e punës	A parashihen apo shfuqizohen standardet për punën në kushte të rrezikshme?		jo			
	A do të ketë ndikim mbi mënyrën e zhvillimit të dialogut social ndërmjet punonjësve dhe punëdhënësve?		jo			
	A do të ketë ndikim mbi varfërinë?	po		I ulët		

² Kur ndikon në vendet e punës, gjithashtu do të ketë edhe ndikime ekonomike.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Përfshirja sociale	A ndikohet qasja në skemat e mbrojtjes sociale?		jo			
	A do të ndryshojë çmimi i mallrave dhe shërbimeve themelore?		jo			
	A do të ketë ndikim në financimin apo organizimin e skemave të mbrojtjes sociale?		jo			
	A do të ketë ndikim në arsimin fillor?		jo			
Arsimi	A do të ketë ndikim në arsimin e mesëm?		jo			
	A do të ketë ndikim në arsimin e lartë?		jo			
	A do të ketë ndikim në aftësimin profesional?	po				
	A do të ketë ndikim në arsimimin e punëtorëve dhe të mësuarit gjatë gjithë jetës?	po				
Kultura	A do të ketë ndikim në organizimin apo strukturën e sistemit arsimor?		jo			
	A do të ketë ndikim në lirinë akademike dhe vetëqeverisjen?		jo			
	A ndikon opsioni në diversitetin kulturor?	po				
	A ndikon opsioni në financimin e organizatave kulturore?		jo			
	A ndikon opsioni në mundësitë për personat që të përfitojnë nga aktivitetet kulturore ose të marrin pjesë në to?	po				

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

Qeverisja	A ndikon opsioni në ruajtjen e trashëgimisë kulturore?	po				
	A ndikon opsioni në aftësitë e qytetarëve të marrin pjesë në procesin demokratik?	jo				
	A trajtohet çdo person në mënyrë të barabartë?	po				
	A do të informohet më mirë publiku në lidhje me çështje të caktuara?	po				
	A ndikon opsioni në mënyrën se si funksionojnë partitë politike?	jo				
	A do të ketë ndonjë ndikim në shoqërinë civile?	jo				
Shëndeti dhe siguria publike ³	A do të ketë ndonjë ndikim në jetën e njerëzve, siç është jetëgjatësia apo shkalla e vdekshmërisë?	po				
	A do të ketë ndikim në cilësinë e ushqimit?	po				
	A do të rritet apo zvogëlohet rreziku shëndetësor për shkak të substancave të dëmshme?	po zvog ë- lohet				
	A do të ketë efekte shëndetësore për shkak të ndryshimeve në nivelet e zhurmës apo cilësinë e ajrit, ujit dhe/ose tokës?	po				
	A do të ketë efekte shëndetësore për shkak të ndryshimeve në përdorimin e energjisë?	jo				

³ Kur ka ndikim në shëndet publik dhe siguri, atëherë rregullisht ka ndikime mjedisore.

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	A do të ketë efekte shëndetësore për shkak të ndryshimeve në deponimin e mbeturinave?	jo			
	A do të ketë ndikim në mënyrën e jetesës së njerëzve, siç janë nivelet e interesimit për sport, ndryshimet në ushqyeshmëri, ose ndryshimet në përdorimin e duhanit ose alkoolit?	jo			
	A ka grupe të veçanta që përballen me rreziqe shumë më të larta se të tjerat (të përcaktuar sipas faktorëve, të tillë si mosha, gjinia, aftësia e kufizuar, grup shoqëror apo rajoni)?	jo			
Krimi dhe siguria	A ndikohen gjasat që të kapen kriminelët?	jo			
	A ndikohet fitimi i mundshëm nga krimi?	jo			
	A ndikon në nivelet e korrupsionit?	jo			
	A ndikohet kapaciteti i zbatimit të ligjit?	jo			
	A ka ndonjë efekt në të drejtat dhe sigurinë e viktimave të krimit?	jo			

Shtojca 3: Forma e vlerësimit për ndikimet mjedisore

Kategoria e ndikimeve mjedisore	Ndikimi kryesor	A pritët të ndodhë ky ndikim?		Numri i organizatave, kompanive dhe/ose individëve të prekur	Përfitimi i pritshëm ose kostoja e ndikimit	Niveli i preferuar i analizës
		Po	Jo			
Klima dhe mjedisi i qëndrueshëm	A do të ketë ndikim në emetimin e gazrave serë (dioksid karboni, metani etj.)?	po			I lartë/i ulët	
	A do të ndikohet konsumi i karburanteve?		jo			
	A do të ndryshojë shumëllojshmëria e burimeve që përdoren për prodhimin e energjisë?		jo			
	A do të ketë ndonjë ndryshim në çmim për produktet miqësore ndaj mjedisit?		jo			
Cilësia e ajrit	A do të bëhen më pak ndotëse disa aktivitete të caktuara?	po		I ulët		
	A do të ketë ndikim në emetimin e ndotësve të ajrit?		jo			
Cilësia e ujit	A ndikon opsioni në cilësinë e ujërave të ëmbla?	po		I ulët		
	A ndikon opsioni në cilësinë e ujërave nëntokësore?	po				
	A ndikon opsioni në burimet e ujit të pijshëm?	po		I ulët		
Cilësia e tokës dhe	A do të ketë ndikim në cilësinë e tokës (në lidhje me acidifikimin,	po				

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

shfrytëzimi i tokës	ndotjen, përdorimin e pesticideve apo herbicideve)?					
	A do të ketë ndikim në erozionin e tokës?	po				
	A do të humbet tokë (përmes ndërtimit, etj.)?		jo			
	A do të fitohet tokë (përmes dekontaminimit, etj.)?	po			I ulët	
	A do të ketë ndonjë ndryshim në shfrytëzimin e tokës (p.sh. nga shfrytëzimi pyjor në shfrytëzim bujqësor apo urban)?	po				
Mbeturinat dhe riciklimi	A do të ndryshojë sasia e mbeturinave të gjeneruara?		jo			
	A do të ndryshojnë mënyrat në të cilat trajtohen mbeturinat?		jo			
	A do të ketë ndikim në mundësitë për riciklimin e mbeturinave?		jo			
	A ndikon opsioni në përdorimin e burimeve të ripërtëritshme (rezervave të peshkut, hidrocentraleve, energjisë diellore etj.)?	po			I ulët	
Shkalla e rreziqeve mjedisore	A ndikon opsioni në përdorimin e burimeve, të cilat nuk janë të ripërtëritshme (ujërat nëntokësore, mineralet, qymyri etj.)?	po			I ulët	
	A do të ketë ndonjë efekt në gjasat për rreziqe, të tilla, si zjarret, shpërthimet apo aksidentet?		jo			

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	A do të ndikojë në gatishmërinë në rast të fatkeqësive natyrore?		jo			
	A ndikohet mbrojtja e shoqërisë nga fatkeqësitë natyrore?		jo			
Biodiversiteti, flora dhe fauna	A do të ketë ndikim në speciet e mbrojtura apo të rrezikuara apo në zonat ku ato jetojnë?	po			I ulët	
	A do të preket madhësia apo lidhjet midis zonave të natyrës?	po			I ulët	
	A do të ketë ndonjë efekt në numrin e specieve në një zonë të caktuar?	po				
Mirëqenia e kafshëve	A do të ndikohet trajtimi i kafshëve?		jo			
	A do të ndikohet shëndeti i kafshëve?	po				
	A do të ndikohet cilësia dhe siguria e ushqimit të kafshëve?	po				

Shtojca 4: Forma e vlerësimit për ndikimin e të drejtave themelore

Kategoria e ndikimit në të drejtat themelore	Ndikimi kryesor	A pritët të ndodhë ky ndikim?		Numri i organizatave, kompanive dhe/ose individëve të prekur	Përfitim i pritshëm ose kostoja e ndikimit	Niveli i preferuar i analizës
		Po	Jo			
Dinjiteti	A ndikon opsioni në dinjitetin e njerëzve, në të drejtën e tyre për jetë apo në integritetin e një personi?		jo		I lartë/i ulët	
	A ndikon opsioni në të drejtën e lirisë së individëve?		jo			
	A ndikon opsioni në të drejtën e një personi për privatësi?		jo			
	A ndikon opsioni në të drejtën për t'u martuar apo krijuar familje?		jo			
Liria	A ndikon opsioni në mbrojtjen ligjore, ekonomike ose shoqërore të individëve apo familjes?		jo			
	A ndikon opsioni në lirinë e mendimit, ndërgjegjes apo fesë?		jo			
	A ndikon opsioni në lirinë e shprehjes?		jo			
	A ndikon opsioni në lirinë e tubimit ose asociimit?		jo			
Të dhënat personale	A përfshin opsioni përpunimin e të dhënave personale?		jo			
	A janë të drejtat e individit për qasje, korrigjim dhe kundërshtim të garantuara?		jo			

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	A është e qartë dhe e mbrojtur mirë mënyra në të cilën përpunohen të dhënat personale?		jo			
Azili	A ndikon ky opsioni në të drejtën për azil?		jo			
Të drejtat pronësore	A do të ndikohen të drejtat e pronësisë?		jo			
	A ndikon opsioni në lirinë për të bërë biznes?	po				
Trajtimi i barabartë ⁴	A e mbron opsioni parimin e barazisë para ligjit?		jo			
	A ka gjasa që grupe të caktuara do të dëmtohen në mënyrë direkte apo indirekte nga diskriminimi (p.sh. ndonjë diskriminim në bazë gjinore, racore, ngjyre, etnie, opinioni politik ose tjetër, moshe ose orientimi seksual)?		jo			
	A ndikon opsioni në të drejtat e personave me aftësi të kufizuara?		jo			
Të drejtat e fëmijëve	A ndikon opsioni në të drejtat e fëmijëve?		jo			
Administrimi i mirë	A do të bëhen procedurat administrative më të komplikuarat?		jo			
	A ndikohet mënyra në të cilën administrata merr vendime (transparenca, afati procedural, e drejta për qasje në një dosje, etj.)?	po				

⁴ Barazia gjinore trajtohet në *Vlerësimin e Ndikimit Gjinor*

Projekt Koncept Dokumenti për Verëtarinë

	Për të drejtën penale dhe ndëshkimet e parashikuara: a ndikohen të drejtat e të paditurit?		jo			
	A ndikohet qasja në drejtësi?		jo			

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

**Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural - Ministarstvo Poljoprivrede,
Šumarstva i Ruralnog Razvoja - Ministry of Agriculture, Forestry and Rural
Development**

DRAFT CONCEPT DOCUMENT ON WINE

January 2022

Draft Concept Document on Wine

Contents	
Introduction	3
Chapter 1: Problem definition	5
Chapter 2: Objectives	29
3.1. Option no change	30
3.2. Option to improve implementation and execution	30
3.3. The third option is defined separately for each concept paper	31
Chapter 4: Identification and assessment of future impacts to insert a table	32
Chapter 4.1: Challenges in data collection.....	35
Chapter 5: Communication and consultation	36
Chapter 6: Comparison of options	38
Chapter 6.1: Implementation plans for different options.....	38
Chapter 6.2: Table of comparison with the three options.....	45
Chapter 7: Conclusions and future steps	47
Annex 1: Form of the assessment for the economic impact	51
Appendix 2: Social Impact Assessment Form	54
Annex 3: Environmental Impact Assessment Form	57
Annex 4: Form of assessment for the impact of fundamental rights	59

Introduction

Table with general information on the concept paper

Title:	Concept Paper on Vineyards and Wine
Ministry in charge	Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development Department for Vineyards and Wine
Contact person	Bekim Hoxha, 044/117 225; Ylber Kuçi, 044 - 303 -372
Strategic and Operational Plan	1. Strategic goal: 1.1 Drafting policies on Agriculture and Rural Development in accordance with the Common Agricultural Policy (CAP) and reviewing the Legal Framework: 1.1.20 Drafting the Concept Paper on Wines.
Strategic priority	Program of the Government of the Republic of Kosovo 2021 - 2025 2.10. Agriculture, Forestry and Rural Development 2.10.2 Increasing the competitiveness of the Agri-Food Sector National Program for the Implementation of the Stabilization and Association Agreement 2019 (NPISAA) Chapter 11 of the acquis, Agriculture and Rural Development, Protocol II; 3.11.4 Drafting the Concept Paper on Wines On mutual preferential concessions for certain wines, mutual recognition, protection and control of wines, flavored wines and alcoholic beverages. Strategic objective: Determining and defining the protected origin and geographical indications in wine and strong alcoholic beverages. Specific objectives: - Protection of agricultural land - vineyards from unplanned urban construction, pollution, erosion, degradation, etc.;
Working Group	With Decision No. 2312, Ref.ZSP 426/21 dated 27.05.2021, the General Secretary of MAFRD appoints the Working Group for Drafting the Concept Paper on Vineyards and Wine - Bekim Hoxha, MAFRD - Chairman, Albert Behrami, Political Advisor of Minister, Ylber Kuçi, MAFRD, Nesim Morina, MAFRD, Isah Rudaku, MAFRD, Ekrem Ahmeti, OPM/SKQ, Ruzhdi Haxhijaha, SHVK "Enologjia", Fatmire Mirena, MAFRD, Albulena Blaku, MFLT, Hysni Nura, OPM, Ismet Fejzullahu, OPM, Valbona Fetahu, OPM, Violeta Hasani, Kosovo Customs, Nezir Gashi, MIET, Selatin Kaçaniku APC, Bajram Imeri, MAFRD, Leonora Arifi, MAFRD.

Additional information	In 2016, the SAA entered into force. In the framework of this Agreement, Annex II defines mutual recognition and protection between the EU and the Republic of Kosovo for wines, flavored wines and strong alcoholic beverages. An ongoing recommendation arising from the annual meetings of the DPSA is the implementation of the SAA for this part. Therefore, in the Draft Law on Wines and Flavored Wines, a special chapter on Designations of Origin and Protected Geographical Indications should be addressed. The European Commission 2020 Report on Kosovo concerning Agriculture states: - Kosovo has some level of preparation on agriculture and rural development. Limited progress was made overall, especially in the implementation of the annual agro-rural development programmes and its evaluation, but progress on land consolidation and land protection was insufficient. As not all 2019 recommendations were carried out, In the coming year, Kosovo should in particular: → Perform a qualitative assessment of the effectiveness of the support measures provided under the agriculture and rural development programme; → Adopt the law on common market organisations; → Take take urgent, effective measures to stop the loss of agricultural land and implement the legislation on spatial planning. The European Commission 2019 Report on Kosovo concerning Agriculture states: "Kosovo has some level of preparation on agriculture and rural development. Limited progress has been made on improving of the implementation of the agriculture and rural development programme. In the coming year, Kosovo should in particular: → Improve the evaluation and monitoring of grants and direct payments under the programme; → Revise and update the programme so that investments in the sector are more efficient; → Take urgent, effective measures to stop the loss of agricultural land and implement legislation on spatial planning.
------------------------	---

	The European Commission 2018 Report on Kosovo concerning Agriculture states: "Legal changes in agricultural land use continue to affect already limited availability of arable land and the productivity of the farms. There is no information on how much agricultural land Kosovo loses on an annual basis and no strategy or action plan to address this issue. The Ministry of Agriculture in cooperation with Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure should undertake urgent measures to stop further losses of agriculture land and to implement legislation governing spatial planning".
--	--

Chapter 1: Problem definition

The Republic of Kosovo, with a vineyard area of 3,471 ha, is one of the small wine-producing countries. The area of vineyards is limited only to a few municipalities. The grape and wine sector has a special economic importance for the municipalities with vineyards. The most represented vineyard areas are: Rahovec, Suhareka, Prizren, Gjakova, Malisheva. The Vineyard and Wine sector has consistently been an important socio-economic sector, including enterprises responsible for the production and export of grapes and wine. About 30,000 people are directly involved in this sector and 4,000 people indirectly. The recent war in Kosovo has left consequences on economic development and consequently on viticulture, while two thirds of vineyards have been reduced. However, there is a great potential in Kosovo for vine cultivation and wine production.

Given the goal of the Republic of Kosovo for EU membership, in the coming years it will be necessary to harmonize legislation and structures on continuous basis. For this process to be effectively directed and carried out toward the objective and with existing resources,

Draft Concept Document on Wine

it is necessary for this policy to be developed by all actors, and used as a basis for all tasks that arise for the future.

The Concept Paper aims at addressing issues, which have hindered the proper management of vineyard and viticulture, with particular emphasis on the shortcomings of the applicable legal framework.

The main challenges in the Vineyard and Wine Sector relate to the clear definition of the legal basis:

- Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications in wine and spirits
- Production, storage, internal sales,
- Export and import of wine
- Overseeing implementation of the Law through central level inspectors;
- Redesign of the regional division for the cultivation of Grape Vine

This Concept Paper relates to the development plans of the municipalities of the vineyard areas as: Rahovec, Prizren, approved for the following time periods:

- Development Plan of the Municipality of Rahovec 2011-2022
- Development Plan of the Municipality of Prizren 2013 - 2025
- Strategy for Local Economic Development of Suhareka 2021 - 2026

The reasons for initiating the drafting of this concept paper, is the creation of conditions for the advancement of the sector towards profitable prospects for farmers and the economy of Kosovo.

Loss of vineyard areas

In 1998, Kosovo had close to 9,000 hectares of vineyards. Since then the areas of land planted with vineyards have been reduced by about 65%, or 5,834 ha. Such large losses of vineyards result from the great destruction that Kosovo suffered during the war, as well as the organization of the viticulture sector in those years. The socially-owned sector was almost completely destroyed during these 18 years. The private sector also suffered large losses, but not to the extent that they were in the socially-owned sector. Of the 9,000 hectares planted with vineyards before 1998, more than 1/3 were in the Municipality of Rahovec, while the Municipalities of Suhareka, Prizren and Malisheva each had similar amounts of land (just under 20% each) and the rest of areas belonged to two other Municipalities (Gjakova 10%, Istog 2%).

Viticultural production

Due to unfavorable climatic conditions, the year 2019 was characterized by damage to viticulture, which led to the decline in production. Although there has been an increase in the area of vineyards by 3%, grape production has decreased by 29% in 2019 compared to 2018. This is due to the low yield in 2019, which was 5.7 tons per hectare or 31% lower than in 2018. In the following table, we notice that table grapes marked the largest increase in area by 8%, while wine grapes only 1%. In terms of productivity, wine grapes saw the largest decline by 34% while table grapes by 9%.

Draft Concept Document on Wine

Table Grape area, production and yield, 2015-2020

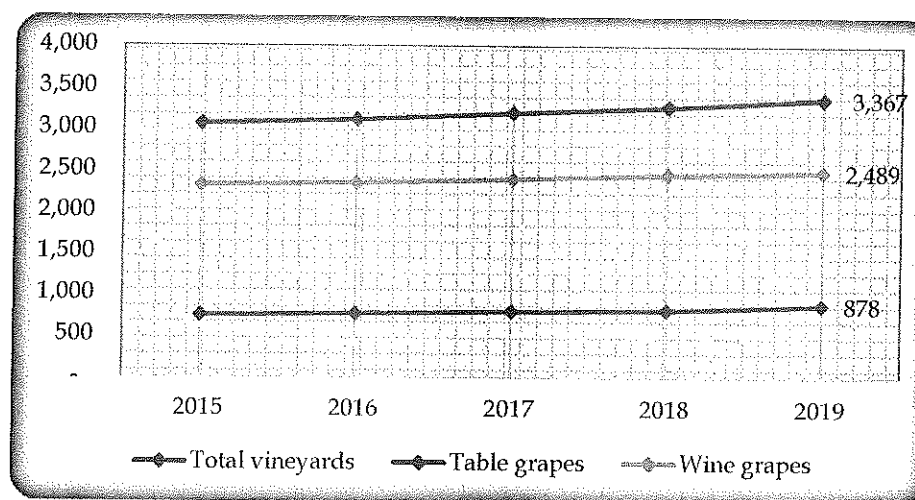
Crop	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Area	ha					
Vineyards	3.068	3.117	3.199	3.272	3.367	3.437
Table grapes	747	769	799	816	878	911
Wine grapes	2.321	2.348	2.400	2.455	2.489	2.525
Production	t/ha					
Vineyards	25.422	23.666	15.364	27.322	19.318	26.330
Table grapes	6.996	6.866	3.187	4.998	4.546	6.281
Wine grapes	18.426	16.800	12.177	22.324	14.772	20.049
Yield	t/ha					
Vineyards	8.3	7.6	4.8	8.4	5.7	7.66
Table grapes	9.4	8.9	4	6.1	5.2	6.89
Wine grapes	7.9	7.2	5.1	9.1	5.9	7.93

Source: Department for Vineyards and Wine, prepared by DEAAS - MAFRD

The following figure shows data related to the area of vineyards from 2015 to 2019. During this period, there has generally been a trend of increasing the area with vineyards.

Draft Concept Document on Wine

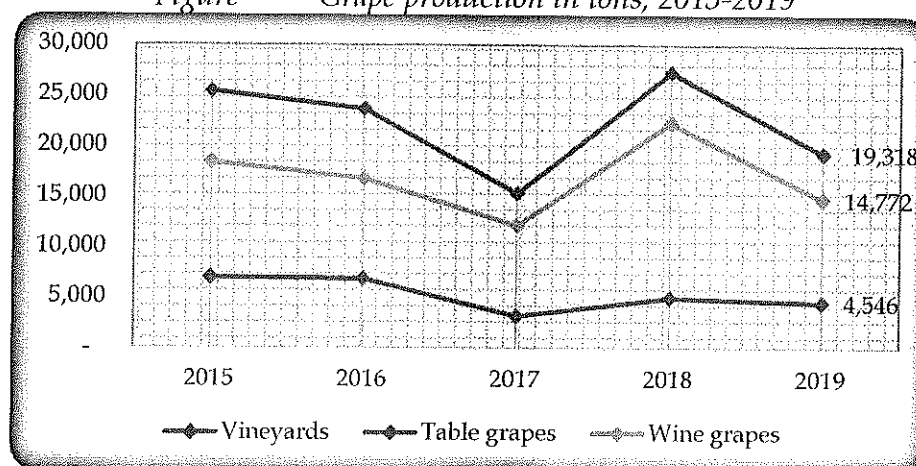
Figure Area of vineyards per ha, 2015-2019

Source: Department for Vineyards and Wine, prepared by DEAAS - MAFRD

Grape production, which is presented in the following figure, during the period '15 -'19 has had constant fluctuations. 2017 was the year with the most significant decline during this period, to continue with increase by 78% in 2018. However, again the climatic conditions influenced that in 2019 there was a decrease by 29%.

Figure Grape production in tons, 2015-2019

Source: Department for Vineyards and Wine, prepared by DEAAS - MAFRD

Table Supply balance for table grapes, 2015-2019

Draft Concept Document on Wine

Balance sheet items	Unit	2015	2016	2017	2018	2019
Vineyard area	ha	3.068	3.117	3.199	3.272	3.367
Table grapes area	ha	747	769	799	816	878
Share	%	24	25	25	25	26
Yield	t/ha	9.0	8.9	4.0	6.1	5.2
Production	t	6.996	6.866	3.187	4.998	4.546
Import of table grapes	t	2.025	2.624	3.592	2.554	3.538
Supply of table grapes	t	9.021	9.490	6.779	7.552	8.084
Export of table grapes	t	28	112	75	173	103
Domestic use	t	8.993	9.379	6.704	7.379	7.981
Self-sufficiency rate	%	78	73	48	68	57
Production price	€/kg	0.91	0.84	1.15	0.67	0.68
Production value	mil. €	6.4	5.8	3.7	3.3	3.1
Trade balance	mil. €	-0.9	-1.2	-1.8	-1.2	-1.7

Source: KAS - Foreign Trade Statistics; Department for Vineyards and Wine; calculations by DEAAS-MAFRD

The cultivated area with grape varieties in 2019 was a total of 2,489 ha, which does not differ much from the previous year, with only 1% increase. The area cultivated with grape varieties for red wine production was 1,628 ha, while the area cultivated with varieties for white wine production was 861 ha. From the area cultivated with varieties for red wine production leads the Vranç variety with 497 ha, followed by Prokupë variety with 354 ha, Game variety with 244 ha, Black Burgundy with 164 ha, Zhametë with 103 ha, as well as other varieties that make up the cultivated area with red varieties with a total of 266 ha.

Wine Production

Wine production in 2019 has decreased significantly due to damage caused to vineyards, which has led to a large decline in yield and halving the amount of wine produced compared to the previous year. From 11,744 thousand liters in 2018, the amount was reduced to 5,754, or 51% in 2019. Compared to 2018, in 2019 the production of white wine has decreased by 46%, red wine by 57%, while rose wine decreased by 29%.

Table Wine production 2015-2020, '000 liters

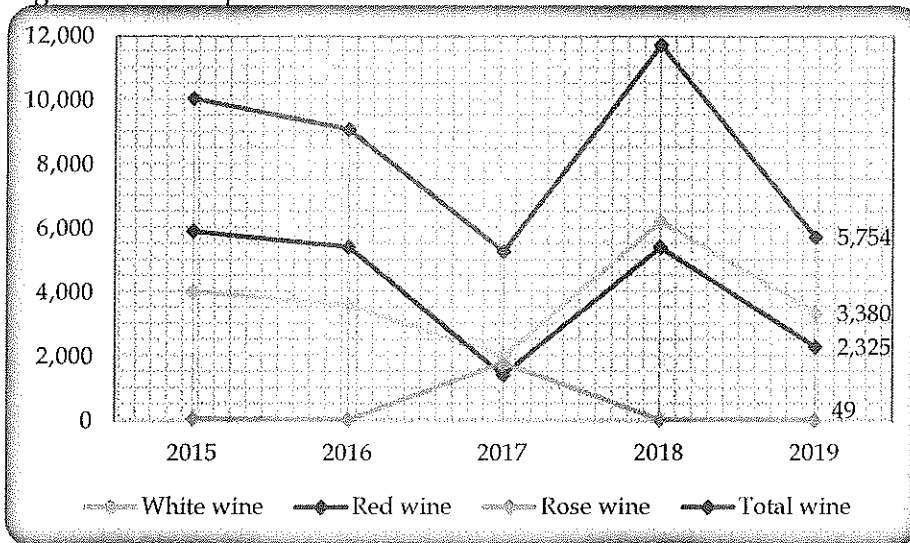
Production	2015	2016	2017	2018	2019	2020
White wine	4.044	3.613	2.024	6.234	3.380	5.099
Red wine	5.938	5.446	1.455	5.441	2.325	4.294
Rose wine	97	59	1.826	69	49	35
Total wine	10.079	9.118	5.305	11.744	5.754	9.428

Source: Department for Vineyards and Wine, prepared by DEAAS - MAFRD

The following figure shows the production of white, red, rose wine and the total wine production during the period '15 -'19. In this figure can be seen quite fluctuations in wine production during the period in question. Except for rose wine, all other wine production was the lowest in 2017, which is related to the production of grapes, which also had the lowest production this year. The best year for wine production was 2018, while 2019 is characterized by a fairly large decline.

Draft Concept Document on Wine

Figure Wine production 2015-2019

Source: Department for Vineyards and Wine, prepared by DEAAS - MAFRD

(Source of information: Kosovo Green Report 2019, Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development, Prishtina 2020).

Draft Concept Document on Wine

Relevant policy documents, laws and bylaws

Policy document, law or sub-legal act	Link to the policy or planning document via the Internet or legal acts in the Official Gazette	State institution(s) responsible for the implementation	Role and tasks of the Institution(s)
Law No. 02/L-8 ON WINES	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2438 https://www.mbpzhr-ks.net/repository/docs/RA2005_47_ALA02L_08.pdf	MAFRD	Regulates the production and flow of grapes for wine production, production and marketing conditions of wine and other processing products of grapes and wine,
Law No. 04/L-019 Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2759 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/ligjet/?dy=2011	MAFRD	

Draft Concept Document on Wine

Law on Geographical Indications and Designations of Origin Law no. L-051/15	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11348	MIET	Defines the rules and procedures for the registration of geographical Indications and designations of origin deriving from the registration and implementation of these rights.
Administrative Instruction no. 24/2008, on internal and external registers of the production companies, grape, wine and other production	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2008	MAFRD	Regulates internal and external registers of the production companies, grape, wine and other production by grape and wine

Draft Concept Document on Wine

by grape and wine			
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 03/2009 on Stipulation of Vineyard Territory in Kosovo	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009	MAFRD	Regulates Stipulation of Vineyard Territory in Kosovo;
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 11/2009, On assessment of criteria for import, export and internal market of wine and other products from grape and wine	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Regulates criteria for import, export and domestic trade of wine and other products of grapes and wine;
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 15/2009, On Setting	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Regulates Setting the parameters of physico-chemical analysis of wine
			Regulates setting of criterions for putting of indications in the label

Draft Concept Document on Wine

the parameters of physico-chemical analysis of wine	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 16/2009, On setting of criteria for putting of indications in the label	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013		Regulates the amount of material compensation for services performed in the field of viticulture and enology offered by the institute of viticulture and enology
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 02/2013, On determining the amount of material compensation for services performed	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013		Regulates registration of growers of grape, producers of wine and other products of grape and wine

Draft Concept Document on Wine

in the field of viticulture and enology offered by the institute of viticulture and enology ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 06/2013, On the registration of growers of grape, producers of wine and other products of grape and wine ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 01/2014, On	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014	Regulates the conditions for the designation of wines with protected geographical origin and designations of locations with the protected geographical indications Regulates the criteria for taking of samples, analyse of must, wine and other grapes and wine
---	---	--

Draft Concept Document on Wine

setting the conditions for the designation of wines with protected geographical origin and designation of locations with the protected geographical indications. ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 04/2014, On setting of criteria for taking of samples, analyse of must, wine and other grapes and wine products and as organoleptic	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2017	products and as organoleptic evaluation of wine
---	--	--

Draft Concept Document on Wine

c evaluation of wine			Defines the conditions for the registration of vineyard, annual declarations and supporting documents.
ADMINISTRATIVE INSTRUCTION NO. 01/17, On registration of vineyards, mandatory declarations , supporting documents and evidences in wine cellars			

The main problem, causes and effects

The problem tree, which presents the main problem, its causes and effects

Effects	<u>Rules are not enforced properly - Rules are incomplete</u> - Impossibility of exporting bottled wine; - Loss of European markets; - Loss of identity of wine production which is exported mostly as mass wine - unbottled; - Failure to affirm vineyard areas in Kosovo;
---------	--

Draft Concept Document on Wine

	- Lack of mutual recognition and protection of wine Kosovo - EU.
The main problem	Unsustainable Management of Viticulture and Enology
Causes	- <u>The rules are not enforced properly</u> - Non-implementation of SAA protocol II for wines, flavored wines and strong alcoholic beverages. - Shortcomings defined in the relevant applicable legislation to regulate this area. - Non-specific definition of rules for Viticulture and Enology. - Unclear definition of competencies of the central level FVA/OPM and MAFRD. - Protection of Designations of Origin and Protected Geographical Indications in wine, flavored wines and spirits
	The rules are incomplete Amendments to wine legislation Shortcomings in the relevant applicable legal framework on Viticulture and Enology ▪ The relevant applicable legal framework on Wines in Kosovo does not create mutual protection and recognition. Determination of protected designations of origin is clearly undefined, lacking procedures and authorized bodies. ▪ The Law on Wines does not determine the production of fruit and flavored wines.

Causes of the problem

- **The rules are not enforced properly**
- **Non-implementation of SAA protocol II for wines, flavored wines and spirits.**

To date and currently there was non-implementation of SAA Protocol II on wines, flavored wines and strong alcoholic beverages. The legal basis for the implementation of the Protocol is sufficient to start as there is in place Law on Geographical Indications and Designations of Origin, Law No. L-051/15. KVS "Enologjia" has made requests for

protection of Geographical Indications and Designations of Origin for wines under the name "Rahoveci".

MIET (hereinafter: the Ministry of Industry, Entrepreneurship and Trade) - has so far set up a commission to review applications.

- **Shortcomings defined in the relevant applicable legislation to regulate this area.**

In the applicable legislation, Wine is not treated as a separate product, but the protection procedures are similar to other products of agricultural origin. MIET has requested from the Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development in accordance with Article 29, Law No. 05/L-051 on Geographical Indications and Designations of Origin to issue an Administrative Instruction on verification of agricultural products. The Working Group is currently established and work has begun in issuing the Administrative Instruction.

- **Non-specific definition of rules for Vineyard and Wine.**

According to Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines, we do not have a specific definition of rules for Vineyard and Wine, which define the conditions and procedures for mutual recognition and protection of wines. Under the new Law, a special chapter is needed to regulate the recognition and protection of geographical indications and designations of origin for wines and flavored wines.

- **Unclear definition of competencies of the central level FVA/OPM and MAFRD.**

Law no. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines defines the competencies between the FVA and MAFRD. However, what remains is their implementation, in particular the part of the FVA in the import of wine and in the part of oversight and inspection of the internal market, export and import.

Rules are not enforced properly - Rules are incomplete

- **Barriers to the export of bottled wine;**

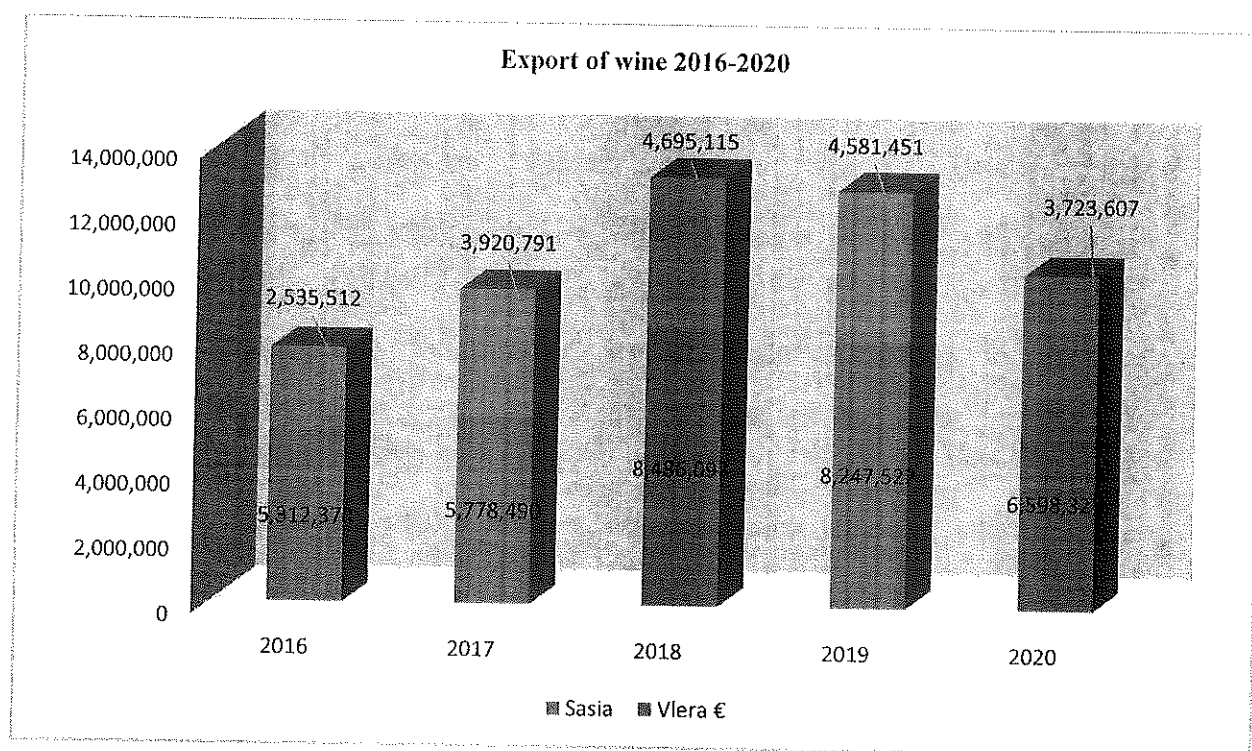
After the post-war years, Kosovo had difficulties as to placement of wine to EU countries. Traditional exports to Germany inherited from the 1980s have now been reduced to a minimum. Wine companies are slowly finding the market but this market is being conditioned by low export prices, the annual average for 1/€ ranges from 0.47 cents to 0.58 cents. The current offer for the export of packaged wine further affirms the packaging in Pet Bio 2, 3 and 5 liters and Bag in Box

- **Loss of European markets;**

The loss of European markets came into play after the situation created in the 1990s when most Albanian workers left their jobs. The wars in the former Yugoslavia had their effect on Kosovo as well. At that time, the consolidated export to Germany of around 30 million liters ceased in the 90s. The wine cellars were almost closed.

- **Loss of identity in wine production mostly exported as mass wine - unbottled;**

The imposition of coercive measures on Agricultural Enterprises and thus on wine cellars caused the interruption of exports. The well-known Kosovo wine in the German market "Amselfelder" began not to be present in the German market. Other countries in the region used this vacuum and filled the market with their products. Returning to European markets is difficult when we consider also the change of ownership, the sale of the company Racke from Bingen, the main partner that Kosovo had in the export of wine.

Export of wine 2016 - 2020 quantity and value of export.

- Failure to affirm vineyard areas in Kosovo;

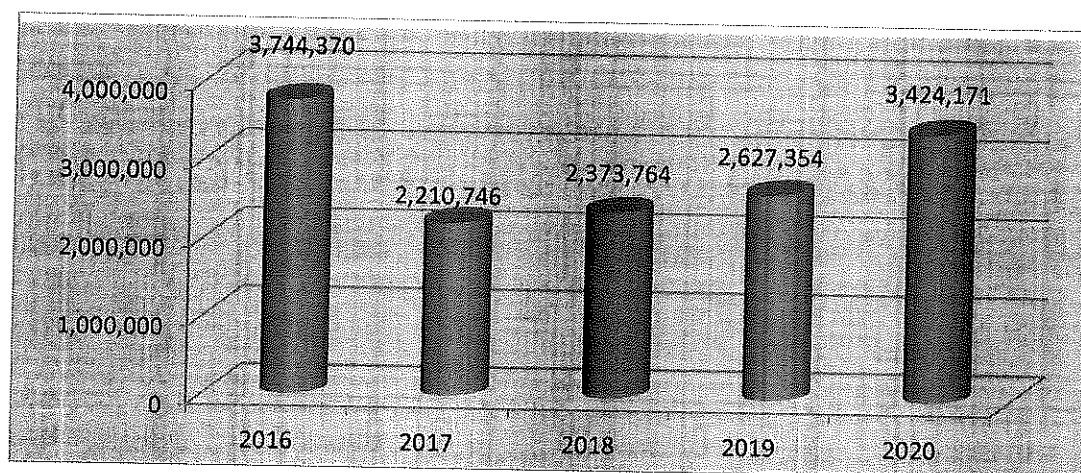
Kosovo Vineyard areas are defined by Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/l-8 on Wines and Administrative Instructions for the territorial division of Viticulture. These areas, thanks to the climatic conditions of the soil, offer high productive potential of grape vines and with this also high quality wines. Solar insolation with over 260 sunny days during the vegetation, sufficient rainfall, winds and soil types make these cultivation areas special, but also worthy competitors with the cultivation areas in the Region and Europe.

- Lack of mutual recognition and protection of wine Kosovo - EU.

Although addressed by the Stabilization and Association Agreement, Kosovo has not yet managed to establish a system for mutual protection and recognition of wine between Kosovo and the EU. The treatment of raw materials for protection has started but has not been finalized yet. Geographical Indications and Designations of Origin are a key factor

for a type of wine to be worthily represented, and thus promotion of grape vine cultivation areas.

Wine exports to EU member states after quotas approved by the Stabilization and Association Agreement

Kosovo from 2016-2020 has exported to 17 EU member states, but never since the approval of export quotas without customs duties to EU countries has never been able to meet them. Export orientation in recent years has been evident in countries of the region such as: Serbia, Albania and Bosnia and Herzegovina.

Stakeholders

Stakeholder overview based on problem definition

Name of the stakeholder	The causes with which the stakeholder is connected	The effects to which the stakeholder is associated	The way in which the stakeholder is related to this cause(s) or effect(s)
MAFRD	Supervision of the implementation of the legislation on Vineyard and Wine; Lack of inspectors of wine and other grape and wine products to oversee law enforcement;	Reduction, uprooting of vineyards; Degradation of agricultural land Fragmentation of vineyards into small plots of land which reduces the potential for viticulture;	MAFRD is responsible for drafting policies and legislation and overseeing the implementation of legislation on Vineyard and Wine.
MIET	Supervise the implementation of the legislation on Designations of Protected Origin and Protected Geographical Indications.	Procedure for the protection of Designations of Origin and protected Geographical Indications.	MIET is responsible for drafting policies and legislation and overseeing the implementation of legislation on Designations of Origin and protected Geographical Indications.
Food and Veterinary Agency (FVA)	- Supervision of the implementation of the legislation on Vineyard and Wine;		Food and Veterinary Agency (FVA) Supervision of activities for the correct use of oenological procedures, supervision and inspection in the production of wine and other products from grapes and wine.

Practices of the countries of the Region regarding the management of the V.W. sector

For the purpose of this CP, this Chapter uses the example of regulating this issue in Croatia and Montenegro.

Example of the Republic of Croatia

Law on Wines dated 13 September 2018 in the sixth chapter it deals with the Designations of Origin and the Protected Geographical Indications. This part of the Law deals with all national protection procedures.

Regarding the geographical areas of grape cultivation in the Republic of Croatia for Croatian wines can be determined

- protected designations of origin at the level of the wine sub-region, vineyards and wine production positions.
- protected designations of geographical origin (hereinafter: at the level of the viticulture region)

The previous national procedure for the protection of designations of origin and geographical indications for Croatian wines is initiated by a group of producer or producer by submitting a request to the Ministry, accompanied by technical documentation and product specifications in accordance with Articles 94 and 95 of the Regulation. (EU) No. 1308/2013.

In case the Ministry finds that the request is incomplete and/or unjustified, it issues a decision rejecting the request.

No appeal may be filed against the ruling, but an administrative dispute can be filed.

The Ministry by a sub-legal act determines the necessary technical documentation and the minimum requirements related to it, as well as the application form for the procedure for protection of designations of origin and geographical indications, detailed provisions related to the submission of requirements and publication of specifications, specifications and applications.

Regulating the criteria and minimum requirements as well as the procedures for protection with bylaws in the Republic of Croatia is done in order for the technical requirements during the process of protection of a Protected Geographical Designation or a Geographical Indication to be respected and to be in full compliance with Regulations of the European Union. It is impossible for the technical documents that are part of the application to be part of the Law, and because of this, they have been transferred to bylaws as regulations or Administrative Instructions, which contain all the necessary details, procedures and documents. The specifics of protection of Protected Geographical Designations and Geographical Indications are defined according to the cultivation areas of the grape vine in the Republic of Croatia.

Example of the Republic of Montenegro

The Law on Wine was published in the "Official Gazette of Montenegro", No. 41/2016 from year 7/6/2016, and entered into force on 14.7.2016. Designations of Origin, Geographical Indications, origin and traditional terms are addressed in the the third chapter of the Law on Wine.

In the Republic of Montenegro, the rules on designations of origin, geographical indications and traditional expressions apply to: wine, liqueur wine, sparkling wine, quality sparkling wine, quality flavored sparkling wine, culminating wines, culminating sparkling wines, partly cider fermented, wine from dried grapes and wine from overripe grapes.

The product specification allows interested parties to check accordingly the production conditions in relation to the determination of origin or geographical indication.

The product specification must contain the following:

1) the name to be protected;

2) description of the wine:

- in relation to the designation of origin, the most important physical and chemical and organoleptic properties;

Draft Concept Document on Wine

- in terms of geographical indication, the most important physical and chemical properties, and

evaluation of their organoleptic properties;

3) oenological practices used in wine production and their limitations and production as needed;

4) determination of the geographical area;

5) maximum yields per hectare;

6) the names of the variety or varieties of the vine from which the wine is produced;

7) details of product name and specific quality, reputation or other characteristics attributed to that geographical origin;

8) other data at the request of the Ministry;

9) the name and address of the organizational unit of the Ministry that controls compliance, product specifications under this law.

Even in the Republic of Montenegro, the Ministry maintains the Register of protected trademarks. The Ministry with bylaws determines the manner of maintaining the Register of protected trademarks, the closest way of submitting the request and verifying compliance with the specifications.

Chapter 2: Objectives

Relevant Government Objectives

The general purpose of the policy - Utilization of vineyards for grape and wine production to ensure the economic prosperity of the country	
Strategic objective: Improving sustainable management in Vineyard and Wine Specific objectives: - Redefining of the Vineyard Territory - Authorized and recommended cultivars for planting in the Republic of Kosovo - Protection of designations of origin and geographical indications in wine for eight vineyard areas;	Program of the Government of the Republic of Kosovo 2021 - 2025 2.10. Agriculture, Forestry and Rural Development 2.10.2 Increasing the competitiveness of the Agri-Food Sector National Program for the Implementation of the Stabilization and Association Agreement 2019 (NPISAA) Chapter 11 of the acquis, Agriculture and Rural Development, Protocol II; 3.11.4 Concept Paper on Wines On mutual preferential concessions about certain wines, mutual recognition, protection and control of wines, of alcoholic beverages, and names of flavored wines. 1.1 Drafting policies for Agriculture and Rural Development in accordance with the Common Agricultural Policy (CAP) and reviewing the Legal Framework:
Specific Objectives Option 2: • Capacity building for enforcement of the Law	Designed for the needs of this CP
Specific Objectives Option 3: • Advancing the legislative and regulatory framework for vineyard and wine	Designed for the needs of this CP

Chapter 3: Options

3.1. Option no change

The first option is to continue with the implementation of the current policy and legal framework for the management of Vineyard and Wine. The Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development would continue to implement the Law on Wines. However, the implementation of this Law in practice has been challenging for MAFRD, MIET and FVA. With the continuation of the option without changes, the presented difficulties will continue. So, the scheme for the protection of Designations of Origin and Protected Geographical Indications will continue not to work, a description that does not relate to protection will continue to be written in the content of the wine label, Protocol II of SAA would remain unimplemented

The lack of adequate oversight of the implementation of the Law by the relevant Inspectorate defined by the Law on Wines would continue. Problems with the export of bottled wine would continue, due to the content of the labels and non-labeling in accordance with the relevant EU Regulations governing the protection of Designations of Origin and Protected Geographical Indications.

3.2. Option to improve implementation and execution

The Department for Vineyard and Wine at MAFRD is in charge of overseeing the implementation of the Law on Wines through the appropriate Law enforcement inspectors by the relevant Inspectorate as defined by the Law on Wines.

Currently, there is no inspector within this Department to oversee the implementation of Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines Relevant phyto-sanitary inspectors operate within the FVA but in most cases fail to be functional due to their small number.

To improve the sustainable management of Vineyard and Wine Option 2 envisages the following measures:

Draft Concept Document on Wine

- Increasing the budget for the activation of inspectors for wine and strong alcoholic beverages at the central level;
- Better inter-institutional coordination between the central level (MAFRD, MIET, FVA) for harmonization of policies in the sustainable management of Vineyard and Wine;
- In particular, improving coordination with MIET on application, and on application review procedures for Designations of Origin and Protected Geographical Indications.
- Training the central level staff for inspection and supervision in Vineyard and Wine;

3.3. The third option is defined separately for each concept paper

This option provides for the amendment of Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines, which would eliminate the causes and effects mentioned in defining the problem:

This law would address issues that are unregulated or have legal loopholes. Through these changes, there will be precisely regulated:

- Fair and sustainable management of Vineyard and Wine.
- Domestic trade, export and import of wine.
- Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications.
- Vineyard Register and Wine Quality Management System.
- Clearer definition of the competencies of inspectors and authorized bodies.
- Territorial division of vine cultivation
- Authorized and recommended cultivars for planting in the Republic of Kosovo

The new draft law would stipulate:

- Proper Management of Vineyard and Wine;

Draft Concept Document on Wine

- Vineyard and wine production;
- Competent bodies and authorized laboratories;
- Geographical areas for grape cultivation and the list of national cultivars;
- Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications;
- Categories of wine;
- Physical and chemical and organoleptic analyzes;
- Register of vineyards, production potential, supporting documents, internal and external registers;
- Implementation of approved oenological practices;
- Fruit Wine Production;
- Areas of supervision and inspection;
- Domestic trade, export and import;

The practices of the countries of the region, which can be implemented in the Republic of Kosovo and will be taken into account during the drafting of the new Law are:

Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications;

The practice in the Republic of Croatia, the Law on Wine which makes Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications according to which the Ministry of Agriculture with bylaws shall regulate all criteria and procedures, and it is more acceptable in our case.

Chapter 4: Identification and assessment of future impacts to insert a table

The most significant impacts identified for the impact category

Categories of impacts	Relevant impacts identified
Economic impacts	Doing business (access to finance for business) Trade (change of current import and export flows) Investments (investments in new activities, investments from the diaspora) Impact on SMEs

Draft Concept Document on Wine

	Regional economic impacts General economic development
Social impacts	Culture (preservation of cultural heritage) The art of vine cultivation and grape processing in Kosovo resembles to those of other Albanian and Balkan regions with more than 2000 years of antiquity of vine cultivation. Evidence of vine cultivation in these lands is confirmed by historical data, various toponyms and archaeological discoveries. Among the most important archaeological artifacts worth mentioning are the findings of two slabs in the village of Reti in the Municipality of Rahovec, where the textual content related to the vine, the leaf and the bunch of grapes are engraved. Also, in the Great Halvetic Tekke in Rahovec is preserved the inscription on the tombstone (epitaph) from the 30s of the II century, where besides the Latin text around the plate is engraved the vine with a bunch of grapes, which proves the millennial antiquity of the grape cultivation. The importance of the wine sector goes beyond its economic performance. Wine reflects a special atmosphere, helps residents identify with their country, tradition, culture, opens doors for establishing contacts in the social, economic and political field. Public health and safety (human life and food quality, soil quality)
Environmental impacts	Water quality (groundwater quality) The new policy will enable the improvement of groundwater quality through the preservation and protection of agricultural land and the use of agri-inputs based on European standards. Thanks to the favorable agri-climatic conditions, tradition and dedication of farmers to deal with this activity, the viticulture sector, with special emphasis on the production of table grapes, should be considered as a very important sector for investment and with a lot of potential for economic development of Kosovo. Inputs in viticulture and enology are a pivotal element of development and mainly imported from abroad. Agricultural machinery is not produced in Kosovo

Draft Concept Document on Wine

Impacts on fundamental rights	Good administration (way of making decisions by the administration)
Gender impact	Legal guarantees and social provisions ensuring equal rights
Impacts of social equality	
Impacts on young people	
Impacts on administrative workload	
Impact of SMEs	

Economic impacts

Doing business

With the establishment of this policy, investors will be able to access to getting loans in financial institutions for business, as the issue of Designations of Origin and Protected Geographical Indications will be fixed.

The legal framework will enable new businesses to have sound policies in terms of presentation, description and labeling of wine and grape and wine products.

Trade

The establishment of these policies aims to improve the conditions for agricultural production through better management of vineyards, wine production and strong alcoholic beverages;

With this policy, a part of certain types of wines will be competitive in the market in terms of quality and food safety, known and well presented.

Investments

It is thought to create a new investment climate in the wine sector taking into account the sustainable management of vineyards and processing capacity - Wine Cellars;

With sustainable management of vineyards and cellars there will be facilities and investments from the diaspora will increase

Impact on SMEs

Providing specialized consulting advice and technical assistance for human and organizational capacity building of SMEs, training in wine production planning, marketing, classification and packaging of products.

Regional economic impacts

The Agriculture Sector, respectively Vineyards and Wine will be affected throughout the Production Region in Kosovo.

General economic development

The increase of investments in the Agriculture Sector affects the economic development of the country

Chapter 4.1: Challenges in data collection

Impact of data on the drafting of the Concept Paper (data collection)

During the drafting of the Concept Paper for Viticulture we were served with data, which source of information have the Department of Vineyards and Wine, Department of Economic Analysis and Agricultural Statistics, the last Agricultural Census of 2015 by the Kosovo Agency of Statistics, municipalities, etc.

Obtaining data from the field of Vineyards and Wine is not a problem thanks to the Electronic Register and the Wine Quality Management System. All vineyards in the Republic of Kosovo are digitalized in the register. The data are accurate and in real time thanks to the dynamic "Kaveko" system owned by MAFRD.

The Department of Vineyards and Wine is the most authorized data generator, where it updates the data every day, month and year depending on changes in the field. In cooperation with ADA, the changes are identified on an annual basis and transferred to the system where they are later integrated into the vineyard owner certificate, used as an official document during the direct payments for subsidy.

Also, in MAFRD, the application that includes the Land Parcel Identification System (LPIS) and the Farm Register implemented with the GIS program, has managed to create a stable database with spatial data on land use which is in function of support schemes for grants and direct payments to farmers.

It is worth mentioning that MAFRD has also implemented the digital pedological map (of soil) and vineyards, which includes soil types with data on soil structure, depth, drainage, etc.

Draft Concept Document on Wine

The data on irrigation systems and their extension in the area are also possessed by MAFRD in cartographic form, where every year they are updated with additional areas of these areas.

Chapter 5: Communication and consultation

Summary of communication and consultation activities conducted for a concept paper

The consultation process aims at: - [enter information here] - [When the CP is sent out for public consultation, the budget column should be deleted.] - [When the CP is sent out for public consultation, the column heading 'Indicative Deadline' should be changed to 'Timeline'.]						
Main goal	Target group	Activity	Communication/notification	Indicative deadline	Necessary budget	The person in charge
Consultation to define the problem	All stakeholders	First public meeting	Notification sent out via official e-mail	On 14.07:2021 The first public meeting was held.		Bekim Hoxha Ylber Kuçi
Preliminary inter-ministerial consultation	Relevant institutions according to Article 7 of the Rules of Procedures of the Government	Submission of Draft CP	Via official email			Bekim Hoxha Ylber Kuçi
Public written consultation	Relevant institutions, stakeholders	Publication of the draft CP on the public consultation portal	Publication on the website and on the Facebook account of MAFRD and announcement for local media			Bekim Hoxha Ylber Kuçi

Summary of public activities on the concept paper

(this section will be completed further after public consultation)

1. The initial organization with stakeholders was on 08.07.2021, invitations for participation were sent out to these institutions: KVS "Enologjia" MF&T (MFLT), MIET, GCS/OPM, ME (Ministry of Economy), KPA, Kosovo Customs, OPM/FVA, Consumers Association., in correspondence and familiar with the material were all members of Working Group for Drafting the Concept Paper on Wine.

Meanwhile, to the invitation to participate responded the following institutions: Kosovo Customs, Civil Society, Vineyards Owners Association, KVS "Enologjia" and manufacturing companies licensed by MAFRD.

The working group presented to the participants the beginning of work on creating a policy for better management of Vineyard and Wine, in order to develop agricultural activity.

Improper management of Vineyards and Wine, inadequate implementation of the applicable legislation, insufficient inter-institutional cooperation for the implementation of policies and legislation, improper administration and management of procedures and recent changes in the EU legal framework for Vineyards and Wine were the main issues discussed at this meeting.

2. Preliminary inter-ministerial consultations, the document will be distributed to the following institutions: MFLT, MEL, GCS, SPO, ZL-OPM, ZKP-OPM, MoJ, MIA, MLGA, MESPI, ME, MIET, Customs, PRIVATIZATION AGENCY, FACULTY OF AGRICULTURE AND VETERINARY, OMBUDSPERSON, GENDER EQUALITY AGENCY/OPM, OGG/OPM, ASSOCIATION OF KOSOVO MUNICIPALITIES, Kosovo Cadastral Agency.

3. Publication on the online platform: Announcement for this on the social network FB of MAFRD and together with this, also the drafting of the announcement (news) for the website of MAFRD and the media outlets

All media publications related to the topic of the concept paper will be attached through links to this concept.

Chapter 6: Comparison of options

- Failure to change the current situation will continue unsustainable management, loss of vineyard areas and division and fragmentation of vineyards for the purpose of change of destination.
- Improper and unsustainable management of Vineyards and Wine will continue to be used for non-agricultural purposes, fragmentation of vineyards into smaller plots loses the effect of being competitive, farmers in most cases will not be able to be part of the process of receiving grants and subsidies due to fragmentation.

Chapter 6.1: Implementation plans for different options

For fulfilling the obligations arising from the Law on Wines, and addressing some causes of the problem, **Option 2** envisages:

- Increase the budget and engage at least (2) inspectors to oversee the implementation of Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines,
- Harmonization of policies in sustainable management and protection of vineyards, at the central level MAFRD, with FVA, Customs and MIET and other relevant actors, as well as at the local level;
- Awareness of the population, organization of the campaign and sensitization of the institutions in charge regarding the improvement of the sustainable management of the vineyards and wine production, promotion of local products and consumption of grapes and wine.
- Staff training at local and central level.

Implementation plan for Option 2

IMPLEMENTATION PLAN FOR OPTION 2		
Policy Goal	Management of Vineyards and Wine as a natural resource and a common good based on the principles of sustainable development, protection and use of it for viticulture production to ensure economic prosperity of the country.	Expected cost figures
Strategic objective	Creating opportunities for sustainable use of vineyards and quality production of wines,	

Draft Concept Document on Wine

	Determining and defining protected origin and geographical indications in wine and other grape and wine products.							
	Output, activities, year and responsible organization/ department							
Specific Objective No.1 Capacity building for the implementation of the Law on Wines	Output 1.1	Number of inspections						
			Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Responsible institution/ department
		Activity 1.1.1 Recruitment of two inspectors to oversee the implementation of the Law	X	38	76	85	102	MAFRD DVW/FVA
	Output 1.2	Training of central inspectors - five (5) trainings						
		Activity 1.2.1 Training of inspectors	X	X	X	X	X	
		Activity 1.2.2 Organizing the first and second training		X				MAFRD DVW/FVA
		Activity 1.2.3 Organizing the third,			X			MAFRD DVW/FVA

Draft Concept Document on Wine

		fourth and fifth training							
Specific Objective No.2 Determination and protection of designations of origin and geographical indications in wine and flavored wines	Output 2.1	Better institutional coordination between central and local level (MAFRD, MIET, FVA, municipalities and other relevant institutions)							
		Activity 2.1.1 Organizing regular joint meetings to harmonize sectoral activities and policies based on applicable laws and regulations	X	X	X	X	X	MAFRD DVW/FVA	
Specific Objective No.3 Raising awareness of the importance of consuming Kosovo wines	Output 3.1	Campaign to improve the sustainable management of vineyards and the production of quality wines							
		Activity 3.1.1 Preparation of materials, promotions, compilation of brochures and awareness-raising		X	X			MAFRD DPBT/DT	

Chapter 6.2: Table of comparison with the three options

[Give a brief narrative overview of the three options. Also, present the selected option and the main reasons why it was selected.]

Comparison of options

Comparison method:			
Relevant positive impacts	Option 1: No change	Option 2: Improve implementation and execution	Option 3:
		Recruitment of additional staff-inspectors	Drafting legislation and bylaws for sustainable use of vineyards and production of quality and culminating wines.
		Better inter-institutional coordination DVW/ FVA, MIET, Customs	Preparation and review of Applications for Designations of Origin and Protection of Geographical Indications in wines.
			Enforcement of legislation by relevant inspectors for Viticulture and Production of wine and flavored wines.
Relevant negative impacts		Changes in the legal framework by the FVA related to the supervision of the inspection of the production of grapes, wine, flavored wines and other products from grapes and wine.	Amending the current Law on Wines in order to harmonize sectoral policies for the management of Vineyards and Wine.

Draft Concept Document on Wine

							Annual production and stock statements.		
Relevant costs									
Assessment of the expected budgetary impact	Year 1	Year 2	Year 3	Year 1	Year 2	Year 3	Year 1	Year 2	Year 3
Conclusion									

Chapter 7: Conclusions and future steps

Amendment – supplement of the Law No. 04/-L-019, on Amending and Supplement of the Law no. 02/L-8 on Wines, shall be eliminated the casues and effects mentioned of the definiton of the problem:

This law would address issues that are unregulated or have legal gaps. Through these changes will be regulated in a precise way: the correct and sustainable management of the Vineyards and the production of quality wines.

The new draft law will stipulate:

- Proper management of Viticulture and Enology;
- Viticulture and wine production;
- Competent bodies and authorized laboratories;
- Geographical areas for grape cultivation and the list of national cultivars;
- Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications;
- Wine category;
- Physico-chemical and organoleptic analyzes;
- Register of vineyards, production potential, accompanying documents, internal and external registers;
- Implementation of approved oenological practices;
- Production of Fruit Wines;
- Areas of supervision and inspection;
- Domestic trade, export and import;

Preferred option implementation plan

IMPLEMENTATION PLAN FOR OPTION 3	
Purpose of the Policy	Management of Viticulture and Enology as a natural and good general resource based on the principles of sustainable development, its protection and utilization for viticultural production to ensure the economic prosperity of the country.
Strategic Objective	Creating opportunities for sustainable use of vineyards and quality wine production,

Draft Concept Document on Wine

	Determination and definition of protected origin and geographical indications in wine and other grape and wine products.							
Specific Objective 1: Advancing the legislative and regulatory framework of Viticulture and Enology	Product 1.1	Law on Wines and Flavored Wines drafted						
			2021	2022	2023	2024	2025	Responsible Institution / Department
		Activity 1.1 Drafting the law		X				MAFRD DVV/AUV, MINT, Customs
		Activity 1.3 Draftin gof sub – legal acts			X	X		MAFRD DVV/AUV, MINT, Customs
	Product 1.2	Database for vineyard areas and evidence of changes in vineyards						
		Activity 1.3.1 Maintenance and updating of data on vineyard areas. Evidence of changes in vineyards.		X	X	X	X	
		Creating and updating data on abandoned and untreated - inactive surfaces		X	X	X	X	
Objektivi specifik 2: Protection of vineyards from unplanned urban construction,	Product 2.1	Better institutional coordination between central and local level (MARD, MINT, FVA, municipalities and other relevant institutions)						
		Activity 2.1.1 Organizing regular joint meetings to harmonize	X	X	X	X	X	MAFRD DVV/AUV, MINT, Customs

Draft Concept Document on Wine

pollution, erosion, degradation, etc .;		sectoral activities and policies based on applicable laws and regulations						
		Preparation of information material related to the protection of vineyards from unplanned constructions, its pollution and degradation.	X	X	X	X	X	MAFRD DVV/AUV, MINT, Customs
		Coordination of activities with donors, who can contribute to the preparation of plans and programs for more sustainable use of vineyards and the production of quality wine	X	X	X	X	X	MAFRD DVV/AUV, MINT, Customs
Specific Objective 3: Raising awareness of the importance of consuming Kosovar wines	Product 3.1	Campaign to improve the sustainable management of Kosovar grapes and wines						
		Activity 3.1.1 Preparation of promotional materials for wine	X	X	X	X	X	
		Activity 3.1.2	X	X	X	X	X	

Draft Concept Document on Wine

		Issuance and distribution of promotional material. Holding forums and fairs for grapes and wine						
Specific Objective 4: Promoting markets for grapes, wines and other grape and wine products	Product 4.1	% of development of new markets for grape and wine						
		Activity 4.1.1						
		Return to Regional and European markets	X	X	X	X	X	
					X			

Chapter 7.1: Provisions for monitoring and evaluation

[Describe provisions and planning for monitoring and evaluation. If such provisions are not required, explain why.]

Draft Concept Document on Wine

Annex 1: Form of the assessment for the economic impact

Category of economic impacts	Main impact	Is this impact expected to occur?		Number of organizations, companies and / or individuals affected	Expected benefit or cost of impact	Preferred level of analysis
		Yes	No			
Job places ¹	Will the current number of jobs increase?	yes		low	low	low
	Will the current number of jobs be reduced?		No			
	Will it affect the level of payment?		no	low		
	Will it affect the ease of finding a job?		no	low		
Doing of bussiness	Will it affect access to finance for business?	yes				
	Will certain products remove from the market?		no			
	Will certain products be allowed on the market?		no			
	Will businesses be forced to close?		no			
	Will new businesses be created?	yes	no			
Administra tive charge	Will businesses be forced to meet their new information obligations?		no	Does nor apply to us		
	Have the obligations to provide information to businesses been simplified?		no			
Tregtia	Are current import flows expected to change?	yes				
	Are current export flows expected to change?	Yes				
Transport	Will it have an effect on the mode of transport of passengers and / or goods?		No			

¹ When it affects jobs, there will also be social impacts.

Draft Concept Document on Wine

	Will there be any change in the time required to transport passengers and / or goods?		No			
Investment s	Are companies expected to invest in new activities?	Yes				
	Are companies expected to cancel or postpone investments?		No			
	Will investments from the diaspora increase?	Yes				
	Will investments from the diaspora be reduced?		No			
	Will foreign direct investment increase?	Yes				
	A do tē zvogēlohen investimet e huaja direkte?		No			
Competitiv eness	Will the business price of products, such as electricity, increase?		No			
	Will the price of business inputs, such as electricity, decrease?		No			
	Are innovations and research likely to be promoted?	Yes				
	Are innovations and research likely to be hampered?		No			
Impact in SMEs	Are the companies mainly affected SMEs?	Yes				
Prices and competitio n?	Will the number of goods and services available to the business or consumers increase?	yes				
	Will the number of goods and services available to the business or consumers decrease?		no			
	Will prices for existing goods and services increase?		no			
	Will prices for existing goods and services go down?		no			
Regional economic impacts	Will any particular business sector be affected?	yes				
	Is this sector concentrated in a certain region?		no			

Draft Concept Document on Wine

General economic developme nt	Will future economic growth be affected?	yes				
	Can it have any effect on the inflation rate?		no			

Draft Concept Document on Wine

Appendix 2: Social Impact Assessment Form

Category of social influences	The main impact	Is this impact expected to occur?		Number of organizations, companies and / or individuals affected	Expected benefit or cost of impact	Preferred level of analysis
		Yes	No			
Job places ²	Will the current number of jobs increase?	yes		Low		
	Will the current number of jobs be reduced?		No			
	Are jobs affected in a particular business sector?		No			
	Will there be any impact on the level of payment?		No			
	Will it have an impact on making it easier to find a job?	yes		Low		
Regional social influences	Are social influences concentrated in a particular region or city?		No			
Work conditions	Are workers' rights affected?		No			
	Are standards for working in hazardous conditions foreseen or repealed?		No			
	Will it have an impact on how social dialogue is developed between employees and employers?		No			
Përfshirja sociale	Will it have an impact on poverty?	yes		Low		
	Is access to social protection schemes affected?		no			
	Will the price of basic goods and services change?		no			
	Will it have an impact on the financing or organization of social protection schemes?		no			
Education	Will it have an impact on primary education?		no			

² When it affects jobs, there will also be economic impacts.

Draft Concept Document on Wine

	Will it have an impact on secondary education?		no			
	Will it have an impact on higher education?		no			
	Will it have an impact on vocational training?	yes				
	Will it have an impact on worker education and lifelong learning?	yes				
	Will it have an impact on the organization or structure of the education system?		no			
	Will it have an impact on academic freedom and self-government?		no			
Culture	Does the option affect cultural diversity?	yes				
	Does the option affect the funding of cultural organizations?		no			
	Does the option affect the opportunities for people to benefit from or participate in cultural activities?	yes				
	Does the option affect the protection of cultural heritage?	yes				
Governance	Does the option affect the ability of citizens to participate in the democratic process?		no			
	Is every person treated equally?	yes				
	Will the public be better informed about certain issues?	yes				
	Does the option affect the way political parties function?		no			
	Will it have any impact on civil society?		no			
	Will it have any impact on people's lives, such as life expectancy or mortality rate?	yes				

Draft Concept Document on Wine

Public health and security ³	Will it have an impact on food quality?	yes				
	Will the health risk increase or decrease due to harmful substances?	Reducing				
	Will there be health effects due to changes in noise levels or air, water and / or soil quality?	yes				
	Will there be health effects due to changes in energy use?		no			
	Will there be health effects due to changes in waste disposal?					
	Will it have an impact on people's lifestyles, such as levels of interest in sports, changes in nutrition, or changes in tobacco or alcohol use?		no			
	Are there specific groups that face much higher risks than others (determined by factors, such as age, gender, disability, social group or region)?		no			
Crime and security	Are the chances of catching criminals affected?		no			
	Is the potential gain from the crime affected?		no			
	Does it affect levels of corruption?		no			
	Is law enforcement capacity affected?		no			
	Is there any effect on the rights and safety of victims of crime?		no			

³ When it has an impact on public health and safety, then it regularly has environmental impacts.

Draft Concept Document on Wine

Annex 3: Environmental Impact Assessment Form

Category of environmental impacts	Main impact	Is this impact expected to occur?		Number of organizations, companies and / or individuals affected	Expected benefit or cost of impact	Preferred level of analysis
		Yes	No			
Stable climate and environment	Will it have an impact on greenhouse gas emissions (carbon dioxide, methane, etc.)?	yes				
	Will fuel consumption be affected?		no			
	Will the variety of resources used for energy production change?		no			
	Will there be any price changes for environmentally friendly products?		no			
	Will certain activities become less polluting?	yes		Low		
Air quality	Will it have an impact on the emission of air pollutants?		no			
Water quality	Does the option affect freshwater quality?	yes		Low		
	Does the option affect groundwater quality?	yes				
	Does the option affect drinking water sources?	yes		Low		
Land quality and land use	Will it have an impact on soil quality (in relation to acidification, pollution, use of pesticides or herbicides)?	yes				
	Will it have an impact on soil erosion?	yes				
	Will land be lost (through construction, etc.)?		no			

Draft Concept Document on Wine

	Will land be acquired (through decontamination, etc.)?	yes		Low		
	Will there be any change in land use (eg from forest use to agricultural or urban use)?	yes				
Waste and recycling	Will the amount of waste generated change?		no			
	Will the ways in which waste is treated change?		no			
	Will it have an impact on waste recycling opportunities?		no			
Use of resources	Does the option affect the use of renewable resources (fish stocks, hydropower plants, solar energy, etc.)?	yes		Low		
	Does the option affect the use of resources that are not renewable (groundwater, minerals, coal, etc.)?	yes		Low		
The degree of environmental risks	Will there be any effect on the likelihood of hazards, such as fires, explosions or accidents?		no			
	Will it affect preparedness in case of natural disasters?		no			
	Is the protection of society from natural disasters affected?		no			
Biodiversity, flora and fauna	Will it have an impact on protected or endangered species or the areas where they live?	yes		Low		
	Will the size or connections between nature areas be affected?	yes		Low		
	Will there be any effect on the number of species in a given area?	yes				
Animal welfare	Will animal treatment be affected?		no			
	Will animal health be affected?	yes				

Draft Concept Document on Wine

	Will the quality and safety of animal feed be affected?	yes				
--	---	-----	--	--	--	--

Annex 4: Form of assessment for the impact of fundamental rights

Category of influence on fundamental rights	Main impact	Is this impact expected to occur?		Number of organizations, companies and / or individuals affected	Expected benefit or cost of impact	Preferred level of analysis
		Yes	No			
Dignity	Does the option affect people's dignity, their right to life or a person's integrity?		no			
Freedom	Does the option affect the right to freedom of individuals?		no			
	Does the option affect a person's right to privacy?		no			
	Does the option affect the right to marry or start a family		no			
	Does the option affect the legal, economic or social protection of individuals or the family?		no			
	Does the option affect freedom of thought, conscience or religion?		no			
	Does the option affect freedom of expression?		no			
	Does the option affect freedom of assembly or association?		no			
Personal data	Does the option include the processing of personal data?		no			
	Are the individual's rights of access, redress and objection guaranteed?		no			

Draft Concept Document on Wine

	Is the way in which personal data is processed clear and well protected?		no			
Asylum	Does this option affect the right to asylum?		no			
Property rights	Will property rights be affected?		no			
	Does the option affect the freedom to do business?	yes				
Equal treatment ⁴	Does the option protect the principle of equality before the law?		no			
	Are certain groups likely to be harmed directly or indirectly by discrimination (eg discrimination based on gender, race, color, ethnicity, political or other opinion, age or sexual orientation)?		no			
	Does the option affect the rights of people with disabilities?		no			
Children's rights	Does the option affect children's rights?		no			
Good governance	Will administrative procedures become more complicated?		no			
	Is the way in which the administration makes decisions influenced (transparency, procedural deadline, the right of access to a file, etc.)?	yes				
	On criminal law and the penalties provided: are the rights of the defendant affected?		no			
	Is access to justice affected?		no			

⁴ Gender equality is addressed in the Gender Impact Assessment

Draft Concept Document on Wine

		publication s,							
		Activity 3.1.2 Disseminat ion and distributio n of material, organizatio n of wine forums, exhibitions and regional promotion s.				X	X		

- To improve management of vineyards and quality wine production **Option 3** provides for the Amending and Supplementing of Law No. 04/L-019 on Amending and Supplementing Law No. 02/L-8 on Wines, which would eliminate the causes and effects mentioned in defining of the problem:

This law would address unregulated issues or those that have legal loopholes. Through these changes redefining of the vineyard territory in the Republic of Kosovo, cultivars allowed and recommended for the production of quality wines, categorization of wines in accordance with EU regulations will be regulated more precisely and vineyard register and wine quality control procedures.

The new Draft Law would stipulate:

- Proper Management of Vineyards and Wine;
- Vineyard and wine production;
- Competent bodies and authorized laboratories;
- Geographical areas for grape cultivation and the list of national cultivars;

Draft Concept Document on Wine

- Determination of Designations of Origin and Protected Geographical Indications;
- Categories of wine;
- Physical and chemical and organoleptic analyzes;
- Register of vineyards, production potential, supporting documents, internal and external registers;
- Implementation of approved oenological practices;
- Fruit Wine Production;
- Areas of supervision and inspection;
- Domestic trade, export and import;

Implementation plan for Option 3

IMPLEMENTATION PLAN FOR OPTION 3								
Policy Goal	Management of Vineyards and Wine as a natural resource and a common good based on the principles of sustainable development, protection and use of it for viticulture production to ensure economic prosperity of the country.							
Strategic Objective	Creating opportunities for sustainable use of vineyards and quality production of wines, Determining and defining of protected origin and geographical indications in wine and other grape and wine products.							
Specific objective 1: Advancing the legislative and regulatory framework for viticulture and enology	Output 1.1	Law on Wines and Flavored Wines drafted						
			2021	2022	2023	2024	2025	Responsible Institution/Department
		Activity 1.1 Drafting of the law		X				MAFRD DVW / FAV, MIET, Customs
		Activity 1.3 Drafting of bylaws			X			MAFRD DVW / FAV, MIET, Customs

Draft Concept Document on Wine

	Output 1.2	Database for vineyard areas and recording of changes					
		Activity 1.3.1 Maintenance and updating of data on vineyard areas. Recording of changes		X	X	X	X
		Creating and updating data on abandoned and untreated - inactive areas		X	X	X	X
Specific objective 2: Protection of vineyards from unplanned urban construction, pollution, erosion, degradation, etc .;	Output 2.1	Better institutional coordination between central and local level (MAFRD, MIET, FVA, municipalities and other relevant institutions)					
		Activity 2.1.1 Organizing regular joint meetings to harmonize sectoral activities and policies based on applicable laws and regulations	X	X	X	X	MAFRD DVW / FAV, MIET, Customs
		Preparation of information material related to the protection of vineyards from unplanned constructions, pollution and degradation.	X	X	X	X	MAFRD DVW/FAV, MIET, Customs
		Coordination of activities with	X	X	X	X	MAFRD

Draft Concept Document on Wine

		donors, who can contribute to the preparation of plans and programs for more sustainable use of vineyards and the production of quality wine						DVW/FAV, MIET, Customs
Specific objective 3: Raising awareness of the importance of consuming Kosovo wines	Output 3.1	Campaign to improve a sustainable management of Kosovo grapes and wines						
		Activity 3.1.1 Preparation of promotional materials on wine	X	X	X	X	X	
		Activity 3.1.2 Dissemination and distribution of promotional material. Holding forums and fairs on grapes and wine	X	X	X	X	X	
Specific objective 4: Promoting markets for grapes, wines and other grape and wine products	Output 4.1	% of development of new markets for grapes and wines						
		Activity 4.1.1 Return to Regional and European markets	X	X	X	X	X	

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

**Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural - Ministarstvo Poljoprivrede,
Šumarstva i Ruralnog Razvoja - Ministry of Agriculture, Forestry and Rural
Development**

NACRT KONCEPT DOKUMENAT ZA VINARSTVO

Januara 2022

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Sadržaj	
Uvod	3
Poglavlje 1: Definicija problema.....	5
Poglavlje 2: Ciljevi	28
Poglavlje 3: Opcije	29
3.1: Opcija bez izmene	29
3.2: Opcija za unapređenje sprovođenja i izvršenja	30
3.3: Treća opcija je definisana posebno za svaki konceptni dokument.....	30
Poglavlje 4: Identifikacija i procena budućih uticaja da se postavi u tabeli	32
Poglavlje 4.1: Izazovi sa prikupljanjem podataka	34
Kapitulli 5: Komunikimi dhe konsultimi	35
Poglavlje 6: Upoređivanje opcija	37
Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskog uticaja	49
Aneks 2: Obrazac za procenu društvenog uticaja.....	52
Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu	54
Aneks 4: Forma procene uticaja osnovnih prava.....	57

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Uvod

Tabela sa opštim informacijama za koncept dokumenat

Naslov	Koncept Dokumentat o Vinogradarstvu i Vinarstvu
Ministarstvo Nosilac	Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja Departman za Vinogradarstvo i Vinarstvo
Kontakt osoba	Bekim Hoxha, 044/ 117 225; Ylber Kuçi, 044 - 303 -372
Strateški i Operativni Plan	1. Strateški cilj: 1.1.20. Izrada koncept dokumenata za vinarstvo. Izrada politika za Poljoprivredu i Ruralni Razvoj u skladu sa Zajedničkim Poljoprivrednim Politikama (ZPP) i razmatranje Pravnog okvira: 1.1.20. Izrada koncept dokumenata za Vinarstvo.
Strateški prioritet	Program Vlade Republike Kosovo 2021 - 2025 2.10. Poljoprivreda, Šumarstvo i Ruralni Razvoj 2.10.2. Povećanje konkurentnosti Poljoprivredno-Prehrambenog Sektora Nacionalni Program za Sprovođenje Sporazuma o Stabilizaciji i Pridruživanju 2019 (NPSSSP) Poglavlje 11 <i>acquis-a</i> , Poljoprivreda i Ruralni Razvoj, Protokol II; Aktivnost 3.11.4. Koncept dokumenat za Vinarstvo O međusobnim povlašćenim ustupcima za određena vina, međusobnom priznavanju, zaštiti i kontroli vina, aromatizovanih vina i i alkoholna pića. Strateški cilj: Utvrđivanje i definisanje zaštićenog naziva porekla i geografskih oznaka u vinu i žestokim alkoholnim pićima. Specifični ciljevi: - Zaštita poljoprivrednog zemljišta - vinograda od neplaniranih urbanskih izgradnja, zagađenja, erozije, degradacije, itd.
Radna Grupa	Sa Odlukom Br.2312, Ref.ZSP 426/21, dana 27.05.2021 Generalni Sekretar MPŠRR-a imenuje Radnu Grupu za izradu Koncept Dokumenta o Vinogradarstvu i Vinarstvu - Bekim Hoxha, MPŠRR - Predsedavajući, Albert Behrami, Politički Savetnik Ministra, Ylber Kuçi, MPŠRR, Nesim Morina, MPŠRR, Isah Rudaku MPŠRR, Ekrem Ahmeti KP/SKQ, Ruzhdi Haxhijaha, UVK "Enologjia", Fatmire Mirena, MPŠRR, Albulena Blaku, MFRT, Hysni Nura, KP, Ismet Fejzullahu, KP, Valbona Fetahu, KP, Violeta Hasani, Carina Kosova, Nezir Gashi, MIPT, Selatin Kaçaniku UKK, Bajram Imeri, MPŠRR, Leonora Arifi, MPŠRR .

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Izveštaj o Poljoprivredi 2018. godine Evropske Komisije za Kosovo navodi: “Zakonske promene u korišćenju poljoprivrednog zemljišta i dalje utiču na već ograničenu dostupnost obradivog zemljišta i produktivnost farmi. Nema informacija o tome koliko poljoprivrednog zemljišta Kosovo gubi na godišnjem nivou, a ne postoji ni strategija ni akcioni plan za rešavanje ovog pitanja. Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja u saradnji sa Ministarstvom Životne Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture mora da preduzme hitne mere za zaustavljanje daljih gubitaka poljoprivrednog zemljišta, kao i da primeni zakonodavstvo koja uređuje prostorno planiranje.”
--	--

Poglavlje 1: Definicija problema

Republika Kosovo, sa površinom vinogradstva od 3.471 ha, jedna je od malih zemalja proizvođača vina. Područje vinogradstva je ograničeno na nekoliko opština. Sektor grožđa i vina ima poseban ekonomski značaj za opštine sa vinogradima. Najzastupljenije vinogradarska područja su: Orahovac, Suva Reka, Prizren, Đakovica, Mališevo. Sektor Vinogradarstva i Vinarstva je konstantno bio važan sektor društveno-ekonomski, uključujući preduzeća koja su nosioci proizvodnje i izvoza grožđa i vina. Oko 30.000 osoba je direktno uključeno u ovaj sektor i 4.000 osoba indirektno. Poslednji rat na Kosovu ostavio je posledice na ekonomski razvoj, a samim tim i na vinogradarstvo, dok je dve trećine vinogradstva smanjeno. Međutim, na Kosovu postoji veliki potencijal za uzgoj vinove loze i proizvodnju vina.

S obzirom na cilj Republike Kosovo za članstvo u EU, biće neophodno u narednim godinama da se kontinuirano usklađiva zakonodavstvo i strukture. Da bi se ovaj proces efikasno i sa postojećim resursima usmerio i realizovao ka cilju, neophodno je da ovu

Koncept dokumenat za Vinarstvo

politiku razvijaju svi akteri i da se koristi kao osnova za sve zadatke koji se postavljaju u budućnosti.

Koncept Dokumentat ima za cilj da adresira pitanja koja su ometala pravilno upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom, sa posebnim navodom na nedostatke važećeg pravnog okvira.

Glavni izazovi u sektoru Vinogradarstva i Vinarstva odnose se na jasno definisanje pravnog osnova:

- Određivanje Naziva Porekla i Zaštićenih Geografskih Oznaka u vinu i žestokim alkoholnim pićima,
- Proizvodnja, skladištenje, unutrašnju prodaju,
- Izvoz i uvoz vina,
- Nadzor nad sprovođenjem Zakona preko centralnih inspektora;
- Ponovo projektovanje regionalne podele za gajenje vinove Loze

Ovaj Koncept Dokumentat se odnosi na razvojne planove opština vinogradarskih površina kao što su: Orahovac, Prizren, odobrene za sledeće vremenske periode:

- Razvojni plan Opštine Orahovac 2011- 2022
- Razvojni plan Opštine Prizren 2013 – 2025
- Strategija za lokalni ekonomski razvoj Suve Reke 2021 - 2026

Razlozi za pokretanje izrade ovog koncept dokumenata su stvaranje uslova za unapređenje sektora ka profitabilnoj perspektivi za poljoprivrednike i privredu Kosovo.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Gubitak vinogradskih površina

Kosovo je 1998. godine imalo blizu 9.000 hektara vinograda. Od tada su površine pod vinogradima smanjene za oko 65%, odnosno 5.834 ha. Ovako veliki gubici vinograda su rezultat velikih razaranja koje je Kosovo doživelo tokom rata, kao i organizacija vinogradarskog sektora tih godina. Društveni sektor je skoro potpuno uništen za ovih 18 godina.

I privatni sektor je imao velike gubitke, ali ne u meri u kojoj su bili u društvenom sektoru. Od 9.000 hektara zasađenih vinogradima pre 1998. godine, više od 1/3 je bilo u opštini Orahovac, dok su opštine Suva Reka, Prizren i Mališevo imale slične količine površina (svaka nešto manje od 20%), a ostale površine su pripadale u dve druge opštine (10% Đakovica, 2% Istog).

Vinogradarska Proizvodnja

Kao rezultat nepovoljnih klimatskih uslova, 2019. godinu karakteriše šteta u vinogradarstvu koja je uticala na pad proizvodnje. Iako je došlo do povećanja površina pod vinogradima za 3%, proizvodnja grožđa je u 2019. godini smanjena za 29% u odnosu na 2018. To je zbog niskog prinosa u 2019. godini koji je iznosio 5,7 tona po hektaru ili 31% manji. nego u 2018. U sledećoj tabeli primećujemo da je stono grožđe zabeležio najveći porast površina za 8%, dok vinsko grožđe samo 1%. Što se tiče produktivnosti, najveći pad ima vinsko grožđe za 34%, a stono grožđe za 9%.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Tabela Površina, proizvodnost i prinos grožđa, 2015-2020

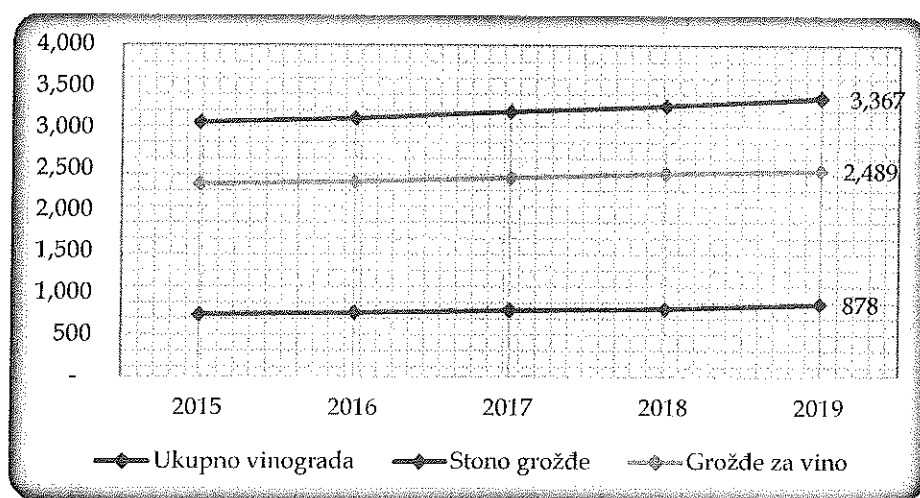
Kultura	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Površina	ha					
Vinograd	3,068	3,117	3,199	3,272	3,367	3,437
Stono grožđe	747	769	799	816	878	911
Grožđe za vino	2,321	2,348	2,400	2,455	2,489	2,525
Proizvodnost	t/ha					
Vinograd	25,422	23,666	15,364	27,322	19,318	26,330
Stono grožđe	6,996	6,866	3,187	4,998	4,546	6,281
Grožđe za vino	18,426	16,800	12,177	22,324	14,772	20,049
Prinos	t/ha					
Vinograd	8.3	7.6	4.8	8.4	5.7	7.66
Stono grožđe	9.4	8.9	4	6.1	5.2	6.89
Grožđe za vino	7.9	7.2	5.1	9.1	5.9	7.93

Izvor: Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS - MPŠRR

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Na sledećoj slici su prikazani podaci koji se odnose na površine vinograda od 2015. do 2019. godine. U ovom periodu, generalno je postojao trend povećanja površina pod vinogradima.

Slika Površina vinograda u ha, 2015-2019

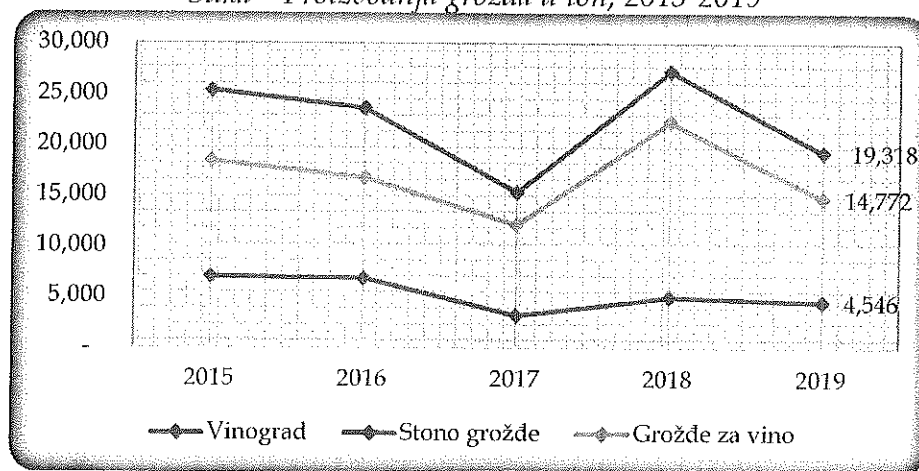

Izvor: Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS – MPŠRR

Proizvodnja grožđa, koja je prikazana na sledećoj slici, u periodu '15 -'19 imala je stalne fluktuacije. 2017. je bila godina sa najznačajnijim padom tokom ovog perioda, da bi nastavio da raste za 78% u 2018. Međutim, klimatski uslovi su ponovo uticali da u 2019. godini dođe do pada od 29%.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Slika Proizvodnja grožđa u ton, 2015-2019

Izvor: Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS – MPŠRR

Tabela Bilans snabdevanja za stono grožđe, 2015-2019

Stavke bilansa stanja	Jedinica	2015	2016	2017	2018	2019
Površina sa vinogradima	ha	3,068	3,117	3,199	3,272	3,367
Površina sa stonim grožđem	ha	747	769	799	816	878
Učešće	%	24	25	25	25	26
Prinos	t/ha	9.0	8.9	4.0	6.1	5.2
Proizvodnja	t	6,996	6,866	3,187	4,998	4,546
Uvoz stonog grožđa	t	2,025	2,624	3,592	2,554	3,538
Snabdevanje stonim grožđem	t	9,021	9,490	6,779	7,552	8,084
Izvoz stonog grožđa	t	28	112	75	173	103
Domaća upotreba	t	8,993	9,379	6,704	7,379	7,981
Stepen samodovoljnosti	%	78	73	48	68	57
Proizvodna cena	€/kg	0.91	0.84	1.15	0.67	0.68
Proizvodna vrednost	mil.€	6.4	5.8	3.7	3.3	3.1
Tržišni bilans	mil.€	-0.9	-1.2	-1.8	-1.2	-1.7

Izvor: ASK - Statistika Spoljne Trgovine; Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS – MPŠRR

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Obradiva površina sa vinskim sortama grožđa u 2019. godini iznosila je ukupno 2.489 ha, što se ne razlikuje mnogo u odnosu na prethodnu godinu, već samo 1%. Površina obrađena sortama grožđa za proizvodnju crnog vina iznosila je 1.628 ha, dok je površina obrađena sortama za proizvodnju belog vina iznosila 861 ha. Od obrađenih površina sa sortama za proizvodnju crnog vina prednjači sorta Vranč sa 497 ha, zatim sorta Prokupe sa 354 ha, sorta Game sa 244 ha, Crni Burgundac sa 164 ha, Žamet sa 103 ha, kao i druge vrste koje čine obrađenu površinu sa crnim sortama sa ukupno 266 ha.

Proizvodnja Vina

Proizvodnja vina u 2019. godini značajno je smanjena zbog štete u vinogradima, što je dovelo do velikog pada prinosa i prepolovljenja količine proizvedenog vina u odnosu na prethodnu godinu. Sa 11.744 hiljade litara u 2018. godini, količina je smanjena na 5.754, odnosno 51% u 2019. U odnosu na 2018. godinu, u 2019. godini proizvodnja belog vina smanjena je za 46%, crnog vina za 57%, dok je smanjena proizvodnja roze vina za 29%.

Tabela Proizvodnja vina 2015-2020, '000 litra

Proizvodnja	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belo vino	4,044	3,613	2,024	6,234	3,380	5,099
Crno vino	5,938	5,446	1,455	5,441	2,325	4,294
Roze vino	97	59	1,826	69	49	35
Ukupno vina	10,079	9,118	5,305	11,744	5,754	9,428

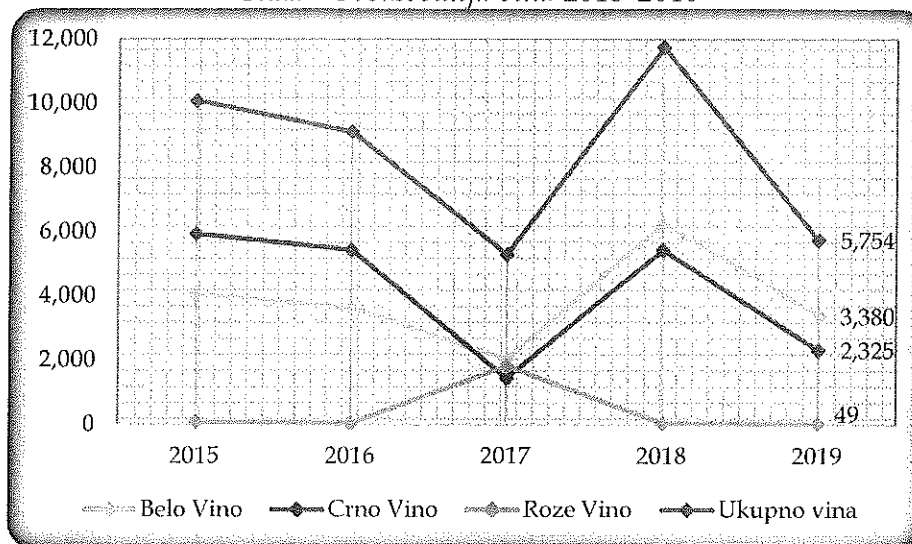
Izvor: Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS – MPŠRR

Na sledećoj slici prikazana je proizvodnja belog, crnog, roze vina i ukupna proizvodnja vina u periodu '15 -'19. Na ovoj slici se može primetiti prilično fluktuacija u proizvodnji vina tokom dotičnog perioda. Osim roze vina, sva ostala proizvodnja vina bila je najniža u 2017. godini, što se vezuje za proizvodnju grožđa koje je i ove godine imalo najmanju

Koncept dokumenat za Vinarstvo

proizvodnju. Najbolja godina za proizvodnju vina bila je 2018, dok 2019. karakteriše prilično veliki pad.

Slika Proizvodnja vina 2015-2019

Izvor: Departman za Vinogradstvo i Vinarstvo, izrađen od OEAPS – MPŠRR

(Izvor informacija Zeleni Izveštaj Kosova 2019, Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja, Priština 2020).

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Relevantni dokument politika, zakoni i podzakonski akti

Dokument politika, zakon ili podzakonski akti	Link (link) na politiku ili planskim dokumentom putem interneta ili pravnim akata u Službenom Listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i zadaci Institucije (a)
Zakon Br.02/L-8 O VINAMA	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2438 https://www.mbpzhr-ks.net/repository/docs/RA2005_47_ALA02L_08.pdf	MPŠRR	Reguliše se proizvodnja i promet grožđa za proizvodnju vina, uslovi proizvodnje i plasmana vina i drugih proizvoda prerade grožđa i vina,
Zakon Br. 04/-L-019, o Izmenama i Dopunama Zakona br. 02/L-8 o Vinama	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2759 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/ligjet/?dy=2011	MPŠRR	

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Zakon o Geografski m Oznakama i Nazivima Porekla Zakon Br. 05/L-051	https://gzk.rks- gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11348	MIPT	Definiše pravila i procedure za registraciju geografskih oznaka i naziva porekla koje proizilaze iz evidentiranja i sprovođenja ovih prava.
Administrat ivno Uputstvo Br. 24/2008, za unutrašnje i i spoljašne registre proizvodni h preduzeća, grožđa, vina i drugih proizvoda	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet- administrative/?dy=2008	MPŠRR	Uređuje unutrašnje i i spoljašne registre proizvodnih preduzeća, grožđa, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina

Koncept dokumenat za Vinarstvo

od grožđa i vina.			
ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO BR. 03/2009, Za Definisanje Vinogradsk e Teritorije na Kosovu	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009	MPŠRR	Reguliše Definisanje Vinogradarske Teritorije na Kosovu;
ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO BR. 11/2009, Za određivanje kriterijuma za uvoz, izvoz i unutrašnji promet vina i drugih proizvoda od grožđa i vina	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Reguliše kriterijume za uvoz, izvoz i unutrašnji promet vina i drugih proizvoda od grožđa i vina; Reguliše postavljanje parametara fizičko-hemijske analize vina, i
ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO BR. 15/2009, Za Određivanj e	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009		Reguliše postavljanje kriterijuma za stavljanje napomena na etiketu

Koncept dokumenat za Vinarstvo

parametara fizičko-hemijske analize vina ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO BR. 16/2009, Za postavljanje kriterijuma za stavljanje napomena na etiketu A.U. br. 02/2013 - Za utvrđivanje visine iznosa materijalne naknade za usluge izvršene u oblasti vinogradarstva i vinogradarstva koje	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2009 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2013		Reguliše visinu iznosa materijalne naknade za izvršene usluge u oblasti vinogradarstva i vinarstva pružane od ustanova vinogradarstva i vinarstva. Reguliše registraciju uzgajivača grožđa, proizvođača vina i drugih proizvoda od grožđa i vina.
--	--	--	---

Koncept dokumenat za Vinarstvo

pruža ustanova vinogradars tva i vinarstva A.U. br. 06/2013 – Za registraciju uzgajivača grožđa, proizvođač a vina i drugih proizvoda od grožđa i vina. A.U. br. 01/2014, Za uspostavlja nje uslova za obeležavanj e vina sa zaštićenim geografski	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014 https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2014		Reguliše uslove za obeležavanje vina sa zaštićenim geografskim poreklom i obeležavanje lokacija sa zaštićenim geografskim poreklom
---	---	--	---

Koncept dokumenat za Vinarstvo

m poreklom i obeležavanj e lokacija sa zaštićenim geografski m poreklom. A.U. br. 04/2014 Za uzorkovanj e, analizu jabukovače, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina kao i organolepti čku procenu A.U. br. 01/2017 Za vinogradars ki registar, obavezne deklaracije, prateća dokumenta i dokaze u	https://www.mbpzhr-ks.net/sq/udhezimet-administrative/?dy=2017		Reguliše kriterijume za uzorkovanje, analizu jabukovače, vina i drugih proizvoda od grožđa i vina kao i organoleptičku procenu.
--	--	--	--

Koncept dokumenat za Vinarstvo

vinskim podrumima			Definiše uslove za vinogradarski registar, godišnje deklaracije i prateća dokumenta.
----------------------	--	--	--

Glavni problem, uzroci i posledice

Drvo problema, koje predstavlja glavni problem, njegove uzroke i posledice

Posledice	<u>Pravila se ne primenjuju propisno - Pravila su nepotpuna</u> - Nemogućnost izvoza flaširanog vina; - Gubitak Evropskih tržišta; - Gubitak identiteta proizvodnje vina koje se izvozi uglavnom kao masovno vino -tovar; - Ne-afirmacija vinogradarskih površina na Kosovu; - Nedostatak međusobnog priznavanja i zaštite Kosovskog vina-EU.
	Neodrživo upravljanje Vinogradarstvom i Vinarstvom

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Glavni problem	
Uzroci	- <u>Pravila se ne primenjuju propisno</u> - Nesprovođenje protokola II SSP-a za vina, aromatizovana vina i žestoka alkoholna pića. - Nedostaci definisani u relevantnom zakonodavstvu koji su na snazi za regulisanje ove oblasti. - Nespecifična definisanje pravila za Vinogradarstvo i Vinarstvo. - Nejasno definisanje nadležnosti centralnog nivoa AHV/KP i MPŠRR. - Zaštita Geografskih Oznaka i Nazivima Porekla u Vinu, aromatizovanim vinima i žestokim alkoholnim pićima.
	Pravila su nepotpuna Promene zakonodavstva o vinama Nedostaci u relevantnom zakonskom okviru koji je na snazi za Vinogradarstvo i Vinarstvo ▪ Relevantni pravni okvir koji je na snazi o Vinama na Kosovu ne stvara ne stvara međusobnu zaštitu i priznanje. Označavanje zaštićenih naziva porekla je jasno nedefinisana, nedostaju procedure i ovlašćeni autoriteti. ▪ Zakon o Vinama ne definiše proizvodnju voćnih i aromatizovanih vina.

Uzroci problema

- **Pravila se ne primenjuju propisno**
- **Nesprovođenje Protokola II SSP-a za vina, aromatizovana vina i žestoka alkoholna pića.**

Do danas, Protokol II SSP-a o vinama, aromatizovana vina i žestoka pića nije sproveden. Pravni osnov za sprovođenje Protokola je dovoljan za početak pošto postoji Zakon o Geografskim Oznakama i Nazivima Porekla, Zakon Br. 05 / L-051. UVK "Enologija" je podnela zahteve za zaštitu Geografskih Oznaka i Nazivima Porekla o vinama sa nazivom "Rahoveci".

Koncept dokumenat za Vinarstvo

MIPT (u daljem tekstu Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine) – do sada je osnovala komisiju za razmatranje prijava.

- **Nedostaci definisani u važećem zakonodavstvu za regulisanje ove oblasti.**

U važećem zakonodavstvu Vино se ne tretira kao poseban proizvod, ali su postupci zaštite slični ostalim proizvodima poljoprivrednog porekla. MIPT je zahtevao od Ministarstva Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja da u skladu sa članom 29 Zakona Br. 05 / L-051 o Geografskim Oznakama i Nazivima Porekla da izda U.A. za verifikaciju poljoprivrednih proizvoda. Trenutno je osnovana Radna Grupa i započet je rad na izdavanju Administrativnog Uputstva.

- **Nespecifično definisanje pravila za Vinogradarstvo i Vinarstvo.**

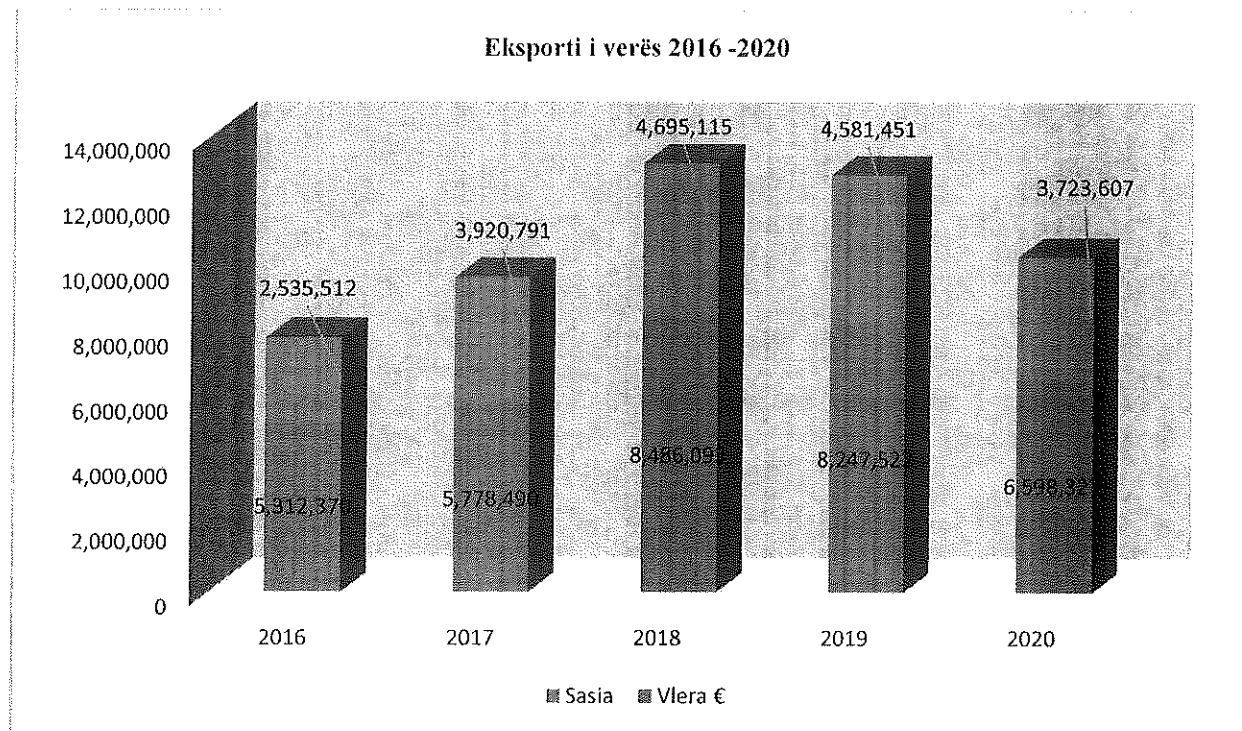
Prema Zakonu Br. 04 / -I-019, o Izmenama i Dopunama Zakona Br. 02/1-8 o Vinama nemamo konkretnu definiciju pravila za Vinogradarstvo i Vinarstvo koja definišu uslove i postupke za međusobno priznavanje i zaštitu vina. Prema novom Zakonu, potrebno je posebno poglavlje koje bi regulisalo priznavanje i zaštitu geografskih oznaka i naziva porekla za vina, aromatizovana vina.

- **Nejasna definicija nadležnosti centralnog nivoa AHV/KP i MPŠRR-a.**

Zakonom Br. 04 / -I-019, o Izmenama i Dopunama Zakona br. 02 / 1-8 o Vinama, definisane su nadležnosti između AHV i MPŠRR. Ali preostaje njihova primena, posebno deo AHV u uvozu vina i u delu nadzora i inspekcije unutrašnjeg tržišta, izvoza i uvoza.

- **Pravila se ne primenjuju propisno- Pravila su nepotpuna**

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Izvoz vina 2016 - 2020 količina i vrednost izvoza.

- Neafirmacija vinogradarskih površina na Kosovu;

Vinogradi Kosova su definisani Zakonom Br. 04 / -I-019, o Izmenama i Dopunama Zakona Br. 02/I-8 o Vinama i Administrativnim Uputstvima za teritorijalnu podelu Vinogradarstva. Ove površine, zahvaljujući klimatskim uslovima zemljišta, nude visok produktivni potencijal vinove loze, a samim tim i visokokvalitetna vina. Sunčeva insolacija sa preko 260 sunčanih dana tokom vegetacije, dovoljne količine padavina, vetrovi i tipovi zemljišta čine ove obradive površine posebnim, ali i dostojnim konkurentima obradivim površinama u Regionu i Evropi.

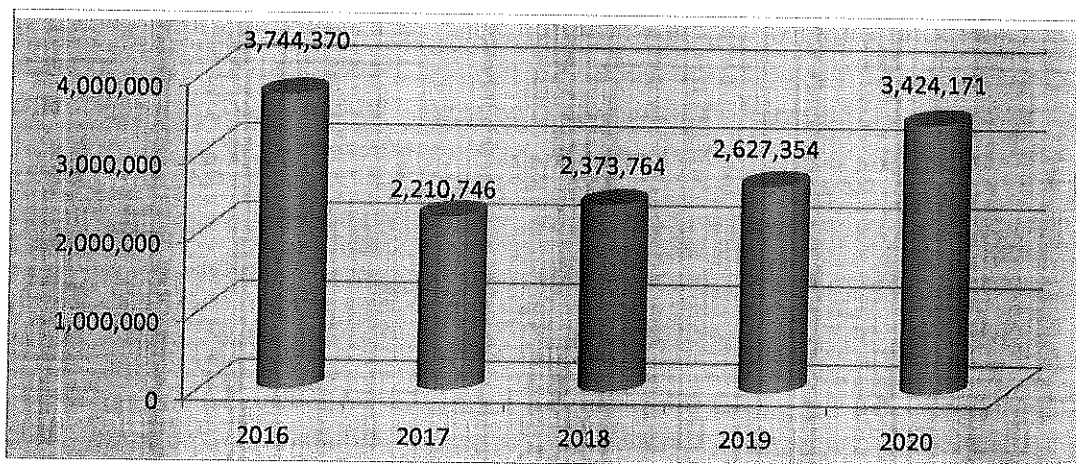
- Nedostatak međusobnog priznavanja i zaštite Kosovskog vina- EU.

Iako je obuhvaćeno Sporazumom o Stabilizaciji i Pridruživanju, Kosovo još uvek nije uspeo da uspostavi sistem za međusobnu zaštitu i međusobno priznavanje vina između Kosova i E.U. Tretman sirovina za zaštitu je počeo ali još nije završen.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Oznake Geografskog Porekla i Nazivima Porekla su ključni faktor da vrsta vina bude dostojno predstavljena, a samim tim i promocija površina za uzgoj vinove loze.

Izvoz vina u zemlje članice E.U nakon kvota odobrenih Sporazumom o Stabilizaciji i Pridruživanju

Kosovo od 2016-2020 je izvozilo u 17 zemalja članica E.U. ali nikada od usvajanja izvoznih kvota bez carina u E.U. nije uspeo da ih dovrši. Izvozna orijentacija poslednjih godina evidentna je u zemljama regiona poput Srbije, Albanije i Bosne i Hercegovine.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Akteri

Pregled aktera na osnovu definicije problema

Naziv zainteresovane strane	Uzroci-ke sa kojima je stranka povezana	Posledica-e na koje je stranka povezana	Način na koji je stranka povezana sa ovim uzrokom (uzrocima) ili posledicom (posledicama)
MPŠRR	Nadzor nad sprovođenjem zakonodavstva o Vinogradarstvu i Vinarstvu; Nedostatak inspektora za vino i druge proizvode od grožđa i vina koji bi nadgledali sprovođenje zakona;	Smanjenje, čupanje vinograda; Degradacija poljoprivrednog zemljišta usitnjavanje vinograda u malim parcelama koja utiču na smanjuje potencijala za vinogradarstvo;	MPŠRR je odgovoran za izradu politika i zakonodavstva i nadzor nad sprovođenjem zakona o Vinogradarstvu i Vinarstvu.
MIPT	Nadzor primene zakonske regulative o zaštićenim Geografskim Oznakama i Nazivima Porekla.	Procedura za zaštićenje Geografskih Oznaka i Nazivima Porekla.	MIPT je odgovoran za izradu politika i zakonodavstva i nadzor nad sprovođenjem zakona o zaštićenim Geografskim Oznakama i Nazivima Porekla.
Agencija za Hranu i Veterinu (AHV)	- Nadzor nad sprovođenjem zakona o Vinogradarstvu i Vinarstvu;		Agencija za Hranu i Veterinu (AHV) Nadzor nad aktivnostima pravilne primene enoloških postupaka, nadzor i inspektiranje u proizvodnje vina i drugih proizvoda od grožđa i vina

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Praksa zemalja Regiona u pogledu upravljanja sektorom V.V.

Za potrebe ovog KD-a, ovo Poglavlje koristi primjr regulisanja ovog pitanja u Hrvatskoj i Crnoj Gori.

Primer Republike Hrvatske

Zakon o Vinama od 13. septembra 2018. u šestom poglavlju bavi se zaštićenim Geografskim Oznakama i Nazivima Porekla. Ovaj deo zakona bavi se svim postupcima nacionalne zaštite.

Što se tiče geografskih površina uzgoja grožđa u Republici Hrvatskoj za Hrvatska vina mogu se utvrditi

- zaštićene nazive porekla na sub-regionalnom nivou vina, vinograda i pozicija za proizvodnju vina.

- zaštićene oznake georafskih porekla (u daljem tekstu: na nivou vinogradarskog regiona)

Prethodna državna procedura za zaštitu nazive porekla i geografskih oznaka za Hrvatska vina pokreće proizvođačka grupa ili proizvođač podnošenjem zahteva Ministarstvu, uz priloženu tehničku dokumentaciju i specifikacije proizvoda u skladu s čl. 94. i 95. Uredbe. (EU) Br. 1308/2013.

U slučaju da Ministarstvo utvrdi da je zahtev nepotpun i/ili neopravdan, donosi rešenje kojim se zahtev odbija.

Protiv rešenja se ne može uložiti žalba, ali se može pokrenuti administrativni spor.

Ministarstvo sa podzakonskim aktom utvrđuje potrebnu tehničku dokumentaciju i minimalne uslove u vezi sa njom, kao i obrazac prijave za proceduru zaštite naziva porekla i geografskih oznaka, detaljne odredbe u vezi sa podnošenjem zahteva i objavljivanjem specifikacije i zahteva.

Prilagođavanje kriterijuma i minimalnih zahteva kao i procedura za zaštitu podzakonskim aktima u Republici Hrvatskoj vrši se kako bi se poštovali i tehnički zahtevi

Koncept dokumenat za Vinarstvo

u postupku zaštićenja Geografskih Oznaka ili Nazivima Porekla potpunosti u skladu sa Uredbama Evropske Unije.

Tehnički dokumenti koji su deo aplikacije nemoguće je da budu deo zakona iz tog razloga su preneti u podzakonske akte kao regulatore ili Administrativna uputstva, koja sadrže sve potrebne detalje, procedure i dokumente. Specifičnosti zaštite zaštićenih geografskih imena i oznaka zemljopisnog podrijetla definirane su prema uzgojnim područjima vinove loze u Republici Hrvatskoj.

Primer Republike Crne Gore

Zakon o vinu objavljen je u "Službenom Listu Crne Gore", br. 41/2016 od 6.7.2016 godine, a stupio je na snagu 14.7.2016. Nazivi Porekla, Geografske Oznake i tradicionalni izrazi obrađeni su u Zakonu o Vinu u trećem poglavlju.

U Republici Crnoj Gori Pravila za nazive porekla, geografske oznake i tradicionalne izraze važe za: vino, likersko vino, penušavo vino, kvalitetno penušavo vino, kvalitetno aromatično penušavo vino, kulminirajuća vina, kulminirajuća penušava vina, delimično fermentisana jabukovača, vino iz suvog grožđa i vino od prezrelog grožđa.

Specifikacija proizvoda omogućava zainteresovanim stranama da u skladu sa tim provere uslove proizvodnje u vezi sa određivanjem porekla ili geografske oznake.

Specifikacija proizvoda treba da sadrži sledeće:

- 1) naziv koje treba zaštititi;
- 2) opis vina:
 - u vezi sa nazivom porekla najznačajnija fizičko-hemijske i organoleptičke osobine;
 - u pogledu geografske oznake najznačajnija fizičko-hemijske osobine i procena njihovih organoleptičkih osobina;
- 3) enološke prakse koje se koriste u proizvodnji vina i njihova ograničenja proizvodnja po potrebi;
- 4) određivanje geografske površina;

Koncept dokumenat za Vinarstvo

- 5) maksimalni prinosi po hektaru;
- 6) oznake varijacija ili vinove loze od koje je vina proizvedena;
- 7) detalji o nazivu proizvoda i specifičnom kvalitetu, reputaciji ili drugo;
- 8) druge podatke na zahtev Ministarstva;
- 9) naziv i adresu organizacione jedinice Ministarstva koja proverava usklađenost specifikacije proizvoda sa ovim zakonom.

I u Republici Crnoj Gori Registar zaštićenih oznaka vodi Ministarstvo. Način vođenja registra zaštićenih oznaka, najbliži način podnošenja zahteva i provere usaglašenosti sa specifikacijama utvrđuje Ministarstvo podzakonskim aktima.

Poglavlje 2: Ciljevi

Relevantni ciljevi Vlade

Opšti cilj politike - Korišćenje vinograda za proizvodnju grožđa i vina kako bi se osigurao ekonomski prosperitet zemlje	
Strateški cilj: Unapređenje održivog upravljanja u Vinogradarstvu i Vinarstvo	Program Vlade Republike Kosovo 2021 - 2025 2.10. Poljoprivreda, Šumarstvo i Ruralni Razvoj 2.10.2. Povećanje konkurentnosti Poljoprivredno-Prehrambenog Sektora
Specifični ciljevi: - Redefinisanje Teritorije u Vinogradarstvu - Ovlašćene i preporučene kultivacije za sadnju u Republici Kosovo. - Zaštita naziva porekla i geografske oznake za vina za osam vinogradarskih površina;	Nacionalni Program za Sprovođenje Sporazuma o Stabilizaciji i Pridruživanju 2019 (NPSSP) Poglavlje 11 <i>acquis</i> -a, Poljoprivreda i Ruralni Razvoj, Protokol II; Aktivnost 3.11.4. Koncept Dokumentat o Vinama O obostranim preferencijalnim ustupcima za određena vina, međusobnom

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	priznavanju, zaštiti i kontroli vina, žestokih pića i naziva aromatizovanih vina. 1.1 Izrada politika za poljoprivredu i ruralni razvoj u skladu sa Zajedničkim Poljoprivrednim Politikama (ZPP) i razmatranje Pravnog okvira.
Specifični ciljevi Opcija 2: • Izgradnja kapaciteta za sprovođenje Zakona	Projektiran za potrebe ovoga KD
Specifični ciljevi Opcija 3: • Unapređenje zakonodavnog i regulatornog okvira za vinogradarstvo i vinarstvo zakonodavnog i regulatornog okvira za vinogradarstvo i vinarstvo	Projektiran za potrebe ovoga KD

Poglavlje 3: Opcije

3.1: Opcija bez izmene

Prva opcija je da se nastavi sa primenom postojeće politike i zakonskog okvira za upravljanje Vinogradarstvom i Vinarstvom. Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja bih nastavio bi da sprovodi Zakon o Vinama. Ali primena ovog zakona u praksi je bila izazovna za MPŠRR, MINT i AHV. Nastavkom opcije bez izmena, prikazane poteškoće će se nastaviti. Dakle, šema za zaštitu naziva porekla i zaštićenih geografskih oznaka i dalje neće funkcionisati, opis koji se ne odnosi na zaštitu nastaviće da bude ispisan u sadržaju etikete vina, ostaće nepromenjen Protokol II SSP-a.

Nastaviće se nedostatak adekvatnog nadzora nad sprovođenjem Zakona od strane nadležnog inspektorata definisanog Zakonom o vinu. Problemi sa izvozom flaširanih vina bi se nastavili, zbog sadržaja etiketa i neetiketiranja u skladu sa relevantnim B.E. propisima kojim se uređuje oblast zaštite naziva Porekla i zaštićenih Geografskih Oznaka.

3.2: Opcija za unapređenje sprovođenja i izvršenja

Departman za Vinogradarstvo i Vinarstvo pri MPŠRR je odgovorno za nadgledanje sprovođenja Zakona o Vinama preko odgovarajućih inspektora za sprovođenje zakona od strane relevantnog inspektorata definisanog Zakonom o Vinama.

Trenutno u okviru ovog Departmana nema inspektora koji bi nadgledao sprovođenje Zakona Br. 04 / -L-019, o Izmenama i Dopunama Zakona Br. 02 / L-8 o Vinama. Relevantni Fitosanitarni inspektori rade u okviru AHV, ali u većini slučajeva ne funkcionišu zbog njihovih malih brojeva.

Da bi se poboljšalo održivo upravljanje Vinogradarstvom i Vinarstvom, Opcija 2 predviđa preduzimanje ovih mera:

- Povećanje budžeta za aktiviranje inspektora za vino i alkoholna pića na centralnom nivou;
- Bolja međuinstitucionalna koordinacija između centralnog nivoaa (MPŠRR, MIPT, AHV) za harmonizaciju politika u održivom upravljanju Vinogradarstvom i Vinarstvom;
- Naročito, poboljšati koordinaciju sa MIPT-om u vezi sa procedurama prijavljivanja i razmatranja prijava za Nazive Porekla i zaštićene Geografske Oznake.
- Obuka osoblja na centralnom nivou za inspekciju i nadzor u Vinogradarstvu i Vinarstvo;

3.3: Treća opcija je definisana posebno za svaki konceptni dokument

Ova opcija predviđa izmenu Zakona Br. 04 / -L-019, o Izmenama i Dopunama Zakona Br. 02/L-8 o Vinama, koji bi eliminisao uzroke i posledice pomenute u definisanju problema:

Ovaj zakon bi se bavio pitanjima koja nisu regulisana ili imaju pravne praznine. Ovim izmenama će to biti precizno regulisano:

Koncept dokumenat za Vinarstvo

- Pravično i održivo upravljanje Vinogradarstvom i Vinarstvom
- Domaća trgovina, izvoz i uvoz vina.
- Određivanje Naziva Porekla i zaštićenih Geografskih Oznaka.
- Registar vinograda i sistem upravljanja Kvalitetom vina.
- Jasnije definisanje nadležnosti inspektora i ovlašćenih organa.
- Teritorijalna Podela gajenja vinove loze.
- Ovlašćene i preporučene kultivacije za sadnju u Republici Kosovo.

Novi nacrt zakona će odrediti:

- Pravilno upravljanje Vinogradarstvom i Vinarstvom;
- Vinogradarstvo i proizvodnja vina;
- Nadležni organi i ovlašćene laboratorije;
- Geografska površina za uzgoj grožđa i spisak nacionalnih kultivisanja;
- Određivanje Naziva Porekla i zaštićenih Geografskih Oznaka;
- Kategorija vina;
- Fizičko-hemijske i organoleptičke analize;
- Registar vinograda, proizvodni potencijal, prateća dokumenta, unutrašnji i spoljni registri;
- Sprovođenje odobrene enološke prakse;
- Proizvodnja Voćnih Vina;
- Oblasti nadzora i inspekcije;
- Domaća trgovina, izvoz i uvoz;

Praksa zemalja regiona, koja se može primeniti u Republici Kosovo i koja će biti uzeta u obzir prilikom izrade novog Zakona su:

Određivanje Naziva Porekla i zaštićenih Geografskih Oznaka,

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Praksa Republike Hrvatske, Zakon o Vinu koji utvrđuje Nazive Porekla i zaštićene Geografske Oznake prema kojem Ministarstvo Poljoprivrede podzakonskim aktima uređuje sve kriterije i procedure i prihvatljiviji je u našem slučaju.

Poglavlje 4: Identifikacija i procena budućih uticaja da se postavi u tabeli *Najznačajniji uticaji identifikovani za kategoriju uticaja*

Kategorije uticaja	Identifikovani relevantni uticaji
Ekonomski uticaji	Poslovanje (pristup finansijama za poslovanje) Trgovina (promena tekućih uvoznih i izvoznih tokova) Investicije (investiranje u nove delatnosti, investiranje iz dijaspora) Uticaj na NVM Regionalni ekonomski uticaji Opšti ekonomski razvoj
Društveni uticaji	Kultura (očuvanje kulturnog nasleđa) Umetnost uzgoja vinove loze i prerade grožđa na Kosovu liči na one u drugim Albanskim i Balkanskim regionima sa više od 2000 godina antičkog gajenja vinove loze. Dokazi o uzgoju vinove loze na ovim prostorima potvrđuju istorijski podaci, različiti toponimi i arheološka otkrića. Od najznačajnijih arheoloških artefakata vredi pomenuti nalaze dve ploče u selu Reti u opštini Orahovac, gde je izveden tekstualni sadržaj loze, lista i vinove loze. Takođe, u Velikoj Helvetskoj Tekiji u Orahovcu sačuvan je natpis na nadgrobnom spomeniku (epitafu) iz 30-ih godina II veka, gde je pored latinskog teksta oko ploče urezana loza sa nasadima grožđa, što dokazuje hiljadugodišnju drevnost kultivacije grožđa. Značaj vinskog sektora prevazilazi njegove ekonomske učinke. Vino odražava posebnu atmosferu, pomaže u identifikaciji stanovnika sa svojom zemljom, tradicijom, kulturom, otvara vrata za uspostavljanje kontakata na društvenom, ekonomskom i političkom planu. Javno zdravlje i bezbednost (ljudski život i kvalitet hrane, kvalitet zemljišta)

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Uticaji na životnu sredinu	Kvalitet vode (kvalitet podzemne vode) Nova politika će omogućiti poboljšanje kvaliteta podzemnih voda kroz očuvanje i zaštitu poljoprivrednog zemljišta i korišćenje agroinputa po Evropskim standardima. Zahvaljujući povoljnim agroklimatskim uslovima, tradiciji i posvećenosti poljoprivrednika da se bave ovom delatnošću, sektor vinogradarstva, sa posebnim navodom na proizvodnju stonog grožđa, treba posmatrati kao veoma značajan sektor za investicije i sa velikim potencijalom. za ekonomski razvoj Kosova. Inputi u vinogradarstvu i vinarstvu su ključni element razvoja koji se uglavnom uvoze iz inostranstva. Poljoprivredne mašine se ne proizvode na Kosovu.
Uticaji na osnovna prava	Dobra administracija (način donošenja odluka od strane administracije)
Rodni uticaj	Zakonske garancije i socijalne odredbe koje obezbeđuju jednaka prava
Uticaji društvene jednakosti	
Uticaj na omladinu	
Uticaji na administrativno opterećenje	
Uticaj NMV	

Ekonomski uticaji

Poslovanje

Uspostavljanjem ove politike investitori će moći da pristupe apsorpciji kredita u finansijskim institucijama za poslovanje, jer će biti regulisano pitanje Nazivima Porekla i zaštićenih Geografskih Oznaka.

Pravni okvir će omogućiti novim kompanijama da imaju zdravu politiku u pogledu prezentacije, opisa i označavanja vina i proizvoda od grožđa i vina.

Trgovina

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Uspostavljanje ovih politika ima za cilj poboljšanje uslova za poljoprivrednu proizvodnju kroz bolje upravljanje vinogradima, proizvodnjom vina i žestokih pića;

Ovom politikom će deo pojedinih vrsta vina biti konkurentan na tržištu u pogledu kvaliteta i bezbednosti hrane, poznate i dobro predstavljene.

Investicije

Misli se da se stvori nova investiciona klima u sektoru vina uzimajući u obzir održivo upravljanje vinogradima i prerađivačkim kapacitetima - Podrumi; Vina;

Uz održivo menadžiranje vinogradima i podrumima biće olakšanja i povećaće se ulaganja iz diaspore

Uticaj u NVM

Pružanje specijalizovanih konsultantskih saveta i tehničke pomoći za izgradnju ljudskih i organizacionih kapaciteta NVM, obuke za planiranje proizvodnje vina, marketing, klasifikaciju i pakovanje proizvoda.

Regionalni ekonomski uticaji

Sektor Poljoprivrede, odnosno Vinogradarstvo i Vinarstvo će biti pogođeni širom proizvodnog regiona na Kosovu.

Opšti ekonomski razvoj

Povećanje investicija u Sektor Poljoprivrede utiče na ekonomski razvoj zemlje

Poglavlje 4.1: Izazovi sa prikupljanjem podataka

Uticaj podataka na izradu Koncept Dokumentata (prikupljanje podataka)

Tokom izrade Koncept Dokumentata za Vinogradarstvo dostavljeni su nam podaci koji su izvor informacija koje imaju Departman za Vinogradarstvo i Vinarstvo, Departmen za Ekonomsku Analizu i Poljoprivrednu Statistiku, poslednja Evidencija Poljoprivrede 2015. godine od strane Agencije za Statistiku Kosova, opština, itd.

Obezbeđivanje podataka iz oblasti Vinogradarstva i Vinarstva nije problem zahvaljujući Elektronskom registru i sistemu upravljanja kvalitetom vina. Svi vinogradi u Republici Kosovo su digitalizovani u registru. Podaci su tačni i u realnom vremenu zahvaljujući dinamičkom sistemu 'Kaveko' u vlasništvu MPŠRR-a.

Departman za Vinogradarstvo i Vinarstvo je najovlašćeniji generator podataka, gde ažurira podatke svakog dana, meseca i godine u zavisnosti od promena u oblasti. U

Koncept dokumenat za Vinarstvo

saradnji sa ARP-om, promene se evidentiraju na godišnjem nivou i prenose u sistem gde se kasnije integrišu u vinogradarski sertifikat koji se koristi kao službeni dokument prilikom subvencije za direktna plaćanja.

Takođe, u MPŠRR-u aplikacija koja uključuje Sistem Identifikacije Zemljišnih Parcela (LPIS) i Registar Poljoprivrednih Farma realizovana GIS programom, uspela je da stvori stabilnu bazu podataka sa prostornim podacima o korišćenju zemljišta koja je u funkciji šemi podrške za grantove i direktne plaćanja poljoprivrednicima.

Vredi pomenuti da je MPŠRR realizovalo i digitalnu pedološko mapu (zemlja) i vinograda, koja je obuhvatila tipove zemljišta sa podacima o strukturi zemljišta, dubini, drenaži, itd.

Podatke o sistemima za navodnjavanje i njihovom proširenju u prostoru poseduje MPŠRR iu kartografskom obliku, gde se svake godine ažurira dodatnim površinama ovih površina.

Kapitulli 5: Komunikimi dhe konsultimi

Përmbledhje e aktiviteteve të komunikimit dhe konsultimit të kryera për një koncept dokument

- [navedite ovde informacije]
- [Kada se KD pošalje na javne konsultacije, kolonu za budžet treba obrisati.]
- [Kada se KD pošalje na javne konsultacije, naslov kolone 'Indikativni rok' treba zameniti sa 'Vremenski rok'.]

Glavni cilj	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/saopštavanje	Indikativni rok	Potreban budžet	Odgovorno lice
Konsultacije za definisanje problema	Sve zainteresovane strane	Prvi javni skup	Saopštenje poslato službenom elektronskom poštom	Dana 14.07.2021. godine održan je prvi javni skup.		Bekim Hoxha Ylber Kuç
Preliminarne međuministarske konsultacije	Relevantne institucije prema članu 7. Pravilnika o radu Vlade	Dostava Nacrta KD-a	Putem službene elektronske pošte.			Bekim Hoxha Ylber Kuç
Javne konsultacije u pismenom obliku	Relevantne institucije, zainteresovane strane	Objavljivanje Nacrta KD-a na portalu za javne konsultacije	Objavljivanje na internet stranici i Facebook nalogu MPŠRR-a i obaveštenja za domaće medije			Bekim Hoxha Ylber Kuç

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Pregled javnih aktivnosti koncept dokument

(ovaj deo će biti dodatno dopunjen nakon javnih konsultacija)

1. Prvi sastanak sa zainteresovanim stranama je održan 08.07.2021. godine, pozivi za učešće poslati su ovim institucijama: UKV „Enologija“, MF&T (MFRT), MIPT, KSV/KP, ME (Ministarstvo ekonomije), KAP, Carina Kosova, KP/AHV, Udruženje potrošača, u prepisci su bili upoznati sa materijalom svi članovi Radne grupe za izradu Koncept dokumenta za vinarstvo.

Dok, pozivu za učešće odazvali se ove institucije: Carina Kosova, civilno društvo, Udruženje vinara, UKV „Enologija“ i proizvodne kompanije koje su licencirane od strane MPŠRR-a.

Radna grupa je učesnicima predstavila početak rada na kreiranju politike za bolje upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom, u cilju razvoja poljoprivredne delatnosti.

Nepravilno upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom, neadekvatna primena važeće zakonske regulative, nedovoljna međuinstitucionalna saradnja za sprovođenje politika i zakonodavstva, nepravilna administracija i upravljanje procedurama i nedavne izmene u zakonskom okviru EU o vinogradarstvu i vinarstvu bila su glavna pitanja o kojima se raspravljalo na ovom sastanku.

2. Preliminarne međuministarske konsultacije, dokument koji će biti prosleđen institucijama: MFRT, ME, KSV, PK-KP, KKJ-KP, MP, MUP, MALS, MŽSPPI, ME, MIPT, Carina, AGENCIJA ZA PRIVATIZACIJU, FAKULTET POLJOPRIVREDE I VETERINARSTVA, OMBUDSMAN, AGENCIJA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST/KP, KDU(KP, ASOCIJACIJA KOSOVSKIH OPŠTINA, Katastarska agencija Kosova.

3. Objavljivanje na onlajn platformi: Obaveštenje za ovo na društvenoj mreži Fcb MPŠRR-a i zajedno sa ovim i izrada obaveštenja (vesti) za internet stranicu MPŠRR-a i medije.

Sve objave na medije vezane za temu koncept dokumenta biće priložene putem linkova u ovom konceptu.

Poglavlje 6: Upoređivanje opcija

- Nepromenom postojećeg stanja nastaviće se neodrživo upravljanje, gubitak vinogradarskih površina i podela i fragmentacija vinograda u cilju promene namene.

Nepravilno i neodrživo upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom će se i dalje koristiti u nepoljoprivredne svrhe, fragmentacija vinograda na manje parcele gubi efekat konkurentnosti, poljoprivrednici u većini slučajeva neće moći da budu deo procesa dobijanja grantova i subvencije kao rezultat fragmentacije.

Poglavlje 6.1: Planovi implementacije za različite opcije

Za ispunjenje obaveza koje proizilaze iz Zakona o vinu, i rešavanje nekih uzroka problema, opcija 2 predviđa:

- Povećati budžet i angažovati najmanje (2) inspektora da nadgledaju sprovođenje Zakona br.04 -L-019, o izmenama i dopunama zakona br.02/L-8 o vinima,
- Usklađivanje politika održivog upravljanja i zaštite vinograda, na centralnom nivou MPŠRR, sa AHV, Carinom i MINT i drugim relevantnim akterima, kao i na lokalnom nivou;
- Podizanje svesti stanovništva, organizacija kampanje i senzibilizacija nadležnih institucija u vezi sa unapređenjem održivog upravljanja vinogradima i proizvodnjom vina, promocijom domaćih proizvoda i konzumacijom grožđa i vina.
- Obuka osoblja na lokalnom i centralnom nivou.

Plan implementacije za opciju 2

PLAN IMPLEMENTACIJE OPCIJE 2		
Svrha politika	Upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom kao prirodnim i dobrim opštim resursom zasnovano na principima održivog razvoja, zaštite i korišćenja za vinogradarsku proizvodnju radi obezbeđivanja ekonomskog prosperiteta zemlje.	Očekivani iznos troškova
Strateški cilj	Stvaranje mogućnosti za održivo korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnog vina,	

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Utvrdjivanje i definisanje zaštićenog porekla i geografskih oznaka u vinu i drugim proizvodima od grožđa i vina.							
	Proizvod, aktivnost, godina i organizacija / odgovorni Departament							
Specifični cilj br.1 Izgradnja kapaciteta za sprovođenje Zakona o vinu	Proizvodi 1.1	Broj inspekcija						
			godine 1	godine 2	godine 3	godine 4	godine 5	Odgovorna institucija / departament
		Aktivnost 1.1.1 Angažovati dva inspektora da nadgledaju sprovođenje zakona	X	38	76	85	102	MPŠRR DVV / AUV
	Proizvodi 1.2	Obuka centralnih inspektora - pet (5) obuka						
		Aktivnost 1.2.1 Obuka inspektora	X	X	X	X	X	
		Aktivnost 1.2.2 Organizovanje prve i druge obuke		X				MPŠRR DVV / AUV
		Aktivnost 1.2.3 Organizovanje treće, četvrte i pete obuke			X			MPŠRR DVV / AUV

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Specifični cilj br.2	Proizvodi 2.1	Bolja institucionalna koordinacija između centralnog i lokalnog nivoa (MPRR, MINT, AHV, opštine i druge relevantne institucije)							
		Aktivnost 2.1.1 Organizovanje redovnih zajedničkih sastanaka radi usaglašavanja sektorskih aktivnosti i politika zasnovanih na važećim zakonima i propisima	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / MINT AUV	
Specifični cilj br.3 Podizanje svesti o važnosti konzumiranja kosovskih vina	Proizvodi i 3.1	Kampanja za poboljšanje održivog upravljanja vinogradima i proizvodnje kvalitetnih vina							
		Aktivnost 3.1.1 Priprema materijala, promocije, sastavljanje brošura i senzibilizirajućih publikacija		X	X			MPŠRR DPPT/DT	
		Aktivnost 3.1.2 Emitovanje i				X	X		

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		distribucija materijala, organizacij a vinskih tribina, izložbi i regionalnih promocija.							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- Za poboljšanje upravljanja vinogradima i proizvodnje kvalitetnog vina Opcija 3 predviđa izmene i dopune Zakona br.04/-L-019, o izmenama i dopunama zakona br.02/L-8 o vinima, koji bi otklonio navedene uzroke i posledice definisanja problema:

Ovaj zakon bi se bavio pitanjima koja nisu regulisana ili imaju zakonske praznine. Ovim izmenama će se preciznije regulisati redefinisane teritorije vinograda u Republici Kosovo, dozvoljene i preporučene sorte za proizvodnju kvalitetnih vina, kategorizacija vina u skladu sa propisima EU-a i registar vinograda i procedure kontrole kvaliteta vina.

Novi nacrt zakona će odrediti:

- Pravilno upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom;
- Vinogradarstvo i proizvodnja vina;
- Nadležni organi i ovlašćene laboratorije;
- Geografska područja za uzgoj grožđa i spisak nacionalnih sorti;
- Određivanje oznaka porekla i zaštićenih geografskih oznaka;
- Kategorija vina;
- Fizičko-hemijske i organoleptičke analize;
- Registar vinograda, proizvodni potencijal, prateća dokumenta, interni i eksterni registri;
- Sprovođenje odobrene enološke prakse;

Koncept dokumenat za Vinarstvo

- Proizvodnja voćnih vina;
- Oblasti nadzora i inspekcije;
- Domaća trgovina, izvoz i uvoz;

Plan implementacije za opciju 3

PLAN IMPLEMENTACIJE ZA OPCIJU 3								
Svrha Politike	Upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom kao prirodnim i dobrim opštim resursom zasnovano na principima održivog razvoja, zaštite i korišćenja za vinogradarsku proizvodnju radi obezbeđivanja ekonomskog prosperiteta zemlje.							
Strateški cilj	Stvaranje mogućnosti za održivo korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnog vina, Utvrđivanje i definisanje zaštićenog porekla i geografskih oznaka u vinu i drugim proizvodima od grožđa i vina.							
Specifični cilj 1: Unapređenje zakonodavnog i regulatornog okvira za vinogradarstvo i vinarstvo	proizvod 1.1	Izrađen Zakon o vinima i aromatičnim vinima						
			2021	2022	2023	2024	2025	Institucija / odgovorni Departament
		Aktivnost 1.1 Izrada zakona		X				MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Aktivnost 1.3 Izrada podzakonskih akata			X			MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
	proizvod 1.2	Baza podataka za vinogradarske površine i evidencija o promenama						
Aktivnost 1.3.1 Održavanje i ažuriranje podataka o vinogradarskim			X	X	X	X		

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		površinama. Dokazi o promenama						
		Kreiranje i ažuriranje podataka o napuštenim i netretiranim – neaktivnim površinama		X	X	X	X	
Specifični cilj 2: Zaštita vinograda od neplanske urbane izgradnje, zagađenja, erozije, degradacije it d.;	proizvod 2.1	Bolja institucionalna koordinacija između centralnog i lokalnog nivoa (MPRR, MINT, AHV, opštine i druge relevantne institucije)						
		Aktivnost 2.1.1 Organizovanje redovnih zajedničkih sastanaka radi usaglašavanja sektorskih aktivnosti i politika zasnovanih na važećim zakonima i propisima	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Priprema informativnog materijala koji se odnosi na zaštitu vinograda od neplanske gradnje, njegovog zagađivanja i degradacije.	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Koordinacija aktivnosti sa donatorima, koji mogu doprineti izradi planova i	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		programa za održivije korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnog vina						
Specifični cilj 3: Podizanje svesti o važnosti konzumiranja kosovskih vina	proizvod 3.1	Kampanja za poboljšanje održivog upravljanja kosovskim groždem i vinima						
		Aktivnost 3.1.1 Priprema promotivnih materijala za vino	X	X	X	X	X	
		Aktivnost 3.1.2 Izdavanje i distribucija promotivnog materijala. Održavanje tribina i sajмова grožđa i vina	X	X	X	X	X	
Specifični cilj 5: Promovisanje tržišta za grožđe, vina i druge proizvode od grožđa i vina	proizvod 4.1	% razvoj novih tržišta za grožđe i vina						
		Aktivnost 4.1.1 Povratak na regionalna i evropska tržišta	X	X	X	X	X	

Poglavlje 6.2: Tabela poređenja sa tri opcije

[Dajte kratak narativni pregled tri opcije. Takođe, predstavite izabranu opciju i glavne razloge zašto je izabrana.]

Poređenje opcija

Metod poređenja:

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Relevantni pozitivni i uticaji	Opcija 1: Bez promene	Opcija 2: Pобољшanje implementacije i izvršenja	Opsioni 3:
		Zapošljavanje dodatnog osoblja-inspektora	Izrada zakonskih i podzakonskih akata za održivo korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnih i kulminacionih vina.
		Bolja međuinstitucionalna koordinacija DVV / FVA, MINT, Carina	Priprema i razmatranje Prijava za oznaku porekla i zaštitu geografskih oznaka u vino.
			Sprovođenje zakona od strane nadležnih inspektora o vinogradarstvu i proizvodnji vina i aromatizovanih vina.
Relevantni negativni uticaji		Izmene zakonskog okvira od strane AHV-a koje se odnose na nadzor nad inspekcijskim nadzorom proizvodnje grožđa, vina, aromatizovanih vina i drugih proizvoda od grožđa i vina.	Izmena važećeg Zakona o vinu u cilju usaglašavanja sektorskih politika za upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom. Godišnji izveštaji o proizvodnji i zalihama.
Relevantni troškovi			

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Procena očekivanog uticaja na budžet	godine 1	godine 2	godine 3	godine 1	godine 2	godine 3	godine 1	godine 2	godine 3
Zaključak									

Poglavlje 7: Zaključci i sledeći koraci

Izmena i dopuna Zakona br.04/-L-019, o izmenama i dopunama zakona br.02/L-8 o vinima, otklonio bi pomenute uzroke i posledice definisanja problema:

Ovaj zakon bi se bavio pitanjima koja nisu regulisana ili imaju zakonske rupe. Kroz ove promene će se na precizan način regulisati: pravilno i održivo upravljanje vinogradima i proizvodnja kvalitetnih vina.

Novi nacrt zakona će odrediti:

- Pravilno upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom;
- Vinogradarstvo i proizvodnja vina;
- Nadležni organi i ovlašćene laboratorije;
- Geografska područja za uzgoj grožđa i spisak nacionalnih sorti;
- Određivanje oznaka porekla i zaštićenih geografskih oznaka;
- Kategorija vina;
- Fizičko-hemijske i organoleptičke analize;
- Registar vinograda, proizvodni potencijal, prateća dokumenta, interni i eksterni registri;
- Sprovođenje odobrene enološke prakse;
- Proizvodnja voćnih vina;
- Oblasti nadzora i inspekcije;
- Domaća trgovina, izvoz i uvoz;

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Plan implementacije željene opcije

PLAN IMPLEMENTACIJE OPCJE 3								
Svrha Politike	Upravljanje vinogradarstvom i vinarstvom kao prirodnim i dobrim opštim resursom zasnovano na principima održivog razvoja, zaštite i korišćenja za vinogradarsku proizvodnju radi obezbeđivanja ekonomskog prosperiteta zemlje.							
Strateški cilj	Stvaranje mogućnosti za održivo korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnog vina, Utvrđivanje i definisanje zaštićenog porekla i geografskih oznaka u vinu i drugim proizvodima od grožđa i vina.							
Specifični cilj 1: Unapređenje zakonodavnog i regulatornog okvira za vinogradarstvo i vinarstvo	Proizvod 1.1	Izrađen Zakon o vinima i aromatičnim vinima						
			2021	2022	2023	2024	2025	Institucioni/Departamenti Përgjegjës
		Aktivnost 1.1 Izrada zakona		X				MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Aktivnost 1.3 Izrada podzakonskih akata			X	X		MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
	Proizvod 1.2	Baza podataka za vinogradarske površine i evidencija o promenama u vinogradima						
		Aktivnost 1.3.1 Održavanje i ažuriranje podataka o vinogradarskim površinama. Dokazi o promenama u vinogradima.		X	X	X	X	

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		Kreiranje i ažuriranje podataka o napuštenim i netretiranim – neaktivnim površinama		X	X	X	X	
Specifični cilj 2: Zaštita vinograda od neplanske urbane izgradnje, zagađenja, erozije, degradacije itd.;	Proizvod 2.1	Bolja institucionalna koordinacija između centralnog i lokalnog nivoa (MPRR, MINT, AHV, opštine i druge relevantne institucije)						
		Aktivnost 2.1.1 Organizovanje redovnih zajedničkih sastanaka radi usaglašavanja sektorskih aktivnosti i politika zasnovanih na važećim zakonima i propisima	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Priprema informativnog materijala koji se odnosi na zaštitu vinograda od neplanske gradnje, njegovog zagađivanja i degradacije.	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina
		Koordinacija aktivnosti sa donatorima, koji mogu doprineti izradi planova i programa za održivije	X	X	X	X	X	MPŠRR DVV / AUV, MINT, Carina

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		korišćenje vinograda i proizvodnju kvalitetnog vina						
Specifični cilj 3: Podizanje svesti o važnosti konzumiranja kosovskih vina	Proizvod 3.1	Kampanja za poboljšanje održivog upravljanja kosovskim grožđem i vinima						
		Aktivnost 3.1.1 Priprema promotivnih materijala za vino	X	X	X	X	X	
		Aktivnost 3.1.2 Izdavanje i distribucija promotivnog materijala. Održavanje tribina i sajмова grožđa i vina	X	X	X	X	X	
Specifični cilj 4: Promovisanje tržišta za grožđe, vina i druge proizvode od grožđa i vina	Proizvod 4.1	% razvoj novih tržišta za grožđe i vina						
		Aktivnost 4.1.1 Povratak na regionalna i evropska tržišta	X	X	X	X	X	
					X			

Poglavlje 7.1: Odredbe za praćenje i ocenu-evaluaciju

[Opišite odredbe i planiranje za praćenje i evaluaciju. Ako takve odredbe nisu potrebne, objasnite zašto.]

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskog uticaja

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da se dogodiovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivan a korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne			
Radna mesta ¹	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	da		nizak	nizak	nizak
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne			
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?		ne	nizak		
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?		ne	nizak		
Pravljenje poslovanja	Da li će to uticati na pristup finansijama za poslovanje?	da				
	Da li će određeni proizvodi napustiti tržište?		ne			
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		ne			
	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		ne			
	Da li će biti stvorena nova preduzeća?	da				
Administrativna taksa	Da li će preduzeća biti primorana da ispune svoje nove obaveze informisanja?		ne	Ne primenjuje se za nas		
	Da li su obaveze pružanja informacija preduzećima pojednostavljene?		ne			
Trgovanje	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?	da				

¹ Kada to utiče na radna mesta, takođe biće i socijalnih uticaja.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?	da				
Transport	Da li će to uticati na način prevoza putnika i/ili robe?		ne			
	Da li će biti promena u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili robe?		ne			
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?	da				
	Da li se očekuje da kompanije otkazu ili odlože investicije?		ne			
	Hoće li se povećati ulaganja iz dijaspora?	da				
	Hoće li se smanjiti ulaganja iz dijaspora?		ne			
	Da li će se direktne strane investicije povećati?	da				
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti?		ne			
Konkurentnost	Da li će porasti poslovna cena proizvoda, poput struje?		ne			
	Da li će se smanjiti cena poslovnih inputa, poput struje?		ne			
	Da li ima šanse da će inovacije i istraživanja biti promovisani?	da				
	Da li ima šanse da će inovacije i istraživanja biti sputani?		ne			
Uticaj na NVM	Da li su kompanije uglavnom pogođene NVM?	da				
Cene i konkurencija	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih preduzeću ili potrošačima?	da				
	Da li će se smanjiti broj roba i usluga dostupnih preduzeću ili potrošačima?		ne			
	Da li će cene postojećih dobara i usluga porasti?		ne			
	Da li će cene postojećih dobara i usluga pasti?		ne			

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?	da				
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		ne			
Opšti ekonomski razvoj	Da li će to uticati na budući ekonomski rast?	da				
	Može li to uticati na stopu inflacije?		ne			

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Aneks 2: Obrazac za procenu društvenog uticaja

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da se dogodi ovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne			
Radna mesta ²	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	da		nizak		
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne			
	Da li su poslovi pogođeni u određenom poslovnom sektoru?		ne			
	Da li će biti uticaja na nivo plaćanja?		ne			
	Da li će to uticati na lakše pronalaženje posla?	da		nizak		
Regionalni društveni uticaji	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili gradu?		ne			
Uslovi rada	Da li su ugrožena radnička prava?		ne			
	Da li su standardi za rad u opasnim uslovima predviđeni ili ukinuti?		ne			
	Da li će to uticati na to kako se razvija socijalni dijalog između zaposlenih i poslodavaca?		ne			
Socijalna uključenja-inkluzija	Da li će to uticati na siromaštvo?	da		nizak		
	Da li je pogođen pristup programima socijalne zaštite?		ne			
	Da li će se promeniti cena osnovnih dobara i usluga?		ne			
	Da li će to uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?		ne			
Obrazovanj e	Da li će to uticati na osnovno obrazovanje?		ne			

² Kada to utiče na radna mesta, biće i ekonomskih uticaja.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Da li će to uticati na srednje obrazovanje?		ne			
	Da li će to uticati na visoko obrazovanje?		ne			
	Da li će to uticati na stručno obrazovanje?	da				
	Da li će to uticati na obrazovanje radnika i doživotno učenje?	da				
	Da li će to uticati na organizaciju ili strukturu obrazovnog sistema?		ne			
	Da li će to uticati na akademske slobode i samoupravu?		ne			
Kultura	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost?	da				
	Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?		ne			
	Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?	da				
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?	da				
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?		ne			
	Da li se svaka osoba tretira jednako?	da				
	Da li će javnost biti bolje informisana o određenim pitanjima?	da				
	Da li opcija utiče na način funkcionisanja političkih partija?		ne			
	Da li će to uticati na civilno društvo?		ne			
Javno zdravlje i bezbednost ³	Da li će to uticati na živote ljudi, kao što je očekivani životni vek ili stopa smrtnosti?	da				
	Da li će to uticati na kvalitet hrane?	da				

³ Kada utiče na javno zdravlje i bezbednost, onda redovno utiče na životnu sredinu.

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Da li će se zdravstveni rizik povećati ili smanjiti zbog štetnih materija?	smanjuj e se			
	Da li će biti uticaja na zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?	da			
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u upotrebi energije?		ne		
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?		ne		
	Da li će to uticati na način života ljudi, kao što je nivo interesovanja za sport, promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?		ne		
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (određenih faktorima, kao što su starost, pol, invaliditet, društvena grupa ili region)?		ne		
Zločin i bezbednost	Da li se utiče na šanse da se uhvate kriminalci?		ne		
	Da li postoji uticaj na potencijalnu dobit od zločina?		ne		
	Da li to utiče na nivoe korupcije?		ne		
	Da li je pogođen kapacitet za sprovođenje zakona?		ne		
	Ima li uticaja na prava i sigurnost žrtava zločina?		ne		

Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da se doćgodi ovaj uticaj?	Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivan a korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
---------------------------------------	---------------	---	---	--------------------------------------	----------------------

Koncept dokumenat za Vinarstvo

		Da	Ne	Visok/nizak	Visok/nizak	
Stabilna klima i životna sredina	Da li će to uticati na emisije gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)?	da				
	Da li će to uticati na potrošnju goriva?		ne			
	Da li će se raznovrsnost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		ne			
	Da li će biti promena cena za ekološki prihvatljive proizvode?		ne			
	Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće?	da		nizak		
Kvalitet vazduha	Da li će to uticati na emisiju zagađivača vazduha?		ne			
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatke vode?	da		nizak		
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?	da				
	Da li opcija utiče na izvore vode za piće?	da		nizak		
Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta	Da li će to uticati na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?	da				
	Da li će to uticati na eroziju zemljišta?	da				
	Hoće li zemljište biti izgubljeno (gradnjom itd.)?		ne			
	Da li će se zemljište nabaviti (dekontaminacijom, itd.)?	da		nizak		
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na	da				

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?					
Otpad i reciklaža	Da li će se količina generisanog otpada promeniti?		ne			
	Da li će se promeniti načini na koji se otpad tretira?		ne			
	Da li će to uticati na mogućnosti reciklaže otpada?		ne			
Korišćenje izvora-resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih izvora (riblji fond, hidroelektrane, solarna energija, itd.)?	da		nizak		
	Da li opcija utiče na korišćenje resursa koji nisu obnovljivi (podzemne vode, minerali, ugalj itd.)?	da		nizak		
Stepen ekoloških rizika	Da li će biti bilo kakvog uticaja na verovatnoću opasnosti, kao što su požari, eksplozije ili nesreće?		ne			
	Da li će to uticati na spremnost u slučaju prirodnih katastrofa?		ne			
	Da li je ugrožena zaštita društva od prirodnih katastrofa?		ne			
Biodiverzitet, flore i faune	Da li će to uticati na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?	da		nizak		
	Da li će to uticati na veličinu ili veze između prirodnih područja?	da		nizak		
	Da li će biti bilo kakvog uticaja na broj vrsta u datom području?	da				
Dobrobit životinja	Da li će to uticati na tretman životinja?		ne			
	Da li će zdravlje životinja biti pogođeno?	da				
	Da li će to uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?	da				

Koncept dokumenat za Vinarstvo

Aneks 4: Forma procene uticaja osnovnih prava

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne			
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe?		ne			
Sloboda	Da li opcija utiče na pravo na slobodu pojedinaca?		ne			
	Da li opcija utiče na pravo osobe na privatnost?		ne			
	Da li opcija utiče na pravo na sklapanje braka ili osnivanje porodice?		ne			
	Da li opcija utiče na pravnu, ekonomsku ili socijalnu zaštitu pojedinaca ili porodice?		ne			
	Da li opcija utiče na slobodu misli, savesti ili veroispovesti?		ne			
	Da li opcija utiče na slobodu izražavanja?		ne			
	Da li opcija utiče na slobodu okupljanja ili udruživanja?		ne			
Lični podaci	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?		ne			
	Da li su prava pojedinca na pristup, obeštećenje i prigovor zagarantovana?		ne			

Koncept dokumenat za Vinarstvo

	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?		ne			
Azil	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		ne			
Imovinska prava	Da li će imovinska prava biti pogođena?		ne			
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?	da				
Jednak tretman ⁴	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?		ne			
	Da li ima šanse da određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		ne			
	Da li opcija utiče na prava osoba sa invaliditetom?		ne			
Prava dece	Da li opcija utiče na prava dece?		ne			
Dobra administracija	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		ne			
	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na uvid u spis, itd.)?	da				
	O krivičnom pravu i predviđenim kaznama: da li su ugrožena prava okrivljenog?		ne			
	Da li je ugrožen pristup pravdi?		ne			

⁴ Rodna ravnopravnost je obrađena u Procjeni uticaja na pol

Koncept dokumenat za Vinarstvo